

PREMIATA „Kraja” wynosi
kwartalnik, w Petersburgu r. 2
kop. 50; w Górnym i Królewstwie
r. 2, 5; w Zagłębiu r. 2, 4. W tym sa-
mym stopniu półrocznik i rocz-
nik. Kioski w Petersburgu,
Górnym i Królewstwie r. 1. Na-
mów pojedyńczy i Kartę album. 25
kop. Biuletyn (biuletyn) i Admini-
stracji Petersburg, kanał Jekat-
eryński Nr. 55; Władaw, oddziału
Marszałkowska Nr. 110.

KRAJ

ODPOWIEDZI na pytania, które
dostał, pisma (wysłał) lub 3-4
miesiące na str. 10, 11, 12, 13, 14,
15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23,
24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32,
33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41,
42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50,
51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59,
60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68,
69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77,
78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86,
87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95,
96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103,
104, 105, 106, 107, 108, 109, 110,
111, 112, 113, 114, 115, 116, 117,
118, 119, 120, 121, 122, 123, 124,
125, 126, 127, 128, 129, 130, 131,
132, 133, 134, 135, 136, 137, 138,
139, 140, 141, 142, 143, 144, 145,
146, 147, 148, 149, 150, 151, 152,
153, 154, 155, 156, 157, 158, 159,
160, 161, 162, 163, 164, 165, 166,
167, 168, 169, 170, 171, 172, 173,
174, 175, 176, 177, 178, 179, 180,
181, 182, 183, 184, 185, 186, 187,
188, 189, 190, 191, 192, 193, 194,
195, 196, 197, 198, 199, 200, 201,
202, 203, 204, 205, 206, 207, 208,
209, 210, 211, 212, 213, 214, 215,
216, 217, 218, 219, 220, 221, 222,
223, 224, 225, 226, 227, 228, 229,
230, 231, 232, 233, 234, 235, 236,
237, 238, 239, 240, 241, 242, 243,
244, 245, 246, 247, 248, 249, 250,
251, 252, 253, 254, 255, 256, 257,
258, 259, 260, 261, 262, 263, 264,
265, 266, 267, 268, 269, 270, 271,
272, 273, 274, 275, 276, 277, 278,
279, 280, 281, 282, 283, 284, 285,
286, 287, 288, 289, 290, 291, 292,
293, 294, 295, 296, 297, 298, 299,
300, 301, 302, 303, 304, 305, 306,
307, 308, 309, 310, 311, 312, 313,
314, 315, 316, 317, 318, 319, 320,
321, 322, 323, 324, 325, 326, 327,
328, 329, 330, 331, 332, 333, 334,
335, 336, 337, 338, 339, 340, 341,
342, 343, 344, 345, 346, 347, 348,
349, 350, 351, 352, 353, 354, 355,
356, 357, 358, 359, 360, 361, 362,
363, 364, 365, 366, 367, 368, 369,
370, 371, 372, 373, 374, 375, 376,
377, 378, 379, 380, 381, 382, 383,
384, 385, 386, 387, 388, 389, 390,
391, 392, 393, 394, 395, 396, 397,
398, 399, 400, 401, 402, 403, 404,
405, 406, 407, 408, 409, 410, 411,
412, 413, 414, 415, 416, 417, 418,
419, 420, 421, 422, 423, 424, 425,
426, 427, 428, 429, 430, 431, 432,
433, 434, 435, 436, 437, 438, 439,
440, 441, 442, 443, 444, 445, 446,
447, 448, 449, 450, 451, 452, 453,
454, 455, 456, 457, 458, 459, 460,
461, 462, 463, 464, 465, 466, 467,
468, 469, 470, 471, 472, 473, 474,
475, 476, 477, 478, 479, 480, 481,
482, 483, 484, 485, 486, 487, 488,
489, 490, 491, 492, 493, 494, 495,
496, 497, 498, 499, 500, 501, 502,
503, 504, 505, 506, 507, 508, 509,
510, 511, 512, 513, 514, 515, 516,
517, 518, 519, 520, 521, 522, 523,
524, 525, 526, 527, 528, 529, 530,
531, 532, 533, 534, 535, 536, 537,
538, 539, 540, 541, 542, 543, 544,
545, 546, 547, 548, 549, 550, 551,
552, 553, 554, 555, 556, 557, 558,
559, 560, 561, 562, 563, 564, 565,
566, 567, 568, 569, 570, 571, 572,
573, 574, 575, 576, 577, 578, 579,
580, 581, 582, 583, 584, 585, 586,
587, 588, 589, 590, 591, 592, 593,
594, 595, 596, 597, 598, 599, 600,
601, 602, 603, 604, 605, 606, 607,
608, 609, 610, 611, 612, 613, 614,
615, 616, 617, 618, 619, 620, 621,
622, 623, 624, 625, 626, 627, 628,
629, 630, 631, 632, 633, 634, 635,
636, 637, 638, 639, 640, 641, 642,
643, 644, 645, 646, 647, 648, 649,
650, 651, 652, 653, 654, 655, 656,
657, 658, 659, 660, 661, 662, 663,
664, 665, 666, 667, 668, 669, 670,
671, 672, 673, 674, 675, 676, 677,
678, 679, 680, 681, 682, 683, 684,
685, 686, 687, 688, 689, 690, 691,
692, 693, 694, 695, 696, 697, 698,
699, 700, 701, 702, 703, 704, 705,
706, 707, 708, 709, 710, 711, 712,
713, 714, 715, 716, 717, 718, 719,
720, 721, 722, 723, 724, 725, 726,
727, 728, 729, 730, 731, 732, 733,
734, 735, 736, 737, 738, 739, 740,
741, 742, 743, 744, 745, 746, 747,
748, 749, 750, 751, 752, 753, 754,
755, 756, 757, 758, 759, 760, 761,
762, 763, 764, 765, 766, 767, 768,
769, 770, 771, 772, 773, 774, 775,
776, 777, 778, 779, 780, 781, 782,
783, 784, 785, 786, 787, 788, 789,
790, 791, 792, 793, 794, 795, 796,
797, 798, 799, 800, 801, 802, 803,
804, 805, 806, 807, 808, 809, 810,
811, 812, 813, 814, 815, 816, 817,
818, 819, 820, 821, 822, 823, 824,
825, 826, 827, 828, 829, 830, 831,
832, 833, 834, 835, 836, 837, 838,
839, 840, 841, 842, 843, 844, 845,
846, 847, 848, 849, 850, 851, 852,
853, 854, 855, 856, 857, 858, 859,
860, 861, 862, 863, 864, 865, 866,
867, 868, 869, 870, 871, 872, 873,
874, 875, 876, 877, 878, 879, 880,
881, 882, 883, 884, 885, 886, 887,
888, 889, 890, 891, 892, 893, 894,
895, 896, 897, 898, 899, 900, 901,
902, 903, 904, 905, 906, 907, 908,
909, 910, 911, 912, 913, 914, 915,
916, 917, 918, 919, 920, 921, 922,
923, 924, 925, 926, 927, 928, 929,
930, 931, 932, 933, 934, 935, 936,
937, 938, 939, 940, 941, 942, 943,
944, 945, 946, 947, 948, 949, 950,
951, 952, 953, 954, 955, 956, 957,
958, 959, 960, 961, 962, 963, 964,
965, 966, 967, 968, 969, 970, 971,
972, 973, 974, 975, 976, 977, 978,
979, 980, 981, 982, 983, 984, 985,
986, 987, 988, 989, 990, 991, 992,
993, 994, 995, 996, 997, 998, 999,
1000, 1001, 1002, 1003, 1004, 1005,
1006, 1007, 1008, 1009, 1010, 1011,
1012, 1013, 1014, 1015, 1016, 1017,
1018, 1019, 1020, 1021, 1022, 1023,
1024, 1025, 1026, 1027, 1028, 1029,
1030, 1031, 1032, 1033, 1034, 1035,
1036, 1037, 1038, 1039, 1040, 1041,
1042, 1043, 1044, 1045, 1046, 1047,
1048, 1049, 1050, 1051, 1052, 1053,
1054, 1055, 1056, 1057, 1058, 1059,
1060, 1061, 1062, 1063, 1064, 1065,
1066, 1067, 1068, 1069, 1070, 1071,
1072, 1073, 1074, 1075, 1076, 1077,
1078, 1079, 1080, 1081, 1082, 1083,
1084, 1085, 1086, 1087, 1088, 1089,
1090, 1091, 1092, 1093, 1094, 1095,
1096, 1097, 1098, 1099, 1100, 1101,
1102, 1103, 1104, 1105, 1106, 1107,
1108, 1109, 1110, 1111, 1112, 1113,
1114, 1115, 1116, 1117, 1118, 1119,
1120, 1121, 1122, 1123, 1124, 1125,
1126, 1127, 1128, 1129, 1130, 1131,
1132, 1133, 1134, 1135, 1136, 1137,
1138, 1139, 1140, 1141, 1142, 1143,
1144, 1145, 1146, 1147, 1148, 1149,
1150, 1151, 1152, 1153, 1154, 1155,
1156, 1157, 1158, 1159, 1160, 1161,
1162, 1163, 1164, 1165, 1166, 1167,
1168, 1169, 1170, 1171, 1172, 1173,
1174, 1175, 1176, 1177, 1178, 1179,
1180, 1181, 1182, 1183, 1184, 1185,
1186, 1187, 1188, 1189, 1190, 1191,
1192, 1193, 1194, 1195, 1196, 1197,
1198, 1199, 1200, 1201, 1202, 1203,
1204, 1205, 1206, 1207, 1208, 1209,
1210, 1211, 1212, 1213, 1214, 1215,
1216, 1217, 1218, 1219, 1220, 1221,
1222, 1223, 1224, 1225, 1226, 1227,
1228, 1229, 1230, 1231, 1232, 1233,
1234, 1235, 1236, 1237, 1238, 1239,
1240, 1241, 1242, 1243, 1244, 1245,
1246, 1247, 1248, 1249, 1250, 1251,
1252, 1253, 1254, 1255, 1256, 1257,
1258, 1259, 1260, 1261, 1262, 1263,
1264, 1265, 1266, 1267, 1268, 1269,
1270, 1271, 1272, 1273, 1274, 1275,
1276, 1277, 1278, 1279, 1280, 1281,
1282, 1283, 1284, 1285, 1286, 1287,
1288, 1289, 1290, 1291, 1292, 1293,
1294, 1295, 1296, 1297, 1298, 1299,
1300, 1301, 1302, 1303, 1304, 1305,
1306, 1307, 1308, 1309, 1310, 1311,
1312, 1313, 1314, 1315, 1316, 1317,
1318, 1319, 1320, 1321, 1322, 1323,
1324, 1325, 1326, 1327, 1328, 1329,
1330, 1331, 1332, 1333, 1334, 1335,
1336, 1337, 1338, 1339, 1340, 1341,
1342, 1343, 1344, 1345, 1346, 1347,
1348, 1349, 1350, 1351, 1352, 1353,
1354, 1355, 1356, 1357, 1358, 1359,
1360, 1361, 1362, 1363, 1364, 1365,
1366, 1367, 1368, 1369, 1370, 1371,
1372, 1373, 1374, 1375, 1376, 1377,
1378, 1379, 1380, 1381, 1382, 1383,
1384, 1385, 1386, 1387, 1388, 1389,
1390, 1391, 1392, 1393, 1394, 1395,
1396, 1397, 1398, 1399, 1400, 1401,
1402, 1403, 1404, 1405, 1406, 1407,
1408, 1409, 1410, 1411, 1412, 1413,
1414, 1415, 1416, 1417, 1418, 1419,
1420, 1421, 1422, 1423, 1424, 1425,
1426, 1427, 1428, 1429, 1430, 1431,
1432, 1433, 1434, 1435, 1436, 1437,
1438, 1439, 1440, 1441, 1442, 1443,
1444, 1445, 1446, 1447, 1448, 1449,
1450, 1451, 1452, 1453, 1454, 1455,
1456, 1457, 1458, 1459, 1460, 1461,
1462, 1463, 1464, 1465, 1466, 1467,
1468, 1469, 1470, 1471, 1472, 1473,
1474, 1475, 1476, 1477, 1478, 1479,
1480, 1481, 1482, 1483, 1484, 1485,
1486, 1487, 1488, 1489, 1490, 1491,
1492, 1493, 1494, 1495, 1496, 1497,
1498, 1499, 1500, 1501, 1502, 1503,
1504, 1505, 1506, 1507, 1508, 1509,
1510, 1511, 1512, 1513, 1514, 1515,
1516, 1517, 1518, 1519, 1520, 1521,
1522, 1523, 1524, 1525, 1526, 1527,
1528, 1529, 1530, 1531, 1532, 1533,
1534, 1535, 1536, 1537, 1538, 1539,
1540, 1541, 1542, 1543, 1544, 1545,
1546, 1547, 1548, 1549, 1550, 1551,
1552, 1553, 1554, 1555, 1556, 1557,
1558, 1559, 1560, 1561, 1562, 1563,
1564, 1565, 1566, 1567, 1568, 1569,
1570, 1571, 1572, 1573, 1574, 1575,
1576, 1577, 1578, 1579, 1580, 1581,
1582, 1583, 1584, 1585, 1586, 1587,
1588, 1589, 1590, 1591, 1592, 1593,
1594, 1595, 1596, 1597, 1598, 1599,
1600, 1601, 1602, 1603, 1604, 1605,
1606, 1607, 1608, 1609, 1610, 1611,
1612, 1613, 1614, 1615, 1616, 1617,
1618, 1619, 1620, 1621, 1622, 1623,
1624, 1625, 1626, 1627, 1628, 1629,
1630, 1631, 1632, 1633, 1634, 1635,
1636, 1637, 1638, 1639, 1640, 1641,
1642, 1643, 1644, 1645, 1646, 1647,
1648, 1649, 1650, 1651, 1652, 1653,
1654, 1655, 1656, 1657, 1658, 1659,
1660, 1661, 1662, 1663, 1664, 1665,
1666, 1667, 1668, 1669, 1670, 1671,
1672, 1673, 1674, 1675, 1676, 1677,
1678, 1679, 1680, 1681, 1682, 1683,
1684, 1685, 1686, 1687, 1688, 1689,
1690, 1691, 1692, 1693, 1694, 1695,
1696, 1697, 1698, 1699, 1700, 1701,
1702, 1703, 1704, 1705, 1706, 1707,
1708, 1709, 1710, 1711, 1712, 1713,
1714, 1715, 1716, 1717, 1718, 1719,
1720, 1721, 1722, 1723, 1724, 1725,
1726, 1727, 1728, 1729, 1730, 1731,
1732, 1733, 1734, 1735, 1736, 1737,
1738, 1739, 1740, 1741, 1742, 1743,
1744, 1745, 1746, 1747, 1748, 1749,
1750, 1751, 1752, 1753, 1754, 1755,
1756, 1757, 1758, 1759, 1760, 1761,
1762, 1763, 1764, 1765, 1766, 1767,
1768, 1769, 1770, 1771, 1772, 1773,
1774, 1775, 1776, 1777, 1778, 1779,
1780, 1781, 1782, 1783, 1784, 1785,
1786, 1787, 1788, 1789, 1790, 1791,
1792, 1793, 1794, 1795, 1796, 1797,
1798, 1799, 1800, 1801, 1802, 1803,
1804, 1805, 1806, 1807, 1808, 1809,
1810, 1811, 1812, 1813, 1814, 1815,
1816, 1817, 1818, 1819, 1820, 1821,
1822, 1823, 1824, 1825, 1826, 1827,
1828, 1829, 1830, 1831, 1832, 1833,
1834, 1835, 1836, 1837, 1838, 1839,
1840, 1841, 1842, 1843, 1844, 1845,
1846, 1847, 1848, 1849, 1850, 1851,
1852, 1853, 1854, 1855, 1856, 1857,
1858, 1859, 1860, 1861, 1862, 1863,
1864, 1865, 1866, 1867, 1868, 1869,
1870, 1871, 1872, 1873, 1874, 1875,
1876, 1877, 1878, 1879, 1880, 1881,
1882, 1883, 1884, 1885, 1886, 1887,
1888, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893,
1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899,
1900, 1901, 1902, 1903, 1904, 1905,
1906, 1907, 1908, 1909, 1910, 1911,
1912, 1913, 1914, 1915, 1916, 1917,
1918, 1919, 1920, 1921, 1922, 1923,
1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929,
1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935,
1936, 1937, 1938, 1939, 1940, 1941,
1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947,
1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953,
1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959,
1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965,
1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971,
1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977,
1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983,
1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989,
1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995,
1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001,
2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007,
2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013,
2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019,
2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025,
2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031,
2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037,
2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043,
2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049,
2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055,
2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061,
2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067,
2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073,
2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079,
2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085,
2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091,
2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097,
2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103,
2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109,
2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115,
2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121,
2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127,
2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133,
2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139,
2140, 2141, 214

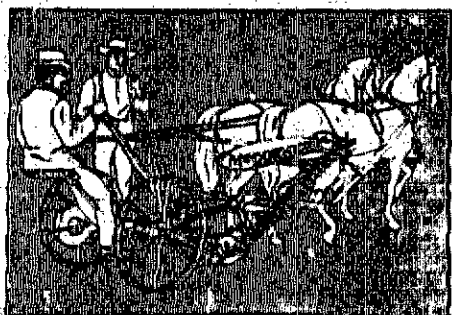
MASZYNY ŻNIWNE

FABRYKI

MC. CORMICKA

W CHICAGO

Wiązarki
Żniwiarki
Kosiarki
Żniwiarki
do klasów

Granie
konie
Toczeki
Części za-
pasowe
Szpagat do
wiązań.

Te słynne znane maszyny są stale poszukiwane przez rolników w całym państwie. O katalogi, ceny i warunki sprzedaży prosimy się zwracać pod adresem:

CYRUS H. MC. CORMICK

RYGA, ROSTÓW n/D, ODESA,

Place Hardera 3.

ul. Poczta 10.

Wylączny reprezentant na Królestwo Polskie:

ALFRED GRODZKI

Warszawa, Senatorska 33.

Telegraficznie lub listownie zapytania są załatwiane niezwłocznie.

KROTKO A TRESOWIT. — Co porabiają pańi córki?

— Nie wychodzą za mąż.

(Mach)

Doniosłe udoskonalenie.

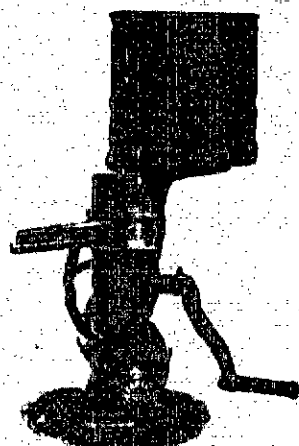
Zupełna systemu

WIROWKI DO ODTŁUSZCZANIA MLEKA

„C“=KORONA

odznaczona na konkursie w Rostowie nad Donem w wrześniu r. b.

DYPLOMEM HONOROWYM.

WIROWKI „C“ KORONA posiadają niepo-
dobnie prostą i solidną konstrukcję, oraz
bezsprzeczność i lekkość obsługi.

1) mają tylko jedno kołowe kółko
centralne, na którym hęben wspiera się
i wiruje.

2) mają nową wkładkę bębnową o wielkiej spraw-
ności.

3) nie mają zupełnie panewi i kołowego
podczepowego.

WIROWKI „C“ KORONA nie
zużywają się, gdyż:

a) przedmiotem dla bębna (wał) nie obraca się
w panewi, lecz przesłania się z nasadką ko-
łową, która wiruje na kółkach.

b) wrzeczono (wałek ślimakowy) jest wkręco-
ny w dno bębna i może być po zużyciu fa-
kto odjęty i zastąpiony nowym.

Biuro mleczarskie.

Badania i urządzenie mleczarni wszelkiego
typu.

Porady, instrukcje i informacje.

Skład Maszyn, Narzędzi i Naczyni Mleczarskich.

Wielki wybór wszelkich artykułów i potrzeb mleczarskich.

TADEUSZ KOWALSKI i A. TRYLSKI

WARSZAWA, Miodowa 4.

KATALOGI DARMO I OPIATNIE.

(2899)

Fabryka wag stołowych dziesiętnych i setnych

WEBER, DÄHNE & S-ka,

Warszawa, Żytnia 21, 23 i 25.

Adres telegraficzny „Weberdächne“. Conniki franco i gratis. (2877)

Konkursowy Antigorsel Platinum

odznaczony 1-ą nagrodą (10000) pucharowym
na konkursie „Dziękuję“ (10000) pucharowym
pucharowym konkursowy w odpowiedzi na
kierunek wymagającym hygieny i estetyki, poleca
w różnych kolorach, w różnych rozmiarach i w różnych
jakościach. Długość 100 cm. Szerokość 100 cm. Waga 100 g.
Cena 100 zł. 70 kop. w różnych kolorach.

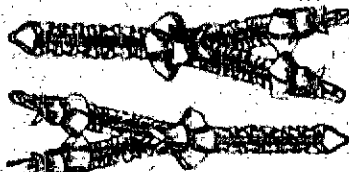
Specjalna fabryka

GORSETÓW NIESZKODLIWYCH

„HYGIENA“

WARSZAWA, Senatorska № 32.

Podwiązki higieniczne po 50, 75 i 100 kop.

Złota zaimponująca wysłany abo-
ratule za zalicz. pocztowym, dołosa-
ję za przesyłkę 50 kop.

Przy zamawianiu trzech lub więcej
sztuk przesyłka na nasz koszt. — Dla ob-
stanki należy przesyłać nam w jed-
nym z niżej wymienionych sposobów:
A. W białej. Sposób B. Sposób C. Sposób D. Sposób E. Sposób F. Sposób G. Sposób H. Sposób I. Sposób J. Sposób K. Sposób L. Sposób M. Sposób N. Sposób O. Sposób P. Sposób Q. Sposób R. Sposób S. Sposób T. Sposób U. Sposób V. Sposób W. Sposób X. Sposób Y. Sposób Z. Sposób AA. Sposób AB. Sposób AC. Sposób AD. Sposób AE. Sposób AF. Sposób AG. Sposób AH. Sposób AI. Sposób AJ. Sposób AK. Sposób AL. Sposób AM. Sposób AN. Sposób AO. Sposób AP. Sposób AQ. Sposób AR. Sposób AS. Sposób AT. Sposób AU. Sposób AV. Sposób AW. Sposób AX. Sposób AY. Sposób AZ. Sposób BA. Sposób BB. Sposób BC. Sposób BD. Sposób BE. Sposób BF. Sposób BG. Sposób BH. Sposób BI. Sposób BJ. Sposób BK. Sposób BL. Sposób BM. Sposób BN. Sposób BO. Sposób BP. Sposób BQ. Sposób BR. Sposób BS. Sposób BT. Sposób BU. Sposób BV. Sposób BW. Sposób BX. Sposób BY. Sposób BZ. Sposób CA. Sposób CB. Sposób CC. Sposób CD. Sposób CE. Sposób CF. Sposób CG. Sposób CH. Sposób CI. Sposób CJ. Sposób CK. Sposób CL. Sposób CM. Sposób CN. Sposób CO. Sposób CP. Sposób CQ. Sposób CR. Sposób CS. Sposób CT. Sposób CU. Sposób CV. Sposób CW. Sposób CX. Sposób CY. Sposób CZ. Sposób DA. Sposób DB. Sposób DC. Sposób DD. Sposób DE. Sposób DF. Sposób DG. Sposób DH. Sposób DI. Sposób DJ. Sposób DK. Sposób DL. Sposób DM. Sposób DN. Sposób DO. Sposób DP. Sposób DQ. Sposób DR. Sposób DS. Sposób DT. Sposób DU. Sposób DV. Sposób DW. Sposób DX. Sposób DY. Sposób DZ. Sposób EA. Sposób EB. Sposób EC. Sposób ED. Sposób EE. Sposób EF. Sposób EG. Sposób EH. Sposób EI. Sposób EJ. Sposób EK. Sposób EL. Sposób EM. Sposób EN. Sposób EO. Sposób EP. Sposób EQ. Sposób ER. Sposób ES. Sposób ET. Sposób EU. Sposób EV. Sposób EW. Sposób EX. Sposób EY. Sposób EZ. Sposób FA. Sposób FB. Sposób FC. Sposób FD. Sposób FE. Sposób FF. Sposób FG. Sposób FH. Sposób FI. Sposób FJ. Sposób FK. Sposób FL. Sposób FM. Sposób FN. Sposób FO. Sposób FP. Sposób FQ. Sposób FR. Sposób FS. Sposób FT. Sposób FU. Sposób FV. Sposób FW. Sposób FX. Sposób FY. Sposób FZ. Sposób GA. Sposób GB. Sposób GC. Sposób GD. Sposób GE. Sposób GF. Sposób GH. Sposób GI. Sposób GJ. Sposób GK. Sposób GL. Sposób GM. Sposób GN. Sposób GO. Sposób GP. Sposób GQ. Sposób GR. Sposób GS. Sposób GT. Sposób GU. Sposób GV. Sposób GW. Sposób GX. Sposób GY. Sposób GZ. Sposób HA. Sposób HB. Sposób HC. Sposób HD. Sposób HE. Sposób HF. Sposób HG. Sposób HH. Sposób HI. Sposób HJ. Sposób HK. Sposób HL. Sposób HM. Sposób HN. Sposób HO. Sposób HP. Sposób HQ. Sposób HR. Sposób HS. Sposób HT. Sposób HU. Sposób HV. Sposób HW. Sposób HX. Sposób HY. Sposób HZ. Sposób IA. Sposób IB. Sposób IC. Sposób ID. Sposób IE. Sposób IF. Sposób IG. Sposób IH. Sposób II. Sposób IJ. Sposób IK. Sposób IL. Sposób IM. Sposób IN. Sposób IO. Sposób IP. Sposób IQ. Sposób IR. Sposób IS. Sposób IT. Sposób IU. Sposób IV. Sposób IW. Sposób IX. Sposób IY. Sposób IZ. Sposób JA. Sposób JB. Sposób JC. Sposób JD. Sposób JE. Sposób JF. Sposób JG. Sposób JH. Sposób JI. Sposób JJ. Sposób JK. Sposób JL. Sposób JM. Sposób JN. Sposób JO. Sposób JP. Sposób JQ. Sposób JR. Sposób JS. Sposób JT. Sposób JU. Sposób JV. Sposób JW. Sposób JX. Sposób JY. Sposób JZ. Sposób KA. Sposób KB. Sposób KC. Sposób KD. Sposób KE. Sposób KF. Sposób KG. Sposób KH. Sposób KI. Sposób KJ. Sposób KK. Sposób KL. Sposób KM. Sposób KN. Sposób KO. Sposób KP. Sposób KQ. Sposób KR. Sposób KS. Sposób KT. Sposób KU. Sposób KV. Sposób KW. Sposób KX. Sposób KY. Sposób KZ. Sposób LA. Sposób LB. Sposób LC. Sposób LD. Sposób LE. Sposób LF. Sposób LG. Sposób LH. Sposób LI. Sposób LJ. Sposób LK. Sposób LL. Sposób LM. Sposób LN. Sposób LO. Sposób LP. Sposób LQ. Sposób LR. Sposób LS. Sposób LT. Sposób LU. Sposób LV. Sposób LW. Sposób LX. Sposób LY. Sposób LZ. Sposób MA. Sposób MB. Sposób MC. Sposób MD. Sposób ME. Sposób MF. Sposób MG. Sposób MH. Sposób MI. Sposób MJ. Sposób MK. Sposób ML. Sposób MN. Sposób MO. Sposób MP. Sposób MQ. Sposób MR. Sposób MS. Sposób MT. Sposób MU. Sposób MV. Sposób MW. Sposób MX. Sposób MY. Sposób MZ. Sposób NA. Sposób NB. Sposób NC. Sposób ND. Sposób NE. Sposób NF. Sposób NG. Sposób NH. Sposób NI. Sposób NJ. Sposób NK. Sposób NL. Sposób NM. Sposób NO. Sposób NP. Sposób NQ. Sposób NR. Sposób NS. Sposób NT. Sposób NU. Sposób NV. Sposób NW. Sposób NX. Sposób NY. Sposób NZ. Sposób OA. Sposób OB. Sposób OC. Sposób OD. Sposób OE. Sposób OF. Sposób OG. Sposób OH. Sposób OI. Sposób OJ. Sposób OK. Sposób OL. Sposób OM. Sposób ON. Sposób OO. Sposób OP. Sposób OQ. Sposób OR. Sposób OS. Sposób OT. Sposób OU. Sposób OV. Sposób OW. Sposób OX. Sposób OY. Sposób OZ. Sposób PA. Sposób PB. Sposób PC. Sposób PD. Sposób PE. Sposób PF. Sposób PG. Sposób PH. Sposób PI. Sposób PJ. Sposób PK. Sposób PL. Sposób PM. Sposób PN. Sposób PO. Sposób PP. Sposób PQ. Sposób PR. Sposób PS. Sposób PT. Sposób PU. Sposób PV. Sposób PW. Sposób PX. Sposób PY. Sposób PZ. Sposób QA. Sposób QB. Sposób QC. Sposób QD. Sposób QE. Sposób QF. Sposób QG. Sposób QH. Sposób QI. Sposób QJ. Sposób QK. Sposób QL. Sposób QM. Sposób QN. Sposób QO. Sposób QP. Sposób QQ. Sposób QR. Sposób QS. Sposób QT. Sposób QU. Sposób QV. Sposób QW. Sposób QX. Sposób QY. Sposób QZ. Sposób RA. Sposób RB. Sposób RC. Sposób RD. Sposób RE. Sposób RF. Sposób RG. Sposób RH. Sposób RI. Sposób RJ. Sposób RK. Sposób RL. Sposób RM. Sposób RN. Sposób RO. Sposób RP. Sposób RQ. Sposób RR. Sposób RS. Sposób RT. Sposób RU. Sposób RV. Sposób RW. Sposób RX. Sposób RY. Sposób RZ. Sposób SA. Sposób SB. Sposób SC. Sposób SD. Sposób SE. Sposób SF. Sposób SG. Sposób SH. Sposób SI. Sposób SJ. Sposób SK. Sposób SL. Sposób SM. Sposób SN. Sposób SO. Sposób SP. Sposób SQ. Sposób SR. Sposób SS. Sposób ST. Sposób SU. Sposób SV. Sposób SW. Sposób SX. Sposób SY. Sposób SZ. Sposób TA. Sposób TB. Sposób TC. Sposób TD. Sposób TE. Sposób TF. Sposób TG. Sposób TH. Sposób TI. Sposób TJ. Sposób TK. Sposób TL. Sposób TM. Sposób TN. Sposób TO. Sposób TP. Sposób TQ. Sposób TR. Sposób TS. Sposób TT. Sposób TU. Sposób TV. Sposób TW. Sposób TX. Sposób TY. Sposób TZ. Sposób UA. Sposób UB. Sposób UC. Sposób UD. Sposób UE. Sposób UF. Sposób UG. Sposób UH. Sposób UI. Sposób UJ. Sposób UK. Sposób UL. Sposób UM. Sposób UN. Sposób UO. Sposób UP. Sposób UQ. Sposób UR. Sposób US. Sposób UT. Sposób UY. Sposób UZ. Sposób VA. Sposób VB. Sposób VC. Sposób VD. Sposób VE. Sposób VF. Sposób VG. Sposób VH. Sposób VI. Sposób VJ. Sposób VK. Sposób VL. Sposób VM. Sposób VN. Sposób VO. Sposób VP. Sposób VQ. Sposób VR. Sposób VS. Sposób VT. Sposób VU. Sposób VV. Sposób VW. Sposób VX. Sposób VY. Sposób VZ. Sposób WA. Sposób WB. Sposób WC. Sposób WD. Sposób WE. Sposób WF. Sposób WG. Sposób WH. Sposób WI. Sposób WJ. Sposób WK. Sposób WL. Sposób WM. Sposób WN. Sposób WO. Sposób WP. Sposób WQ. Sposób WR. Sposób WS. Sposób WT. Sposób WU. Sposób WV. Sposób WW. Sposób WX. Sposób WY. Sposób WZ. Sposób XA. Sposób XB. Sposób XC. Sposób XD. Sposób XE. Sposób XF. Sposób XG. Sposób XH. Sposób XI. Sposób XJ. Sposób XK. Sposób XL. Sposób XM. Sposób XN. Sposób XO. Sposób XP. Sposób XQ. Sposób XR. Sposób XS. Sposób XT. Sposób XU. Sposób XV. Sposób XW. Sposób XX. Sposób XY. Sposób XZ. Sposób YA. Sposób YB. Sposób YC. Sposób YD. Sposób YE. Sposób YF. Sposób YG. Sposób YH. Sposób YI. Sposób YJ. Sposób YK. Sposób YL. Sposób YM. Sposób YN. Sposób YO. Sposób YP. Sposób YQ. Sposób YR. Sposób YS. Sposób YT. Sposób YU. Sposób YV. Sposób YW. Sposób YX. Sposób YY. Sposób YZ. Sposób ZA. Sposób ZB. Sposób ZC. Sposób ZD. Sposób ZE. Sposób ZF. Sposób ZG. Sposób ZH. Sposób ZI. Sposób ZJ. Sposób ZK. Sposób ZL. Sposób ZM. Sposób ZN. Sposób ZO. Sposób ZP. Sposób ZQ. Sposób ZR. Sposób ZS. Sposób ZT. Sposób ZU. Sposób ZV. Sposób ZW. Sposób ZX. Sposób ZY. Sposób ZZ.

Gorsety życzeni nie odpowiadające zamieniamy na nasz koszt.

— POLSKA —

ulożyła
JADWIGA
IZDEBSKA

KUCHNIA
i ŚPIŻARNIA

1550

PRZEPISÓW KUCHENNYCH I GOSPO-
DARSKICH, ORAZ DYSPOZYCIE ORIA-
DÓW (Z UWZGLĘDNIENIEM POTRAW
RAJSKICH) I PIECZENIE CIĄST
— Z 114 RYSUNKAMI W TEKŚCIE —

Cena rb. 1,50; w opr. rb. 1,80 i 2. — (Porto 30 kop.).

WYDAWNICTWO M. ARCTA W WARSZAWIE (3029)

Czwarte Warszawskie Towarzystwo Wzajemnego Kredytu.

Załatwia wszelkie operacje, uchodzące w zakres interesów bankowych.

Placi od wkładów:	Udzielone Towarzystwu.	Udzielone poszczególnym.
za okazaniem	4%	4 1/2%
na 3 miesiące	4 1/2%	4 1/2%
na 6 miesięcy	4 1/2%	4 1/2%
na 1 rok	4 1/2%	4 1/2%

Katalog opisowy i obrazkowy Składu Nasion i Narzędzi

„OGRODNIK POLSKI“

Warszawa, Miodowa 11.

wyszedł i wysła się na kładzie bezpłatnie. (3047)

CIEKAWA HISTORIA.

Iskoni proponują przy ządaniu
CZEKOLADY CAILLER
Ilną markę, naloży pamietad, 12
66 czekolada i cukorki

nie dadzą się zastąpić innemi wy-
robami bez uszczerbku dla ku-
pujących.

W SZCZĘDZIE

W Petersburgu w własnym sklepie,
ul. Morsha № 12. W Warszawie u
Adama Bardeta, ul. Chłodna № 18. (6920)

W HALONIE. — Gdzie to pan bawił
tak długi czas?

— Wyjeżdżałem, proszę pani, do swo-
ich majaków...

— Kim... to daję, bo, o ile wiem,
to jeszcze komunikacji z kółkami nie
wynalezione... (Koleca)

Do sprzedania

w gub. Smoleńskiej, 10 wiorst od st.
Jarosław, Moskiewsko-Brzeńskiej dr. žel.,
w majątku Kulagina 50,000 pud. siano.
Ugładad maszyn w każdym czasie. Liany
należy adresować: Duchowosynia, gub.
Smol., A. A. Murawjow. (6928)

INTERESY LEGITYMACJI

s tytułów honorowych: kaptela, hrabia
i barona, szlachectwa i honorowego
obywatelstwa, oraz genealogiczne i her-
bowe, wyłączenie prowadzi i udziela
parad w lakowych były sekretarza
Departamentu Heroldji Rządzo-
wego Senatu, Aleksander Bucha.
Petersburg, Prospekt Kamiennoostrowski
№ 1. (6912)

PORTRETY NOWOŚĆ

Za rb. 3, wielkość 24x30 cent., arty-
stycznie odrobione włoskim ołówkiem,
oprawione w nowoczesne passe-partout i
szeroką woskową ramę. — Za rb. 4
także portret, odróżniowy akwarel. Opa-
kowanie naszymi kosztami. Przesyłka na
kust odłożony. Obstatunki wykonywane
na w ciągu 15 dni. Pracownia fotogra-
ficzna

W. STEPANOWA

Petersburg, Newski prosp. 89, m. 21.
Należy odróżnić od naśladowców naszej
firmy. (6918)

„Hôtel Continental“

Pierwszorzędny umioblowany dom w środ-
ku Petersburga, ul. Basiejna № 28. Cały
dom składa się z wspaniałych pierwszo-
rzędnych numerów, piękne apartamenty
z dwoma i więcej pokojami, po pałacu
umioblowanych. Elektryczność, wanny,
pryszniaki, składowe, absolutna cisza. Na
doby od 1-10 rb., miesięcznie od 30-
200 rb. Zapewnienie doradczym, 12
ulama wolnych numerów, wtorek nie
należy. Można rozmówić się po pałacu.
(6919)

NOWOZWORZONE
POLSKIE OBIADY
Petersburg, ul. Kazanka № 24,
m. 2-16.
Obiady przyrządzone z naj-
świetlejszej prowizji i na naj-
mniejszą cenę od 35 kop., po-
leca iaskawym względem 88-
nowym rodzkom (6922)
STANISŁAW CHMIELEWSKI.

Hotel Victoria

w WARSZAWIE, Jasna № 8.

Numery od 35 k. do 6 rb. Elektryczne
oświetlenie, kapiela, omnibusy do koleł.
Restauracja i piękna SALA si-
mowa i letnia. (2944)

„РУССКОЕ ДѢЛО“

Przywrócono nam prawo wydawnictwa bez cenzury. Pośpiesza-
my rozwinąć stary nasz sztandar, wznowić starą naszą katedrę.

W ciężko, jakie obecnie przeżywamy, dni niepowodzeń wojen-
nych i doświadczeń moralnych, rozterki umysłów i ogólnej depresji,
największym zadaniem publicysty: doprowadzić rozjęrzed się w etiaosie
myśli społecznej i uczucia, wypowiedzieć słowo trzasku i spokojne
wśród politycznego czadu, podnieść upadającego ducha i odwieścić
drogę ku rozumnemu i godnemu wielkiej Ojczyzny naszej wyśledu.

„Russkoe Dłelo“ było i będzie osobliwym naszym organem. Nie
mamy ani partji, ani długiego spisu współpracowników ceczu literac-
kiego. Współpracownicy nasi są to ci wszyscy, u kogo rozrywa się
dusza od smutku i chorób Ojczyzny, kto umie wysłęd i czud po
rosyjsku i kto nie ma gdzie wypowiedzieć serdecznych myśli swoich,
obcych i niezrozumiałych dla naszych zacienionych kółek literackich.

Głosom takim zawsze szeroko otwarte były stronic naszych
wydawnictw uprzednich, wzywamy je i we wznowiane „Russkoe
Dłelo“. Pierwsze zaś miejsce wielkiej Milczącej—włosce rosyjskiej.

„Russkoe Dłelo“ będzie wychodziło od połowy stycznia w Mo-
skwie bez cenzury prewencyjnej, co tydzień, z codziennymi
w razie potrzeby dodatkami. Bardziej obokorne prace, tak jak to
było w „Russkim Trudzie“, rozsyłane będą osobnemi broszurami.

Prenumerata na rok 1905 otwarta:

Zi dostawa i przesyłka. Na rok. Na 1/2 roku. Na 1/4 roku.

W Rosji 8 rb. 4 rb. 2 rb.

W krajach związków 10 „ 5 „ 3 rb.

pocztowego 10 „ 5 „ 3 rb.

Prenumerata przyjmuje się w Moskwie w Kantorze Redakcji:
Skatłertnyj pleroutok, dom Muromcewa. W Petersburgu, Odessie,
Charkowie i Saratowie w księgarniach „Nowego Wromienia“ (A. S.
Suworyna) i w głównych księgarniach innych miast. (6900)

Redaktor-wydawca: Serghusz Szarapow.

LITERATURA. — Dalsz mgłnęd obiadu nie dostanie — nie niem natężnienia!
(Mok. Bl.)

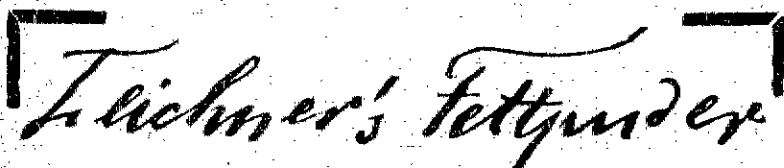
„ORIGINAL“ CHAMPAGNE MINET JEUNE

Ządać wszędzie. (3945)

Fabryka parowa Czekolady, Kakao, Oukrdw, Wafli i plerników „Cukleraiów
Warszawskich“

BLIKLE, ZAWISTOWSKI, GÓRSCY i S-ka.

Fabryka: Warszawa, Wolność № 2, dom własny, telefon № 1724.
Filja II Warszawa, Nowy-Swiat № 72, telefon № 2169.
III Warszawa, Marszałkowska 123, 20p Siennej, telefon № 2000.
Prosi, spróbować nową gatunki czekolady w tabliczkach: Tatarska rb. 1 kop. 20,
Doserowa (Patu du chocolat) rb. 1, Artystyczna: rb. 1, Oleśka rb. 1, Ta trzećia
kup. 80, Saważarska mleczna kop. 80. (2905)

TRUSTY PUDER TEICHNERA. Cena: pudełko rb. 1. Puder do uży-
wania w dalek i wiewozem, niewidzialny na skórze. Kosmetyczny środek,
upiększający skórę. Szminka teatralna. Tłusty puder i róż. Olówki do
ozdobienia brwi. Do mycia wa wspaniałych składach kosmetyków i han-
dlań towarami apiecznemi Repli.

L. TEICHNER w Berlinie
dostawca belgijskich teatrów rządowych. Główny Skład na Rosję: Peters-
burskie Techno-Chemiczne Laboratorium, Petersburg, ul. Ligowska № 123.
(6929)

NIEMA ZIMNYCH I WILGOTNYCH MIESZKAN

jeśli obiadzić w piecu

MULTYPLIKATOR * 3 Medale słoce. *

Pat. Gasselsdor i Niemceczek
ogrzewa pokój w 30 m., do samej podłogi, oszczędza do 50% opatu.

PIECE ŻELAZNE MULTYPLIKATOROWE

nie wydzielają wędru, utrzymują ciepło 8 godzin po napaleniu.
Biuro Techniczne Dr. W. P. KLOBUKOWSKI, inż.-chemik.
Telefon 1502. ♦ Warszawa. ♦ Aleja Jerolimowska 71. (3989)
Ostrzeżenie przed nieudatnioną naśladowstwami.

NIC NIE WARTO. — Czy pani młodsza córka ślaga się?
— E, proszę pani, to nie nie warto. Starsza dwa razy na łodzi nogę ślaga-
ła i tek za mą nie wyszła! (Mucha)

Lecznica chorób zębów

Iskarsa dentysty Czesława Bohusławicza.
Pet zeburg, ul. Dżarska 12. Codziennie
od godz. 9 rano do 8 wieczorem. Lecza-
nie, plombowanie, wyjmowanie zębów
bez bólu, sąby satysf. Opłata podług
takiej. (6921)

Telefon 5021.

Petersburg, Newski pr. № 26.

Lecznica chorób zębów.

Doktorzy i dentyści.

Opłata podług takiej. (6931)

ZĘBY SZTUZNE.

PRZY KASIE TEATRALNEJ.

— Proszę o bilet.

— W którym zędzioł?

— Kim... taki najbliższy bufetu, pro-
szę pań. (Koleca)

Szklita imienia Arcybiskupa Błogosław-
ciewicza, przy katedra św. Aleksandra
w Petersburgu, poszukuje nauczyciela
facyj. II warunkach o prefekta szkoły.
Mata-Majatecka d. 9, m. 6. (6926)

Pokój umioblowany w polskiej rodzinie
i inteligentnej. Na ządanie może być
ubiał lub całodziennie utrzymanie. Jeka-
teryński prosz. № 6, młensk. 44.

CODZIENNE ŚWIEŻE

PACZKI

FAWORKI i

CIASTA

W KAWIARNI POLSKIEJ

Petersburg, ul. Michajłowska № 2.

UMIOLWANY DOM

M. D. Sazonowicz

Petersburg, róg Newskiego i Littlejnego,
№ 78-80, m. 41-42-43-47. Od 78 kop.
do 4 rb. Mleczkane (mleki). Doradczym
nie należy wlezyć. (6924)

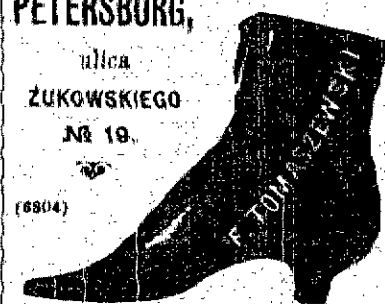
PETERSBURG,

ulica

ZUKOWSKIEGO

№ 19.

(6904)

OGIERY, JAKO REPRODUKTORY!

usnanej wart., róż-
nych maści i ras,
jak: dasytel krwi
angielskiej, anglo-
arabskiej, anglo-
arabskiej, oraz pół krwi au-
gelskiej, klaczo anglo-normandzkie, pół
kwi angielskiej i węgierskiej, niemniej
konie wierzchowe, zaprzęgowe i klaczo
ślado po rap. umiarkow., polecają
J. Charkupski i S-ka w Warszawie,
Horienaja 8. Telefon. Tamże kupują się
konie najlepszych gatunków. (6918)

Biuro nauczycielskie

KARPIŃSKIEJ

w Warszawie, Siennea 8a (Montuski 7)
poleca: nauczycielki, boni, ofcjalistki,
uprowadza cudzoziemki. (3910)

STAROŻYTNOŚCI

s działu meblowego, różnych stylów i
epok: Bronzy, Porcelana, Sztęchy, Obra-
zy, Srebra, Lampy stylowe, Kryształ, Pa-
sy polskie, Portrety pastelowe, Figury
i dzieła sztuki.

Warszawa, Warecka 15-8.
(3978) A. Sapteha.

JARMARK HODOWLANY

na bydło rozplodowe i użytkowe, orzadzany corocznie przez związek hodowców przy towarzyszeniu roln. gub. warszawskiej i siedleckiej, odbędzie się w Warszawie d. 3, 4, 5 kwietnia n. st. 1905 r. na placu wystawy Towarzystwa Węścigów konnych w Łazienkach (ulica Agrykola).

Inda powołano, jakie sąkały iobte tego rodzaju jarmarki, udział w nich najlępszych obde zapodowych w kraju, wielki wybór materiału zarodowego i stercejonowanych stadników, daje prawo spodziewać się, że i tegoroczny jarmark zadowolni wymagania nabywców. Kupujący będą otrzymywali bezpłatnie świadectwa na przewóz ulgowy. Kolej, o 60% tańsze (1 kop. od sztuki i wioraty lub 4 kop. od wagonu i wioraty). Dla nabywców dogodniejszem będzie przywieźć z sobą swego człowieka, któryby zakupione sztuki odwiedził do domu.

Szczególne objaśnienia udziela Biuro związków hodowlanych: Warszawa, Towar. Rolnicze, Okólnik M. 6, Biuro Zwłasków. Biuro udziela także informacji i pośredniczy przy kupnie i sprzedaży sztuk zarodowych i użytkowych. Na żądanie wysyła szczegółowe katalogi jarmarków. (3007)

PARAFIANKA NA HALKONIE. — Ubi... kwiatów. Ila za biletu, a nawet się nie mogą ubohy na prasowanie odzienie dla tych gołask... Zbieralodawol (Kolea)

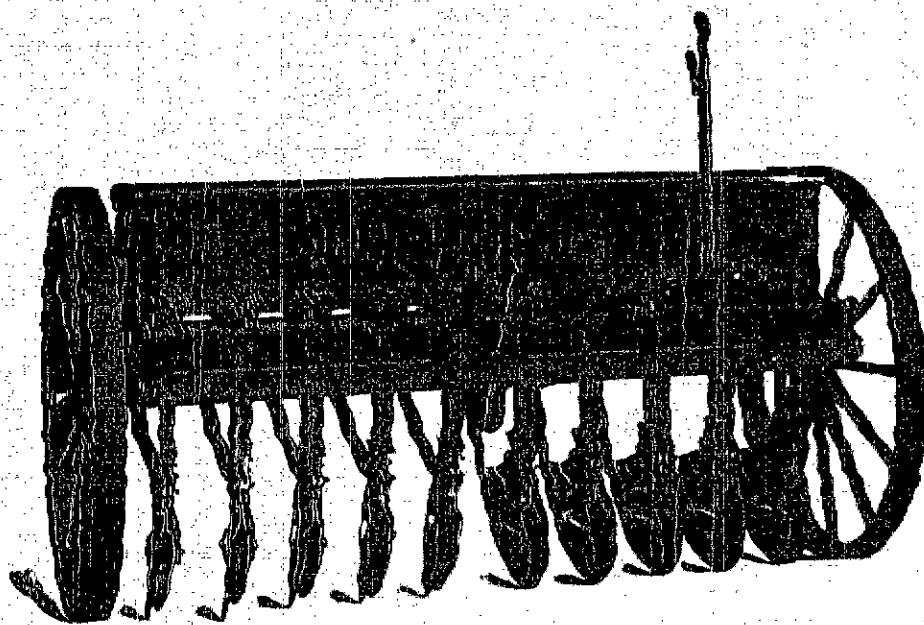
ULANIKI I SOKOŁOWSKI

Warszawa, 5. Krakowska Przedulecia 5.
Kupno i sprzedaż papierów publicznych i monet zagranicznych. Wydaje przekazy i akredytywy na wszystkie miejscowości w kraju i zagranicą. Rachunki bieżące, saliczenia na papierze publicznym i l. p., oraz wszelkie czynności w zakresie bankierstwa wchodzące w zakres na najdogodniejszych warunkach. (3039)

istniejąca od r. 1874

FABRYKA WYROBÓW STOLARSKICH Józef Sawicki

w Warszawie, ul. Mokotowska 43. Telefon 2695.
Poleca meble własnego wyrobu we wszystkich stylach klasycznych i najnowszych fasonach modernistycznych (secesyjnych), w wyborowych materiałach i w wytwornym wykończeniu. (3040)
Ceny umiarkowane.

Siewniki talerzowe Superior

umożliwiające korzystanie z dobrodziejstw
Siewu Rzędowego

na polach w gorszej kulturze, zaperzonych, oraz na
świeżo przyoranych łubinach, rzyskach i t. p.

poleca Wyłączny Reprezentant na Królestwo i Cesarstwo

Alfred Grodzki, Warszawa.

(3032)

TO MI KUPIKO. — Wiele co, kole-
dny, jaka to szkoda, że ja obod prac-
dnie godziny nie byłem w Porcie Ar-
tura!

— Coby ci z tego przyszło?

— Jakiś co? Można by urządzić Alca-
nę plażę, a regularną na półtora pro-
cent. (Mucha)

Przeprowadzki i opakowania
mebli

HENRYK PUŁAWSKI,

Nowo Senatorska 5/7 w Warszawie.
Własne składy do przechowywania mebli.
(1827)

Ogrodnik

ohesany warchatronicie ze swą specja-
zodcia, z wieloletnią praktyką i chlub-
kwadeciwami, poszukuje posady. W nie-
wielkim majątku przysięgł także po-
sadę rzadcy. Oferty uprasza adres do
Centr. Biura Ogł. L. i S. Metal i S. Ka-
w Warszawie, sub. „Gazetnik”. (6906)

OGRODNIK-RZĄDCA

zdolny, z chlubnymi kwadeciwami i re-
Comendacją, poszukuje stosownej posady
sares. Warszawa, Miodowa M. 6. P. in-
ruukiewicz. (3035)

Nie ma ani jednego człowieka, który-
by nie pragnął, do polecany przez nas
stereoskop „Superior” z najnowszego ma-
teriału, stanowiącego najmujaący i tanj przed-
miot. Stereoskop ten pokazuje zupełnie
naturalnie wszelkie widoki, widoki miast
i t. p., a także grupy zajmującej treść.
Cena stereoskopu ze 100 różnorodnymi
fotografiami rb. 3, za przesyłką dołącza-
nie 25 kop. Wysyła się również i za-
salles, pocztow. Posiadam 42 seriej obraz-
ków do stereoskopu, po 25 sat. w każdej
serji. Cena jednej serji (25 sat.) 50 kop.
Zamówienia adresować: M. Jakubow-
wicz, Warszawa, Grzybowska 48a. (3036)

WYJAWIEKSI SKŁAD CYGARET
HAWANSKICH KRAJOWYCH,
TYTONI, PAPIEKUSÓW
polecają
WANDALINIS
Plac Teatralny, 9. (obok A. Stegnowskiego)
Wysyłka za zaliczeniem. (2893)

Pierwszorzędne Biuro Nauczycielskie

Golezewskiej

Warszawa, Marszałkowska 1194

Rekomenduje nauczycieli, nauczycielki,
bony, polki i cudzoziemki, oraz gospo-
dynie i panny-służące. (2881)

ŁADNE TROFEA. — Do kogo należą
te piękne rogi?
— Do mego męża. (Mucha)

K. WASILEWSKI

w Warszawie, Miodowa Nr. 16.

POLECA:

Nasiona traw, pastewne, zbóż, leśne, warzywne i kwiatowe w świeżych wyboro-
wych i wypróbowanych gatunkach, jak również wszelkie maszyny i narzędzia rolnicze
z fabryk pierwszorzędnych, po cenach bardzo umiarkowanych, szczególniejszą zwracając
pp. Rolników uwagę na:

SIEWNIKI RZĘDOWE fabryki MELICHARA w Pradze Czeskiej

BRONY SPRĘŻYNOWE AMERYKAŃSKIE oryginalne SYRACUSE

pod względem praktyczności, materiału i starannego wykończenia stanowiąc wszystkie
inne systemy przewyższające.

Cennik illustrowany nasion, maszyn i narzędzi rolniczych na rok 1906, zawiera-
jący w obu działach wiele interesujących i polecenia godnych nowości, wyszedł z druku
i na każde żądanie przesyła się bezpłatnie. (3038)

ZARZĄD WILEŃSKIEGO BANKU ZIEMSKIEGO

ma honor podać do wiadomości pp. Akcjonariuszów, iż zwykle ogólne zebranie Akcjonariuszów, na zasadzie § 78—89 Ustawy Banku i NAJWYŻEJ zatwierdzonej 21 grudnia 1901 r. Uchwały Komitetu Ministrów, zwołuje się na poniedziałek 14 lutego 1905 r., o godz. 7 wieczorem, w lokalu Banku w Wilnie, prospekt Świętojański, dom własny.

Do rozpoznania przez Zebranie przedstawione będą:

1) Sprawozdania: Zarządu i Komisji Szacunkowej 1904 r.

2) Projekt Zarządu o podziale zysków za 1904 r.

3) Budżet rozchodów Banku na 1905 r.

4) Projekt Zarządu o udzieleniu pewnych ulg dłużnikom Banku.

5) Projekt Zarządu o wypuszczeniu akcyj.

6) Wybór ustępujących zgodnie z Ustawą Banku: Członka Zarządu hr. A. Platona; kandydatów na członków Zarządu: A. Jarzębskiego i J. Parczewskiego; członków Komisji Szacunkowej—K. Kulewicz i hr. J. O. Rourke, kandydata na członka Komisji Szacunkowej—K. Komara; pięciu członków Komisji Rewizyjnej i dwóch kandydatów do takowej, oraz sześciu deputatów do uczestniczenia przy losowaniu i niszczeniu listów zastawnych.

Gdyby wymienione zebranie nie doszło do skutku, powtórne zebranie odbędzie się 7 marca 1905 r. Ostatni termin składania akcyj—d. 7 lutego 1905 r., pełnomocnictw na prawo głosowania na Ogólnem Zebraniu—d. 11 lutego 1905 r. (6901)

Dla przyjęcia udziału w Ogólnem Zebraniu mogą być składane do Zarządu Banku akcje w oryginałach lub zaświadczenia (kwity) o przyjęciu akcyj na przechowanie lub oddaniu na zastaw tak w rządowych, jakoteż w funkcjonujących na zasadzie zatwierdzonych przez Rząd kredytowych ustaw instytucjach. W zaświadczeniach (kwitach) winny być oznaczone numery akcyj ze wzmianką, że akcje nie będą wydane z instytucji kredytowej wcześniej, jak na drugi dzień po Ogólnem Zebraniu.

PRZEGLĄD PEDAGOGICZNY

Dwutygodnik, poświęcony wychowaniu domowemu i szkolnemu.

Zamieszcza artykuły teoretyczne na wszystkich działach wychowania, oraz wskazówki praktyczne dla wychowawców.

W dodatkach książkowych drukuje ściśle naukowo, lecz przystępnie opracowane dzieła pedagogiczne.

W r. u. 2 dodatki:

1) E. G. Lanoster: Wiek młodzieńczy (przekład z angielskiego).

2) P. Lombroso: Życie dzieci (przekład z włoskiego).

Prenumerata kwartalna: w Warszawie rh. 1 kop. 50; z przesyłką pocztową rh. 1 kop. 75.

Nauczycielom i nauczycielkom znaczne ustępstwa. (3042)

NAJLEPSZA CENTRYFUGA
Nowego Stulecia.

Największa na świecie,
najlepiej urządzona
Fabryka Centryfug

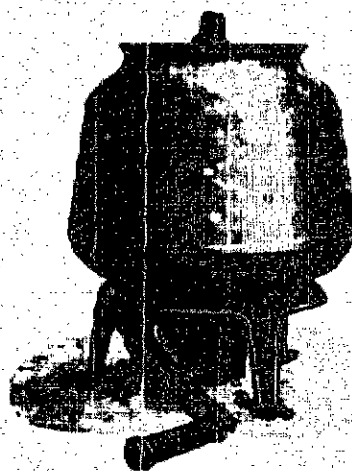

Około 300 pierwszych nagród.

PERFECT
Burmeister i Waind

w Kopenhadze.

Własna fabryka:
Naczyn do mleka
Chłodników
Maselnic
Wygładaczy, etc. (2724)

Dostawcy Dworu
Jego Cesarskiej Mości.

Filja w Moskwie: Pokrowka 2.

Generalny Reprezentant na Królestwo Polskie,

Alfred Gradzki
WARSZAWA.

KAHVO VAN HOUTENA

Pożywny napój dla armii i marynarki, poleca się także dla
WOJENNYCH SZPITALÓW
CZERWONEGO KRZYŻA
jako środek wzmacniający siły chorych
100 FILIZANEK Z 1 FUNTA

(6911)

WSPÓLNE ZYCZENIE. A. (do towarzysza, wracając późno z restauracji do domu). Czego sobie życzyłeś w tej chwili, gdy gwiazda spadła?
B. Żeby moja stara spała, gdy wrócę do domu.
A. I ja też. (Meg. 81.)

JARMARK

na nasiona odbędzie się w dniach 13 i 14 lutego r. b. w Warszawie na Dynasach, przy ulicy Oboźnej w halli Towarzystwa Cyklistów.

Szematy deklaracji dostać można w TOWARZYSTWACH ROLNICZYCH. (3045)

BIURO WASILEWSKIEGO

b. nauczyciela gimnazjum w Warszawie, Marszałkowska 123.
Rekomenduje nauczycieli, nauczycielki i bony; sprawozdania cudzoziemski. (3086)

I TO DOBRY SPOŚÓB. — Pięć lat życia oddam, tebym tylko dobrze wydała
Manię na mąd—rscie mama.
Od tej też pory, mówię o swych latach, zawsze stręcała pięć. (Kolce)

Lódzka firma manufakturnych towarów
N. L. DŁUGACZ, Łódź

wysła pocztą najszybszym towarów detalizacyjnie po cenach fabrycznych. Bez
przekład: jeżeli się co nie spodoba, przysyła się z powrotem na zamianę na
inne, lub zwraca się całkowicie pieniędzo.

—♦♦♦ DLA DAM, ♦♦♦

Nr 18. **Gotowa wspaniała długa damska peleryna** (czarna-
tunda) z najmodniejszego paryskiego drapu z rękaw wlochem, w kolorach:
czarno-szarym, niebieskim i bordu z zadziw w kraty praktyczną podszewką
z elegancko przybrałami wykładaniami lub stojącymi kołnierkami, uszyta
podług ostatniego paryskiego fasonu, cena 11 rb. Taką pelerynę w łopaczyn
gatunku 15 kop.

Nr 19. **Gotowa sukienka z ułuszczeń się mory** we wszystkich kolorach,
podobna wolantami i walcówkami w modny desen — 4 rb., topczy ent. — 26 rb.

Nr 20. **Niezmierzona strojna bluzki** (białe białe) z wykłintnami
różnokolorowymi sznurkami wyszywającymi na kołnierzu, przedzie i rękaw-
kach podług ostatniego paryskiego fasonu we wszystkich kolorach **pół-
skamieniałe-Manchester, jedwabne i wełniane** po 4 rb. 30 kop.

Nr 2. **Nowa gładka i bardzo praktyczna tkanina** «**Satin-Szwielot**», tkan-
na z czystej wełny «szewiela», bez domiatek, w kolorach: czarnym, ciemno-
niebieskim, bordu, brązowym, szalowym, oliwkowym, płaskowym i koloru
wielu. Białe, na odcinek na cały damski kostium 8 arsz. — 8 rb. 30 kop., za
odcinek na spodnię 5 arsz. — 3 rb. 25 kop.

Nr 5. **Elmowy bok**, Modna elegancka praktyczna tkanina na jednocie
i alimowe damskie kostiumy we francuskim guście, czarno-szarego koloru
(tkana z czystej wełny) na cały kostium 8 arsz. — 8 rb. 40 kop. 5 arsz. na
spodnię 5 rb. 50 kop.

Nr 240. **Nowość! «Piłna-Karakuty»** w czarnym błyszczącym kolorze
z karakutem i kędziorkami, zupełnie podobnym do kędziorów prawdziwych
karakutów, na modus nakłoty, poszerbie niemiem nie różniący się od
zakładów z prawdziwych karakutów. Szerokość 90 wersa. Za arsz. 6 rb.

—♦♦♦ DLA PANÓW, ♦♦♦

Nr 7. **Trico-Szwielot**, kolorów: czarny z białymi punkcikami, za odcie-
nek na cały męski kostium 4 1/2 arsz. — 3 rb. 75 kop.

Nr 10. **Szwielot-melant** ostatnia nowość, gładka i bardzo praktyczna
tkanina, tkana w siwo jedwio włókno punkcik, na odcinek 4 1/2 arsz. na
cały kostium: albo 2 arsz. 2 werski, za marynarkę lub spódnio z kauli-
seka po 2 rb. 50 kop. za arszyn.

Nr 109. **Trico-Melant**. Modna i praktyczna tkanina na elegaucki i
solidny męski kostium (szkarowy i marynarkowy), tkany z czystej szewi-
elowej wełny, wypróbowanej dobroci — 3 rb. 50 kop. za arszyn czarno-szarego
koloru.

Nr 99. **Sukno-krep**. Gładkie w czarnym kolorze sukno ze znakomi-
tego gatunku wełny na szurkowe i frakowe ubrania, arszyn 2 rb. 75 kop.,
lepszy gatunek 3 rb. 50 kop., 4 rb. i drożej.

Nr 103. **Nowość! Sutuzka na kamienkę** bardzo efeklowna,
wyrób z czystej wełny w paski lub kratki w różne desenio, w kolorach:
niebieskim lub szarym z jedwabem kropkami, cena 3 rb. na sztukę.
Gotowe ubrania dla chłopców z dobrego i mocnego «**Trico-Szwie-
lota**», dobre na wszystkie senony, uszyte podług ostatniej mody:

o lata	4 lata	6 lat	8 lat	7 lat	8 lat
3 rb. 75 k.	4 rb. 25 k.	4 rb. 75 k.	5 rb. 75 k.	6 rb. 75 k.	7 rb. 75 k.

Warunki sprzedaży: Opakowanie i przesyłka na rachunek firmy.
Do Turkiestanu i Zachodniej Syberji dolozą się 6%, do Wschodniej Syberji
10% wartości zamówienia. Wysłanie ukuteownika się przez pocztę. Za za-
mówieniem o 2 kop. od rubla drożej (pocztowa taka).

Nie-uzwyczajne żadnych reklam, powodujemy się jedynie na te pięk-
ne i wielkie pochwały, których mamy otrzymujemy od naszych
pp. stałych klientów. To właśnie jest najlepszym dowodem szczeremu i
akuratnego wypełniania przyjętych przez firmę zamówień.

Zamówienia proszę adresować:
Do firmy N. L. DŁUGACZ, Łódź,
(Piotrkowska gub.).
Z Syberji proszę o przysłanie należności lub nadatku. (BOBY)

ZARÓZUMIAŁY. Parzenka. A hicie serca czy nie nie snaczy?
Młody doktor. Broń Boże! To zawsze napadła paule w mojej obecności.
(Meg. Bl.)

Artykuły i korespondencje, prasowane dla „Kraju”, powinny być pisane oryginalnie i po jednej stronie papieru. Rękopisy i fotografie można przesyłać pod opaską reklamowaną. Drobnych rękopisów Redakcja nie swraca większej uwagi. Rachunki honorarjów rozliczane są przez Administrację kwartalnie.

KRAJ

Biuro Redakcji otwarte, i wysyłki pocztowe od godz. 11 rano do 3 pop. Biuro informacyjne od godz. 1 do 6 pop. Administracja od g. 11 r. do 4 pop. Wasyliki Artykuły i fotografie przysyłają się w Petersburgu, w domu 26 ul. kanał Jekaterynski. Adres dla telegramów: Petersburg „Kraj”. Warszawa: Oddział „Kraju”. Narzeczowska 24 119.

Og. zb. № 1177

Petersburg, 21 stycznia (3 lutego) 1905 r.

Rok XXIV. № 8

Treść Dnia Głównego i „Życia i Satysfakcji” bieżącego N-ru „Kraju” omawia się w końcu Dnia Głównego.

Do dzisiejszego N-ru, przy rozstawianych egzemplarzach pisma dla prenumeratorów i na sprzedaż numerową, dołączona jest Karta albumowa, przedstawiająca obraz D. Morelli: „Kuszenie św. Antoniego”.

ROK POLITYCZNY.

Minał rok ponury, jak chmura piorunowa. Szły przez świat wichry olbrzymie w pioropuszach błyskawicowych, grały gromy, wtórując przebiegowi potężnego dramatu dziejowego, lała się krew ludzka potokiem wozbranym i przestawały bić serca niezliczone. A na całej kuli ziemskiej, gdziekolwiek ludzkość żyje świadomie, przyglądano się z pasmem tytanicznym w zdumieniu i trwodze, bo odczuło, że stanęliśmy wyrażnie na przełomie wieków, na jakiejś przełęcz górskiej, z której otwiera się widnokrąg bezmierny, nieznany dotąd nikomu i spowity w mgłę tajemniczą nowego zarania dziejowego.

Odczuło i zrozumiano potrosze, że zagadki nie rozwikłają żadne formułki ani symbole naiwne, w rodzaju pamiętnego obrazu, nawołującego narody europejskie, by «strzegły najświętszych dóbr swoich» przed widmem brzuchatego Buddy, rozsiadłego na chmurach za morzami, gdzie wschodzi słońce. Wzrok pobiegł wstecz na drogę przebytą: zaczęło przypominać sobie wypadki lat poprzednich, dawniejsze i nowsze; przypomniano pierwsze w wieku ubiegłym zegluga po oceanie Spokojnym, dawne z przed lat pięćdziesięciu wojny franko i anglo-chińskie, przybycie eskadry amerykańskiej na morze Japońskie, założenie Władystoku — «panowania nad Wschodem» — nad dalekimi cieśninami i zatokami, które otrzymały nazwy nowego Bosforu i nowego Rogu Złotego, utrwalenie potęgi angielskiej w Hong-Kongu, przed-

sięwzięcia kolonialno francuskie w Indo-Chinach, protektorat amerykański nad wyspami Hawajskimi i zdobycie Filipinów, wreszcie ocknięcie się i bajeczne odrodzenie Japonji, która w ciągu lat czterdziestu zdołała zjednoczyć się państwowo, wprowadzić u siebie obyczaje i formy polityczne narodów cywilizowanych Zachodu i stać się pierwszorzędną potęgą mocarstwową, wyzywającą do walki zbrojnej największego z nowoczesnych olbrzymów państwowych.

Przypomniano wiele innych rzeczy. Czasy dzisiejsze odznaczają się wzrostem olbrzymim przemysłu i handlu, popartym przez potężną dźwignię kapitału. Narody dążą do jego nagromadzenia, ponieważ jest źródłem siły materialnej, największej, jaką znały dzieje; walczą ze sobą etami, ustawodawstwem socjalnem, gwarancjami dochodów i zysków, a przede wszystkim rozszerzeniem rynków, jako pola dla kapitału; w ten tylko sposób dają się utrzymać. Zamknięty w stałych granicach, przesyca społeczeństwo, prowadząc przesilenia przemysłowe i wywołując współzawodnictwa rozszalałe, wstrząsające podstawami dobrobytu narodowego. W Europie zachodniej i w Stanach Zjednoczonych Ameryki północnej zdano sobie oddawna sprawę ze znaczenia pierwszorzędnego rynków wschodnio-azjatyckich, zwłaszcza chińskiego. Cele ekonomiczne grały w wyprawach europejskich i amerykańskich do Azji wschodniej rolę stanowiącą. Nie szukano jakichś tam *für i an sich* celów politycznych. Trzeźwe, pracowite, dbające o grosz narody zachodnie w politykę awanturniczą się nie bawią. Chodzi im o zarobek i o stanowisko, któreby możności tego zarobku broniło. Niemcy mają Kiao-Czao, by ich kupcy i przemysłowcy mogli rozgościć się na Szantungu i dalej, a dla komunikacji z Kiao-Czao powstały stacje morskie niemieckie na wybrzeżach afrykańskich, na wyspach od hiszpańców nabytych, na archipelagu Samoańskim. Stany Zjed-

noczone urwały kawałek Kolumbji, stworzyły zależną od siebie rzeczpospolitą Panamę, by móc wreszcie przeciąć między morze śródziemno-rykańskie i połączyć dwa oceany. Był to jeden z najważniejszych wypadków roku ubiegłego.

Na wybrzeżu wschodnio-azjatyckim zebrano się w ten sposób całe towarzystwo państw kulturalnych. Przyłączyła się doń Japonja. Miała do tego pewne prawo. Zaludnienie jej przewyższa zaludnienie Niemiec. Wprowadziła u siebie wielki przemysł i handel, przeobraziła się politycznie i ekonomicznie na modłę europejską i, jak narody Europy zachodniej, szukała rynków dla swojej produkcji, pola działalności dla swoich kapitalistów. Musiała maszerować w jednej linii z państwami europejskimi, bo gdyby zwlekała, zajęłoby bez ceremonji jej miejsce. Kraina Poranku — zgnusiała Korea — stała się celem pożądań japońskich. Kraj duży, urodzajny, mało zaludniony, bogaty w lasy, węgiel i kruszce, znany przytem od niepamiętnych czasów historii japońskiej, która zapisała długi szereg wojen, na ziemi koreańskiej toczonych, ngcił naturalnie japończyków. Chcieli rozciągnąć nad nim wpływ swój wyłączny ekonomiczny. Przed laty dziesięciu wyparli z Korei chińczyków. Po wojnie 1894 r. zwierchnięto Chin nad Koreą upadło, japończycy zaś, pragnąc zabezpieczyć się przed możliwymi ewentualnościami, zajęli półwysep Liaotungu z Portem Artura. Wywołało to zaniepokojenie w niektórych stolicach europejskich. Na wniosek dyplomacji rosyjskiej, Rosja, Francja i Niemcy zaprotestowały przeciwko traktatowi pokojowemu, zawartemu w Simonoseki. Japonja musiała ustąpić, ale zaczęła zbierać się z podwójną energją, pragnąc dopiąć celu chybnego w roku 1894. Tymczasem zbudowano kolej trans-syberyjską, powstało Towarzystwo kolei Wschodnio-Chińskiej, tor stalowy przeciął Mandzurję, półwysep Liaotungu, czyli Kwantuński z Portem Artura, prze-

szedł w posiadanie dzierżawne Rosji na długie lata. Dokoła okopów chińskich wyrosła olbrzymia twierdza nowożytna, która stać się miała ogniskiem, promieniejącem potęgą na Pekin, Seul i zamorskie Tokio. Idea państwowa rosyjska wciągała się w olbrzymie przedsięwzięcia polityczne, których założenie Władystoku było niegdyś tylko zapowiedzią.

Interesy rosyjskie starły się bezpośrednio z japońskimi. Ich sprzeczność stała się oczywistą z chwili, w której przedsiębiorczość rosyjska przekroczyła rzekę Jalu i zdobyła w Korei koncesję na eksploatację jej doliny, czy nawet dorzecza. W roku 1903, w czerwcu, hr. Kurino, poseł japoński w Petersburgu poruszył sprawę konieczności rokowań w celu usunięcia sprzeczności powyższej. Pięć ustępów wniosku japońskiego opiewały, że obie strony powinny uznać: 1) niepodległość i nietykalność obszarów Chin i Korei; 2) przewagę interesów japońskich w Korei, w Mandżurji zaś — interesów kolejowych rosyjskich; 3) prawo Japonji w Korei i Rosji w Mandżurji do popierania własnych przedsięwzięć ekonomicznych, o ile nie stoją w sprzeczności z ustępem pierwszym; 4) prawo wypraw wojskowych dla obrony interesów wspomnianych i dla stłumienia powstań; 5) prawo Japonji wyłącznie do udzielania rządowi koreańskiemu wskazówek co do ulepszeń w administracji kraju. We wrześniu poseł rosyjski w Tokio, baron Rosen, doręczył baronowi Komura wnioski rosyjskie, zawarte w założeniach następujących: Uznanie niezależności i nietykalności obszarowej Korei, uznanie prawa japońskiego do udzielania rad i wskazówek rządowi koreańskiemu, oraz prawa do wprowadzania wojsk japońskich dla stłumienia zaburzeń, zresztą za każdorazowym uprzedzeniem Rosji, zaprzeczenie japońskiemu prawa do wyzyskania Korei dla celów strategicznych, zwłaszcza o ile to dotyczyłoby ufortyfikowania cieśniny Koreańskiej, utworzenie pasa neutralnego pomiędzy Koreą a Mandżurją i uznanie Mandżurji za leżącą poza zakresem interesów japońskich. Jednocześnie rząd petersburski rozesłał do swoich posłów zagranicą okólnik, uroczysto stwierdzający, że wszystkie czyjejkolwiek bądź prawa traktatowe w Mandżurji nie ulegną żadnemu uszczupleniu, w Pekinie zaś na-

wiazał rokowania bezpośrednio z Chinami co do losów Mandżurji. Zarazem wojska rosyjskie wycofały się z niektórych miast mandżurskich. Rokowania w Pekinie spełzły wszakże na niczem, i nie pozostawało nic innego do uczynienia, jak wojsko ponownie do Mukdenu wprowadzić. Wkrótce potem rozbiły się rokowania z Japonją, pomimo że Rosja zgadzała się w końcu na zniesienie pasa neutralnego w Korei północnej, uznając w ten sposób przewagę wpływu japońskiego na całym obszarze tego kraju. Chodziło wszakże o inne sprawy. Rząd rosyjski, zapewniając, że prawa traktatowe japońskie w Mandżurji będą szanowane, jak wszelkie inne, żądał wciąż uznania, że Mandżurja leży poza zakresem interesów japońskich, rząd tokjowski natomiast stał na stanowisku międzynarodowego zagwarantowania nietykalności obszarowej Mandżurji. Zresztą nota ostatnia rosyjska podobno nie doszła do Tokio przed zerwaniem stosunków dyplomatycznych, po którym natychmiast japończycy uderzyli na flotę rosyjską na rejdach Portu Artura i Czemułpo.

Przebieg wojny wszyscy mamy w pamięci. Był pasmem dni ponurych i krwawych, z których sprawozdania mówili o ludziach wykłutych, o ryciach poległych na jakichś płotach drucianych, o szrapnelach, kartaczownicach i bombach rozbijających, o statkach tonących z załogami całemi, ale także o czynach bohaterów, o poświęceniu bez granic, o rycerskości w stosunku do nieprzyjaciela, o czci dla poległych i o anielskiej dobroci sióstr miłosierdzia, które kazały wierzyć w piękno duszy ludzkiej, w światy przyszłe, gdy w promieniach wschodzącego pokoju powiedzą sobie smutni wielkim smutkiem rzezi minionej nieprzyjaciele dzisiejsi: «dławiłymi się i mordowali wzajemnie wśród nocy nieprzejrzanej».

Wojna wstrząsnęła całym światem, ześrodkowała w sobie myśli i dążności polityczne państw cywilizowanych na obu półkulach naszej ziemi. Wszelki dramat dziejowy obrał sobie za widowisko wybrzeża oceanu Spokojnego. Minął rok cały w zapasach wojennych i przekazuje spadek krwawy nowemu latu. Jakkolwiek skończy się ten zatarg — zaznaczy początek nowego okresu w stosunkach międzynarodowych, jak w zaraniu wieku XVIII nowy okres dziejów zazna-

czyło wystąpienie na widowie europejską zreformowanej przez Piotra W. Rosji, jak w drugiej połowie stulecia ubiegłego nastąpiła zmiana stosunków po zjednoczeniu państw niemieckich w potężne imperjum Hohenzollernów. Dziś już zarysowują się kształty mgliste przyszłości najbliższej. Państwa cywilizowane wzdragają się przed wojną. Myśl polubownego rozstrzygnięcia sporów międzypaństwowych zaczyna urzeczywistniać się zwolna, jakkolwiek nieśmiało i powoli. W roku ubiegłym zawarły lub zamierzyły zawrzeć umowy co do polubownego rozstrzygnięcia zatargów, wynikających ze sprzeczności w rozumieniu traktatów: W. Brytania z Francją, ze Stanami Zjednoczonymi, Włochami, Portugalią, Szwecją i Norwegią, ze Szwajcarią i ze Stanami Zjednoczonymi; Niemcy ze Stanami Zjednoczonymi; republiki południowo-amerykańskie pomiędzy sobą; Stany Zjednoczone z Japonją; Austro-Węgry z Ameryką, Anglią i z kilku innemi państwami.

Do tryumfu idei wszechpokoju daleko jeszcze bardzo. Przewidując przyszłe zawikłania i możliwość walk zbrojnych olbrzymich, W. Brytania wzmożniła swoje wpływy na zewnątrz Himalajów, urządziła wyprawę do Tybetu, zakończoną wygnaniem Dalaj-lamy i zawarciem traktatu z lamami, utrwalającego przewagę angielską w ich kraju; zacieśniła stosunki z emirem Afganistanu, usiłowała dźwignąć z upadku Persję, a obok tego załagodziła większe i mniejsze zatargi kolonialne z Francją, od Egiptu do Newfoundlandu, na wybrzeżach Afryki i na wyspach australijskich, przyznając współzawodnicze prawo wpływu przeważnego w Maroku. Zbliżenie się Anglii i Francji przyczyniło się niepomale do lokalizacji wojny rosyjsko-japońskiej, ułatwiło rozstrzygnięcie polubowne zatargu, spowodowanego wypadkiem pod Dogger-Bankiem, a zarazem rozwiązało politykom brytyjskim ręce dla urzeczywistnienia dalszych jakichś planów, których rąbek odsłonił się w wyprawie tybetańskiej i w reorganizacji armji indyjskiej.

Polityka niemiecka zajęła, jak się zdaje, stanowisko wyczekujące, najdogodniejsze do czasu i najzymskowniejsze. Włochy utrzymywały swoje wpływy na półwyspie bałkańskim i potrosze intrygowały w ziemiach austrjackich. Pod Bałkanami

dyplomacja rosyjska i austriacka czyniła co mogła, by zapewnić ludom macedońskim obronę przed samowolą turecką i stworzyć dla nich warunki, w których mogłyby żyć, jak ludy szczęśliwsze, i pracować spokojnie na niwie cywilizacyjnej. Wojna rosyjsko-japońska miała na Turków wpływ, pobudzający ich do oporności coraz dzielniejszej. Bieg wypadków wywołał wśród ludów słowiańskich podbalkańskich nowe orjentacje myśli politycznej, których nie zaniedbują wyzyskiwać wszyscy ci, komu o wpływy na Wschodzie bliższym chodzi. Austro-Węgry walczyły z bezładem wewnętrznym. Upadł w Wiedniu p. Koerber, zręczny polityk i przebiegły, któremu coś. Willholm przysłał z Berlina wyrazy uznania i współczucia, dobijające w ten sposób politycznie byłego ministra w oczach wszystkich niemieckich żywiołów monarchii habsburskiej. Spadek po nim objął bar. Gautsch, ale ostatecznie nie tradycyją rządów austriackich nie zerwała się, jak przed paru laty, za krótkiego urzędowania hr. Badeniego, gdy zdawało się, że w dziejach wewnętrznych starej habsburskiej monarchii następuje okres odrodzenia. Stosunki pomiędzy Austrią a Węgrami układają się coraz niowyróżniej. Rok ubiegły zaznaczył się na Węgrzech wzrostem popularności stronnictwa narodowego, które z nieznaną dotąd gwałtownością uderzyło na stojących u steru rządów, z p. Tiszą na czele, liberalów. Obrona stosunków umownych obecnych pomiędzy Austrią a Węgrami stała się wprost niemożliwą. Zwolenników unii wyłączenie dynastycznej, dążących do usunięcia wszelkiej poza nią wspólności z Austrią, jest na Węgrzech coraz więcej, i historia roku ubiegłego zdaje się zapowiadać bliski ich tryumf na całej linii. W samej Austrii stosunki gmatwają się coraz bardziej wobec agitacji pangermańskiej, znajdującej grunt nader podatny dla rzucanych przez nią ziarn i wywołującej zatarg stały niemiecko-czeski, uniemożliwiający wszelką pracę owocną parlamentu wiedeńskiego i Sejmu czeskiego.

W Szwecji i Norwegii zakończyła się waśń wieloletnia dwóch narodowości bratnich. Nad rozwichrzonymi instynktami szowinizmu wzięły górę rozważa polityczna i poczucie łączności cywilizacyjnej.

We Włoszech rządził p. Giolitti. Od początku już odrzucił poparcie

stronnictw radykalnych, z którymi kokietował był potrosze. Oczagował się z zapowiedzianymi reformami, nadużywał cierpliwości postępowo usposobionej Izby, a gdy granicę, w tym kierunku idąc, przekroczył, uciekł się do rozwiązania parlamentu. Nastąpiło to w chwili, w której strój wszechwłoski przeraził warstwy burżuazyjne, i z urn wyborczych wyszła większość umiarkowana i niezbyt zaradna. Z tem wszystkiem większość ta zwolniła jakoś topniejąc. Prądy reformatorskie wpływają do Izby i zawracają posłom głowy. Zręczny p. Giolitti będzie sobie jednak jakiś czas raził.

We Francji zachwiał się gabinet p. Combesa, nie dla programu, ale dla bezwzględności moralnej, z jaką program ten przeprowadzał. Nie ulega wątpliwości, że Izba francuska popierając będzie nadal politykę, prowadzącą walkę wewnętrzną i zewnętrzną z Kościołem i dążącą do tak zwanego zespolenia Francji pod sztandarem radykalno-republikańskim. Wypadki roku ubiegłego: podróż p. Loubeta do Rzymu królewskiego, pomijając Rzym papieżki, odwołanie posła przy Watykanie p. Nisarda, zaostrezenie się zatargu z Kurją z powodu bezpośredniego przez nią ukarania dwóch biskupów francuskich, zamykanie klasztorów, rozwiązywanie zgromadzeń zakonnych, nawet zamach na wolność nauczania w postaci zakazu członkom wszystkich zgromadzeń zakonnych udzielania dzieciom nanki szkolnej—to wszystko znajdowało w parlamencie poparcie potężnej większości radykalno-demokratycznej, zowiącej siebie jednolitą bryłą republikańską. Większość ta cofnęła się dopiero wobec systemu szpiegostwa, którego potępić otwarcie i stanowczo gabinet p. Combesa nie umiał, czy nie chciał. Rząd stracił szacunek społeczeństwa, które nie zatraciło poczucia czci i szlachetności. Stał się niemożliwy nawet dla «bryły» swoich zwolenników politycznych.

Olbrzymią doniosłość wszechświatową miały w roku ubiegłym dzieje wewnętrzne Rosji. Działalność rządu i społeczeństwa rosyjskiego zwracała na siebie uwagę niezwykłą opinii publicznej świata cywilizowanego. Ukaz z d. 12 grudnia powitano w Europie, jako świadectwo niezbitego postępu myśli politycznej społeczeństwa rosyjskiego, której zamierzył zadość uczynić. Pod pięk-

nymi wróżbami dobiegał tu kresu rok miniony 1904.

Jan Maura

TISZA PRZEGRZAŁ.

To, co się działo w ostatnich czasach na Węgrzech, przestało mieć znaczenie lokalne. Działalność, którą rozwinął hr. Stefan Tisza celem uzdrowienia parlamentu, oraz walka, którą wypowiedział mądryskiemu nacjonalizmowi, budziły szersze zajęcie. Najwyraźniej w Wiedniu. W stolicy Austrii bowiem powtarzano sobie, że jeśli sanacja parlamentu możliwa jest w Peszcie, to trzeba zapomnieć o nieudanej próbie hr. Badeniego i podjąć nanowo podobne usiłowania w Wiedniu. Śledzono uważnie przebieg zapasów premiera węgierskiego ze stronnictwem niezawisłości, ponieważ pierwszy reprezentuje idee Deaka, łączność Węgier i Austrii, według istniejących warunków, partja Kossutha zaś żąda zupełnego wyodrębnienia Węgier pod względem finansowym i politycznym, ograniczając stosunek z Austrią do „unii osobistej“, t. j. do wspólności monarchii.

Hr. Tisza odwołał się do ogółu węgierskiego, by ten dał sankcję jego polityce. Ogół węgierski przemówił ustami wyborców. Odmówił hr. Tiszy tej sankcji. Stronnictwo liberalne, trzymające się programu Deaka, wyszło z walki liczenia uszczupione, moralnie pobite. Stronnictwa opozycyjne, przede wszystkim partja Kossutha, triumfują.

Ta odpowiedź narodu węgierskiego jest dużej wagi. Mniejsza o to, czy odbierze bar. Gautschowi odwagę do zaprowadzeniaładu i porządku w Radzie państwa austriackiej. Nawet ta sprawa wydaje się dziś drugorzędną wobec pytania, czy stronnictwa opozycyjne węgierskie zechcą skorzystać ze swej przewagi w parlamencie, aby zamienić w czyn to, co dotąd było ich programem. Oznaczałoby to zmianę zasadniczych podstaw, na których wspiera się teraźniejsza monarchja Habsburgów. Franciszek Kossuth oświadczył wyraźnie, że, według jego przekonania, system dualistyczny przeżył się, i że wobec przeciwności narodowościowych tylko ustroj federacyjny może zapewnić Austrii spokój.

Ustrój federacyjny! Słowa brzmią pojętnie! Jakież jednak długi i niebezpieczny proces wstrząśnień, zatargów i walk kryje się w tych dwóch wyrazach! Zechce-li opozycja mądryska puścić się w tę przepastną drogę? I nie wiedzieć ów proces, poprzez ruinę wewnętrzną, do ostatecznego upadku mocarstwowego, do zupełnej bezsilności na zewnątrz?

Być może, iż przywódcy nacjonalizmu węgierskiego, schodząc z mglistych wyzynafrasesów na realny grunt czynów, doleją chłodnej wody 1867 roku, tej, którą trzeźwił swych rodaków Deak, do gorącego wina z 1848 r. W każdym razie porażka Tiszy może stać się dla mo-

8
narchji Habsburgów początkiem niesłychanie poważnego przesłlenia.

Wiedeń.

ZE SPRAW AKTUALNYCH.

USTAWA Z DNIA 2 CZERWCA 1903 R.

Utworzenie się u nas wzajemnego Towarzystwa ubezpieczeń od wypadków przy pracy.

Ustawa z dnia 2 czerwca 1903 roku uczyniła fabrykantów odpowiedzialnymi całkowicie za nieszczęśliwe wypadki z robotnikami; ta odpowiedzialność jest tak surowa, że rozciąga się i na te wypadki, w których sam robotnik, przez nieostrożność, przez lekceważenie przepisów i wskazówek, staje się przyczyną własnego nieszczęścia. I tylko w tym razie, gdy robotnik tego nieszczęścia szuka, gdy popełni samobójstwo, zupełne albo częściowe, wtedy jedynie fabrykant zwolniony jest od skutków surowego prawa.

Czytelnicy przypominają sobie pewnie, jakie skutki ta ustawa spowodowała przy wprowadzeniu jej w życie, rok temu mniej więcej. Z jednej strony fabrykanci nie mogli znaleźć poparcia w prywatnych towarzystwach ubezpieczeniowych, funkcjonujących w państwie, bo i te, podobnie jak sami fabrykanci, zbyt zniechęceni zostali przez ustawę, wydaną z pośpiechem, pełną braków i wytykli. Jedne towarzystwa nie chciały wcale podejmować się ubezpieczenia robotników od wypadków, nie znajdując w doświadczeniu podstaw praktycznych do takich operacji, wreszcie, niestety, jedynie szablony pewne, bo wypróbowane, i szanując jedną tylko rutynę: bnie, śmielsze, przez szerszych ludzi prowadzone, do operacji okazały chęć niejaki, ale zabezpieczały się od niepewności jutra na danym polu nowymi taryfami podniesionymi. Nastąpił wskutek tego ciężka dla przemysłu epoka. Z drugiej znowu strony robotnicy, których ustawa w obrobie tu wzięła, odrazu ucierpieli i to mocno; fabrykanci poczęli wydalać starszych pracowników, mniej przytomnych i obrotowych, słabszych i częściowo okaleczonych, zostawiając przy pracy i zarobku tych tylko, którzy posiadali najmniej szans uciec przy możliwym w fabryce wypadku.

Czyż jednak ustawa z dnia 2 czerwca sama tylko negatywne skutki wytworzyła?

Nie. Dokona ona i niemało dobrego, o czem mnie w tych dniach poinformował jeden z fabrycznych inżynierów, w ciągłych stosunkach z robotnikami będący:

— Ta ustawa zaopatrzyła większość fabryk naszych w przyrządy bezpieczeństwa—mówił mi.—Tam wszędzie, gdzie czyha niebezpieczeństwo na człowieka, przezorność ludzka stawia stróża-maszynę, która przy pomocy tej samej ślepej i mechanicznej siły broni od wypadków, co i wypadki sprowadza. Muszę panu powiedzieć, że niektóre aparaty i urządzenia ochronne są genialnymi niemal wynalazkami wobec swej prostoty i celowości. Te ochronne maszyny stanowią cały osobny dział mechaniki praktycznej, dział

stałe się rozwijający. I tu, jestem przekonany, leży prawdziwe rozwiązanie tej ważnej kwestji, którą ustawa z dnia 2 czerwca na porządek dzienny wprowadziła. Uprowadzić zło—oto owo rozwiązanie. Wynagrodzić je—to już tylko fikcja miłosierna, bo czyż można naprawdę wynagrodzić czemukolwiek człowiekowi stratę ręki, a tembardziej rodzinie stratę ojca? W mechanice więc weszliśmy na tę drogę, którą kroczyć usiłują dziś cała medycyna: zapobiegać chorobom, raczej, ażeby nie dopuścić do potrzeby ich leczenia. Nasze aparaty ochronne są więc rodzajem higieny mechanicznej. I dlatego nie uważam wcale prawa, które ten impuls w mechanice współczesnej tak wzmocniło, za jalone, choć—istotnie stron, do krytyki się nadających, posiada ono nie mało.

* *

Wobec wymagań formalnych ustawy i bierności naszych towarzystw ubezpieczeniowych, fabrykanci poczęli się starać o zatwierdzenie ustaw towarzystw ubezpieczeniowych wzajemnych. Takich towarzystw, już przed wydaniem ustawy z dnia 2 czerwca, było w państwie trzy: rzykie, odeskie i lwano-wozniesieńskie. Nasi przemysłowcy poczęli też niezłocznie starania, które zrazu nie mogły trafić na grunt przychylny, ponieważ władze usiłowały wypracować typ ustawy normalnej; gdy zaś ten typ został wykończony, pozwolono warszawskim przemysłowcom zeń skorzystać, i ci też, pod kierunkiem kilku najczynniejszych jednostek, a wśród nich p. Maksymiljana Luksemburga, do organizowania w fabrykach „Warszawskiego wzajemnego Towarzystwa ubezpieczeń od nieszczęśliwych wypadków” rażno przystąpili.

Tymczasem jednak zaszedł fakt pierwszorzędnej znaczenia dla organizacji pracy w państwie: Najwyższy Manifest „o ulepszeniu ustroju państwowego” zapowiedział utworzenie państwowego ubezpieczenia robotników.

Czy wobec tego nasze warszawskie Towarzystwo nie okazuje się zbędnym? Organizatorowie tego Towarzystwa powiadają:

— Bynajmniej. Państwo zorganizuje ubezpieczenie robotników od starości, zapewni żołnierzom tej armji pokojowej, kulturę tworzącej, rodzaj emerytury. Przedsięwzięcie takie jest piękne i nawet wielkie, a państwo—jedyna to instytucja, która posiada dość siły, aby takie dzieło podjąć i przeprowadzić. Ubezpieczenie od wypadków pozostanie do podjęcia i przeprowadzenia nam, przemysłowcom, bezpośrednio w tem zainteresowanym; a choć trudno uważać to za—przywilej, radzi jednak będziemy, mogąc uczynić to na własną odpowiedzialność—własną głową i własnymi rękami. Ponieważ okręg Królestwa Polskiego stanowi pewną jednostkę, pewną całość pod względem przemysłowym, będziemy spokojni, że nie płaciemy za okręgi, konkurujące z naszym okręgiem, ani też, że one za nas nie płacą: w ten sposób stanie się zadostę uczuciowi słuszności i idei sprawiedliwości.

Należy powiedzieć, iż niepodobna przewidzieć dziś, jaki ta sprawa przybierze obrót wobec reform zapowiedzianych i spodziewanych. Manifest nakreślił tym reformom granice względnie szerokie, i być może, komisja, nad sprawami robo-

czem obradująca, do państwowych instytucji ubezpieczających zechce wezwać i ubezpieczeń od wypadków w fabrykach.

Jakkolwiek się stanie, energiczne ustalenia naszych przemysłowców godnymi są zanotowania; i nawet w tym wypadku, gdyby pozostały one dobrymi tylko chęciami, zadokumentować je należy; te prace przygotowawcze zresztą, skupiające około jednej doniosłej sprawy przemysłowców całego ogromnego fabrycznego okręgu, w żadnym razie jałowemi być nie mogą. Ktokolwiek ubezpieczenie ostatecznie przeprowadzi, znajdzie przygotowane materiały, zjednoczonych ludzi — i nawet gotowe taryfy.

Oto dlaczego prosiłem p. Maksymiljana Luksemburga o łaskawość w tej sprawie informacje.

— Nasze Towarzystwo usiłuje skupić wszystkie usiłowania, w tym samym kierunku idące—mówił mi p. L.—i pragnie być u nas jedynym, aby działać tem skuteczniej. A ponieważ jest ono opartem na wzajemności, monopol ten nikomu-by nie przeszkadzał, tak jak, przeciwnie, konkurencja nikomu-by tu korzyści nie przyniosła. Operować mamy prawo na całym terytorjum Królestwa. Rozciągnąć też mamy zamiar działalność nie tylko na fabryki w ścisłym tego słowa znaczeniu, ale wszędzie tam, gdzie idzie praca: na koleje i na folwarki. Ponieważ u nas aż trzy grupy starały się o koncesję na takie towarzystwo, a w Łodzi dwie grupy czyniły o to samo zabiegi, jesteśmy obecnie w stadium jednoczenia się i porozumienia. Porozumienie zaś przemysłowców warszawskich z przemysłowcami łódzkimi na wspólnym gruncie jednej instytucji stworzyłoby narazie łącznik, którego tak bardzo brak czuć się daje. W takiej instytucji posiadalibyśmy to, co szczęśliwsi od nas rolnicy posiadają w Towarzystwie kredytowym ziemskim.

— A Koło przemysłowców czy nie mogłoby być taką instytucją?

— Zapewne, ale jest ono dopiero w samym zawiązku, zaś wobec różnorodności funkcji trudniej je wprowadzić w prawidłowy ruch i energiczne tempo, aniżeli nasze Towarzystwo, które wszystkich fabrykantów łączy w imię jednej tylko i jednakowo wszystkim wspólnej sprawy.

— Kiedyż panowie zamierzacie rozpocząć swoją działalność?

— Opracowyjemy obecnie taryfy. Gdy taryfy będą gotowe — maszyna pójdzie w ruch w ciągu dni dziesięciu, nie więcej.

— A fundusze?

— Narazie powstaną one z zapisów. Od tych, którzy do naszego Towarzystwa przystępować zechcą, będziemy wymagali złożenia *jednego procentu od sum, płaconych tytułem robocizny*; z tych funduszy $\frac{1}{2}$ procentu pójdzie jako wpławy, drugie $\frac{1}{2}$ proc. na tymczasowy kapitał obrotowy.

— I to wystarczy?

— Praktyka pokaże. W każdym razie energicznie krzątać się będziemy około wprowadzenia środków zabezpieczających, co powinno czynić wypadki nader rzadkiemi, a nasze fundusze wystarczającymi. Tam, gdzie takie środki nie będą w należytej mierze stosowane, wymawiamy sobie możliwość podwyższenia taryf. A nawet wobec pracodawców, lekceważących zdrowie i życie robotników, stosować będziemy ostracyzm; w danym ra-

nie nie zawaliamy się wykluczyć takiego stowarzyszonego z naszej instytucji.

— *Rozdł to potrzebę kontroli nad funkcją pracy...*

— Tak jest, będzemy posiadali swoich kontrolerów, którymi będą wykwalifikowani technicy...

Maszyna assekuracyjna poczyną się jednak komplikować...

P. Luksemburg przedstawił mi, jak ciężkiem było położenie dotychczasowe przemysłowców:

— Nie mieli oni innej drogi, jak tylko przyjąć taryfy wykrubowane towarzystw prywatnych.

— Dlaczegoż nie zostawiali ubezpieczenia na własne ryzyko?

— Dlatego, panie, że ustawa z dn. 2 czerwca wymaga specjalnych gwarancyj, dzięki czemu każdy robotnik poszkodowany mógł pretensje swoje hipotecznie zabezpieczyć na nieruchomości fabrykanta. To jednina, jedynym rzutem pióra, kredyt hipoteczny przemysłowca, tańszy i dogodniejszy, bo długoterminowy, od krótkiego i kosztownego wekslowego kredytu. Paragrafy 44 i 46 ustawy z dnia 2 czerwca przewidują jeszcze, co prawda, deponowanie kapitałów, gwarantujących punktualność wypłaty wynagrodzenia robotników. Kto ma pojęcie, czym jest kapitał i kredyt w produkcji, ten od razu zrozumie, iż przemysłowiec pozornie tylko miał wybór pomiędzy daniami mu przez prawo sposobami, w rzeczywistości jedno miał tylko do zrobienia musowo: zdanie się na łaskę i niełaskę towarzystw assekuracyjnych.

— A premia czy składki waszego Towarzystwa będą mniejsze od dotychczas aplikowanych?

— Tak jest, będą one o 25 proc. niższe dla stowarzyszonych, a o 20 proc. dla niestowarzyszonych. I to nie wszystko. Przejrzeliśmy wykaz klas ryzyka zawodowego, stosowany przez stowarzyszenia prywatne; tych klas jest dwanaście; im wyższe ryzyko, im wyższa klasa, tem większe składki; wskutek prawidłowego ocenienia klas, przenieśliśmy parę zawodów do klas niższych, np. cukrownictwo z piątej do czwartej klasy, a fabryki maszyn z osmej do siódmej.

— I to czyni różnicę?

— O jedenaście rubli od tysiąca dla fabryki maszyn, a o 3 ruble dla cukrowni. Przytem stosować będziemy ekstra rabaty od 5 proc. do 20 proc., stosownie do wielkości sum, reprezentujących wartość robocizny, to zaś niezależnie od ogólnego obniżenia taryfy. I jeszcze jedno: przyjmujemy całkowitą odpowiedzialność za wypadek. Paragraf 20 warunków ubezpieczenia zbiorowego, który głosi: „jeżeli nieszczęśliwy wypadek zaszedł wskutek ustanowionej przez sąd winy ubezpieczającego się, albo jego przedstawiciela, to strata, wynikająca z opłaty odszkodowania za taki wypadek, nie zaspakaja się przez towarzystwa prywatne” — u nas zastosowania nie znajduje na zasadzie ustawy.

— A korzyści, jakie się okażą ku końcowi roku ubezpieczeniowego, jak będą rozdzielane?

— Z jednej strony składki będą się zmniejszały, z drugiej — stowarzyszeni otrzymywać będą zwroty. Dla przykładu przytoczę panu kilka liczb z działalności trzech istniejących w państwie towarzystw wzajemnych. Więcej liczb z roku 1903:

odesskie Towarzystwo liczyło członków 81, ubezpieczyło 6,930 robotników; ci zarobili przez rok 1,819 tys. rb.; składka wynosiła 24 tys. rb.; odszkodowań zapłacono około 16 tys. rb.; administracja kosztowała 7 tys. rb.; zysk wynosił przeszło 4 tys. rb.

— To jedno...

— Drugie Towarzystwo wzajemne, twanowo-wozniesińskie, miało tylko 37 członków, ale ci ubezpieczyli 62 tys. robotników, płacąc rocznie 35 tys. rb. składek; wydano odszkodowań 13 i pół tys. rb., na administrację użyto niecałe 6 tys. rb. i zysku otrzymano 8 tys. rb. przeszło. Wreszcie trzecie Towarzystwo wzajemne, rydzkie, miało 352 członków, 27 tys. robotników, 74 tys. rb. składek, wypłaciło 67 tys. odszkodowań, 10 tys. na administrację i dało 8 tys. rb. zysku.

W tych kilku pouczających liczbach zastanawiają nie tyle zyski, bo te są wszędzie dość małe, ile ograniczone koszty administracji.

Z innych jeszcze liczb, uprzejmie dostarczonych mi przez p. Luksemburga, skorzystać nie mogłem, nie chcąc z wywiadu mojego czynić artykułu zbyt specjalnego i dla czytelników naszych zbyt ciężkiego. Te dane, które przytoczyłem, wystarczą, sądzę, aby poprzeć raz jeszcze zasadę towarzystw wzajemnych, która to zasada posiada, co prawda, przeciwników, w dość mocne argumenty uzbrojonych, kapitulujących jednak na polu ubezpieczeń robotników od wypadków, do której to działalności żadne z istniejących prywatnych towarzystw nie było przygotowane dość poważnie.

Varsoviensis.

WIEDŃSKA.

Z WIEDNIA.

Sensacyjny proces.

Adwokat, który sprzeniewierza powierzone mu przez klientów fundusze, afezystą, który wyludza od latwowiernych poczciwców pieniądze na budowę zamków na lodzie, „rycerz przemysłu“, który spekuluje na niespokojnym temperamencie starzejących się wdów i obietnicą ślubu wyciąga od nich zaliczki na przyszły posag — zjawiska powszednie w wielkich stolicach. Szczególniej w Wiedniu. Wiedeńska *Gemüthlichkeit* kryje w sobie ogromny zasób prostodusznej naiwności, która dla żrących *Hochstaplerów* jest niewyczerpaną kopalnią złota. Wiedeński jubiler lub krawiec nie jest w stanie oprzeć się urokowi młodzieńca w błyszczącym cylindrze, który zajechał przed sklep dwukonnym fiakrem. Tytułuje nieznajomego „hrabią“, otwiera mu kredyt nieograniczony. Cieszy się, że zrobił świetny interes, bo policzył szlachetnemu cudzoziemcowi słone ceny. Dopiero później dowiaduje się, że „hrabiemu“ ceny były obojętne głównie dlatego, ponieważ nie miał nigdy zamiaru zapłacić rachunku.

W ciągu ostatniego roku przed sądami wiedeńskimi stawało kilkunastu takich szalbierzy i trwonicieli. Niektórzy oszukiwali świadomie; inni pożyczali tylko, nie myśląc wcale o tem, iż pożyczkę oddać należy. Wszystkich łączył jeden wspólny rys charakteru: wszyscy chcieli używać życia! Zbytłowne obyczaje, namiętność do hazardu, piękne i wesołe

„gwiazdy“ półkwiatka... Złocisty szampan pieni się w szklankach, cygańska muzyka rżnie czardasza, twe usta, Betty, mają barwę i woni dojrzałego grusznika... Co będzie jutro? *Chi lo sa...* Może uda się „naciągnąć“ portjera, albo panienkę z „trafiki“, tą, którą zawsze bolą zęby. Ma po matce tysiąc guilderów. Chciałaby wyjść za mąż. Ktoś jej powiedział nawet, że niema lepszego lekarstwa na chroniczne bóle zębów...

Do takich dzontelmenów przywykły sądy wiedeńskie. Lecz oto na lawie oskarżonych zasiadł nowy pan. Robił to samo, co tamci. Pożyczał pieniądze na urojone interesy. Pięciu damom, które czuły wolę Bożą, obiecał małżeństwo, od każdej wyciągając naprzód posag. Poważnym posłom z niemieckiego Sejmu Rzeszy sprzedawał tytuły szambelanów papieżkich. Kłamał na każdym kroku, ciągle, nieustannie. Każde kłamstwo zwykły był pieczętował „słowem honoru“.

Pod tym względem tedy nie różnił się zgola, albo tylko uader mało, od innych „hochstaplerów“. Czy „zdobyte“ w ten sposób pieniądze lokował podobnie, jak i oni?

Tu właśnie zachodzi zasadnicza różnica. Dr. Józef Lubicz-Orłowski — o nim mówię — nie był wcale hulaką. Przeciwnie. Prowadził życie skromne. Potrzeby osobiste miał mało.

W jakim więc celu popełniał szalbierstwa? Przedewszystkiem w tych jego szalbierstwach trudno dopatrzeć się rozmysłu. Były one zazwyczaj przypadkowe. Orłowskiego można porównać do kuli, która, znalazłszy się na pochyłości, toczy się w dół z coraz zawrotniejszą szybkością.

Od najmłodszych lat rozpiera go niesłychana ambicja. Wyobraźnię mu bujała. W majaczeniach fantazji widzi się wielkim mężem stanu, podporą monarchji, sławą narodu. Zakłada w Krakowie „Kurjer Polski“. Po paru latach wydawnictwa zostaje na bruku z 360 tys. kor. długów. To jest właśnie ta chwila, w której kula rzuconą została na pochyłość. Zjawia się w Wiedniu ze swym kapitałem in minus. Otwiera kancelaryę adwokacką. Myśli zapewne o tem, żeby zarabiać jaknajwięcej, żeby spłacać wierzycieli, którzy nacierają nań coraz ostrzej?... Być może. Ale ten cel wydaje mu się podrzędnym. Po głowie Orłowskiego snują się wielkie plany, takie, które ludzkości całej, a przynajmniej Austrii i Galicji, mają przynieść szczęście.

Orłowski jest gorliwym katolikiem. Jako taki, pragnie zwalczać społeczną demokrację, która mu się wydaje wrogiem religji. Nienawidzi żydów. Prawdopodobnie nie tylko dlatego, że ukrzyżowali Chrystusa, ale również, że bywają nieprzyjemnymi wierzycielami. Wiadomo powszechnie, że kapitalista semicki, kiedy pożycza pieniądze, zowie się bankierem lub dyskonterem. Gdy żąda zwrotu pożyczki, staje się wstrętnym lichwiarzem. Orłowski w tych kołach kredyt już wyczerpał. Zna tylko „wstrętnych lichwiarzy“.

Opracowuje zatem mgliste projekty, mające niechybnie wybawić ludzkość od demokracji społecznej i żydów. Znajduje w tej akcji poparcie sfer duchownych. Ks. proboszcz Eichhorn, który pożyczył mu 17 tys. koron, zeznał otwarcie, iż uważał d-ra Orłowskiego za genialnego

meża. Arcybiskup lwowski, ks. Isakowicz i arcybiskup wiedeński, ks. kardynał Grusza wystawiają mu świadectwo „rycerza bez lęku, ni skazy“ i pomagają w uzyskaniu wysokiego orderu papieżkiego. Orłowski wierzy w swoją misję. Podczas bezsennej nocy rozgrywa wyobrażenia czyni go ponętym doradcą cesarza i arcyksięcia. Na drugi dzień nie pamięta, co było złudą, a co rzeczywistością i opowiada o swych audjencyjach u dworu...

Zostaje przewodniczącym polskiego stowarzyszenia robotników chrześcijańskich „Ojczyzna“. Stara się ścięgnąć na zebrania ubogie służące, biednych wyrobników. Nie mają środków na opłacanie składek, na spędzanie wieczorów w restauracji? Bagatel! Sam opłaca za „członków“ składek, tym, którzy przychodzą na posiedzenia, „funduje“ kufel piwa i parę kiełbasok parowych. Było tylko miedzi słuchaczów, było tylko kilka audytorjum oklaskiwało jego gorące, patriotyczno-religijne przemówienia!

Kancelarja adwokacka stoi pustkami. Poważni klienci unikają niepewnego momentu. On zdaje się mało dbać o małosłowność, filisterskie dochody. Myśli o mandacie do Rady państwa, o tece ministerjalnej. Wówczas znajdują się łatwo fundusze na spłatę długów, które wciąż rosną...

Tak jest, rosną bezprześcannie... Dr. Orłowski żyje bardzo skromnie. Rodaka w potrzebie, który zapuka do jego drzwi, wspomaga chętnie; w osobistych wydatkach jest powściągliwy. Lecz wierzy cięle upominają się. Trzeba płacić procenty...

Dr. Orłowski pożycza na prawo, pożycza na lewo. W normalnych warunkach pożyczek zaciągać nie może. Żaden bank nie da mu grosza. Zaciąga więc pożyczki w sposób anormalny. „Naciąga“ przyjaciół i znajomych. Jako hypotekę, daje nadzieje bogatego małżeństwa, zmyślone koncesje na wielkie przedsiębiorstwa... By załatać stare dziury, robi nowe, coraz szersze i niebezpieczniejsze.

Wreszcie ziemia usuwa mu się z pod nóg. Orłowski schodzi na śliską drogę małych oszustw. Ogłasza się w dziennikach, jako kandydat do stanu małżeńskiego, i od podstarzałych dam wyciąga niebogate posagi. Od kancelistów wyludza kancje... Okłamuje wszystkich. Najwięcej okłamuje samego siebie. Jest przekonany, że cada dzień, cada godzina, spotka go szczęśliwy zwrot fortuny, że zaspokoi wszystkich wierzycieli... Aż w końcu uderza złowroźny dzwon porachunku i kary: prokuratorja otrzymuje skargę. Orłowski zostaje aresztowany w Warszawie, gdzie chwilowo bawił.

Sąd przysięgłych uznał go winnym i skazał na 4 lata ciężkiego więzienia. Jako okoliczność łagodzącą uznano tylko orzeczenie psychiatrów, którzy stwierdzili u obwinionego wyraźne objawy degeneracji fizycznej i moralnej.

Orłowski zasługiwał na karę. Popelniał mnóstwo szalbierstw, przyprawił kilka rodzin o ruinę, wyzyskiwał ludzi znanych i godnych. Czyż można go jednak stawiać całkowicie narówni ze zwykłymi oszustami, którzy dopuszczają się sprzeniewierzenia, aby uciec i gdzieś daleko żyć wygodnie i bez pracy z ukradzionych pieniędzy? Sąd przysięgłych tej różnicy przyznać nie chciał.

Proces obudził w Wiedniu duże zainteresowanie. Zasiadł przed krótkami przesłuchiwał się długi szereg świadków poszkodowanych, mimowoli na usta cisnęło się pytanie: Czemu, zanim oddawałście w ręce tego człowieka ostatnie oszczędności, czemu nie zwróciście się do jednego ze stowarzyszeń polskich (oczywiście nie do „Ojczyzny“) z prośbą o informację? Wszak kolonja polska w Wiedniu, zwłaszcza ta jej część, która się do inteligencji liczy, znała oddawna praktyki d-ra Orłowskiego, odosobniła go od siebie, byłaby udzieliła przestrogi?... Najlepszy dowód: nikt z tej kolonji nie figuruje na liście pokrzywdzonych.

Gordon.

ZIEMIE I OSADY POLSKIE.

W GALICJI.

„Unja“ stronnictwa ludowego. Stosunki pomiędzy przywódcami. Za wzorem pracy mieszczańskiej. Korzyści unji i innych widoki. Proces Orłowski. Okres galicyjski i okres wiedeński. Mniemanie demona i dobrodusznostki polskiej.

Pod koniec ubiegłej sesji sejmowej posłowie-włościanie, tworzący klub katolicko-ludowy, zwany „Związkiem chłopskim“, i posłowie, tworzący klub polskiego stronnictwa ludowego, zjednoczyli się w „Unję ludową“ dla prowadzenia wspólnej polityki w Sejmie. Wypadek ten nie oznacza doniosłej zmiany w życiu Galicji. Nie będzie się nim zajmowała potomność, bo już współcześni przyjęli go do wiadomości z miłą weale obojętną. Wprawdzie „Przyjaciel Ludu“ p. Stapińskiego zaryzykował twierdzenie, iż wieść o zdarzeniu owem „odbiła się wśród stańczyków płaczliwym echem“, atoli tego ozdobnie wypowiedzianego zwrotu nie należy brać dosłownie. Stańczycy, o ile wiadomo, nie zamartwili się „unją“ dwóch stronnictw ludowych. Natomiast napisali oni w „Czasie“:

„W ostatnich latach chłop nasz okazał tyle żywotności, energii i hartu na polu pracy ekonomicznej w utrzymywaniu i nabyciu ziemi polskiej, a z drugiej strony właśnie i szkalowania wśród własnych stronnictw tak mu zbrzydziły wielką politykę, z której nie widzi pozytywnego rezultatu, że nowa „unja“, bez względu na to, czy się utrzyma, lub też za kilka tygodni lub miesięcy rozbije, sprawie ludowej nie pomoże, ani też zapewne nie zaszkodzi.“

„Unja“ nie odbiła się więc wśród stańczyków „echem płaczliwym“. Wogóle ani stańczycy, ani nikt inny nie poczytał jej za fakt doniosły. Niemniej wszakże zawarcie jej ma pewne znaczenie — i to dodatnie.

W ostatnich czasach w sposób szczególnie zawzięty nastawać zaczęli na siebie przywódcy partji katolicko-ludowej i stronnictwa ludowego. Ze dwie te grupy zwalczały się tam, gdzie zdarza się im zetknąć się ze sobą w praktycznej działalności wśród włościan, to, wo-

bec znacznych różnic politycznych, jakie je dzielą, rzecz naturalna. Lecz zwykła, dozwolona i nawet dla politycznego wychowania ludu poniekąd korzystna walka o zasady zamieniła się w osobiste, niekiedy bardzo gorszące utarczki. W pismkach ludowych, służących jednemu i drugiemu kierunkowi, następowało sobie „na honor“ nie na żarty, wyciągając na jaw różne prawdziwe i zmyślone sprawy domowe wybitniejszych działaczy, a ponieważ i redaktorowie „Przyjaciela“ i redaktorowie „Związku“, to ludzie światowi, którzy się dobrze otarli, jako postowie, o bruk wiedeński i lwowski, więc i „polemika“ ich była „wytrawna“, na wzór toczony w prasie mieszczańskiej, i miewała często posmak skandaliczny. Jeśli zaś druk, pełnący skandal, jest złym wychowawcą dla każdej warstwy społeczeństwa, to podwójnie niebezpiecznym jest dla włościańskich czytelników, których wrażliwość bywa równie wielka, jak polityczno niewyrobenie.

Gdy dziś między jedną i drugą organizacją ludową stanęła zgoda — umilkła gorszące zatargi. Ten, w jakim p. Stapiński odzywa się o p. Potoczku i odwrotnie, jest już teraz życzliwy, przyjazny. Augurów nie będą pisać swoich brudów w gazetach. Lud zyska na tem. I dlatego należy życzyć, by „unja“ utrzymała się jaknajdłużej, choćby złączenie osobistych i partyjnych założeń było jej jedyną zasługą.

Szef klubu katolicko-ludowego, p. Potoczek, snuje już nawet dalsze plany unifikacyjne — obejmujące robotników. Oto, gdyby powiodło się wytworzyć „polskie stronnictwo robotnicze“, obejmujące różne żywioły, o czem niedawno w Krakowie była mowa, to

„mogłoby ono stanąć obok polskiego stronnictwa chłopskiego i polskiego stronnictwa ludowego, które z czasem znów mogłoby się nazwać „polskim stronnictwem agrarnym“. Polskie stronnictwo agrarne i polskie stronnictwo robotnicze mogłoby wtedy razem tworzyć ze sobą „Polską unję ludową“, w której skład wchodziłoby polscy agrariusze i polscy robotnicy. Spyta się niejeden, czy się wtedy stało z żydami, rusinami, którzy są u nas w kraju? Żydzi wtedy zawrą sojusz z polską unją ludową, a spełnienie tej przepowiedni zależy tylko od weześniejszej dojrzałości politycznej polskiego i ruskiego ludu w Galicji.“

Te daleko sięgające plany charakteryzują nastrój, jaki zapanował wśród galicyjskich przywódców ludowych.

Przed krótkami sądu karnego w Wiedniu toczy się proces byłego adwokata, d-ra Józefa Orłowskiego, oskarżonego o oszustwa, popełniane w celu wyludzenia pieniędzy. Orłowski wyludził od różnych ludzi 178 tysięcy koron. Jest to oszust

w wielkim stylu. Jako typ kryminalny, jest on mieszaniną raffinowanej chytryści, niestłuchanego daru zjedliwania sobie ludzi i niewątpliwych pierwiastków psychopatycznych. *Roczniki sądowe* znają elokwencyjnego ołkacza. Sprawy byłego adwokata polsko-wiedeńskiego, gdyby o nie tylko chodziło, mogłyby rościć sobie prawo do uwagi jedynie kół prawniczych i psychjatrów sądowych.

Ale ten człowiek, który, obarczony brzemieniem ciężkich win, z jakąś niepojętą afromentacją, z jakimś zupełnie osobliwym rodzajem naiwnego cynizmu usiłuje swoje brudne życie przedstawić w aureoli męczeństwa, ten człowiek—ku wstydu naszemu—był ułdawno postacią, wywierającą wpływ w Galicji. Od r. 1888 do 1894 Józef Orłowski, nieznany nikomu przedtem aspirant do zawodu adwokackiego, był naczelnym redaktorem i wydawcą wielkiego, na ogromną wprost skalę prowadzonego dziennika, który pochłoniął krocie tysięcy. Gdy w roku 1894, po bankructwie pisma, stanął przed sądem, oskarżony o fałszerstwo weksli, dług jego wynosił 360 tys. koron. Orłowski nie miał ani szeląga własnego majątku. Nie przedstawiał nic—bezwzględnie nic. Mimo to przez ręce jego płynął strumień złota... Byli ludzie o nazwiskach znanych i głośnych w kołach obywatelskich, którzy z niepojętą nieodpornością pozwolili kierować się takiemu zeru, jak Orłowski. Byli ludzie, którzy do rozporządzenia jego postawili fortuny. Byli, których łatwowierność, naiwność życiowa, nieopatrzność osiągała rozmiary nieprawdopodobne. Można by nieledwie podejrzewać, że sprężyną dramatu była jakaś demoniczna siła, ukryta w Orłowskim. Ale nie. Ten mały, niepozorny, pozbawiony szczególnych zdolności człowieczek umiał tylko po mistrzowski grać na polskim dobru sercu, na polskiej dobroduszości, a zdobywany z bajeczną łatwością pieniądź pozwolił mu, niestety, na zajęcie w społeczeństwie przez krótki czas wybitnego publicznego stanowiska.

Wspomnienie «Kurjera Polskiego», wspomnienie Józefa Orłowskiego na fotelu redaktora wielkiego organu, rumieniec wstydu wyciska na obliczu Galicji.

A jednak, już po sromotnym upadku krakowskim, Orłowski, osiadłszy w Wiedniu, jako adwokat, «rehabilituje się» szybko, zdobywa znowu zaufanie, staje na czele stowarzyszenia polskiego, dostaje order, zamysła ubiegać się o mandat poselski. Cała ta «część druga» kariery Orłowskiego opiera się na sze-

regu oszustw. I znowu pieniądze, zdobyte przy pomocy fantastycznych pomysłów, przypominających romanse sensacyjne, płyną, jak woda. Orłowski wymyśla nieistniejących ludzi, nieistniejące spekulacje, i gra, gra znowu na łatwowierności rodaków, jak ongi, kiedy aspirował do roli wodza krakowskiego mieszczaństwa. Wreszcie—demaskują go Niemcy. Odejmują prawo wykonywania adwokatury. Stawiają przed sądem.

Gdyby bylemu publicyście i adwokatowi, w trzecim okresie życia, przyszedł koncept spisania pamiętników, byłby to cenny przyczynek dla badacza psychologii polskiego płamienia.

Jeszcze nie ukazał się pierwszy zeszyt nowego wydawnictwa krakowskiego: «Świata Słowiańskiego», którego programową odezwę cała prasa polska w Galicji powitała z najwyższą sympatią, a już akcją na rzecz łączności słowiańskiej uczuli się srodze zaniepokojeni lwowscy wszechpolacy. «Słowo Polskie», na podstawie programowej odezwy redakcji «Świata», przypisuje Klubowi słowiańskiemu w Krakowie, który jest twórcą nowego pisma, «niepokojno zamiary». Zbliżenie się do etycznych żywiołów w społeczeństwie rosyjskiem, które uznają nasze prawo do narodowego i kulturalnego rozwoju, może być w oczach «Słowa Polskiego» conajwyżej przedmiotem wesołości. Zwrot o niebezpieczeństwie, jakim całej Słowiańszczyźnie zagraża wzrost militarny państwa pruskiego, przenicowuje «Słowo Polskie» w ten sposób, że czytelnik musi odnieść wrażenie, jakgdyby organ Klubu słowiańskiego występował z humorystycznym zapewnieniem, iż sam «ukroci potęgę pruską».

«Ale już wręcz opanowuje nas zdziwienie—pisze «Słowo»—gdy dowiadujemy się o trzecim jeszcze celu nowego wydawnictwa: o «torowaniu drogi do przyjaźni z Rosją ukraińską», nawet «z Litwą» i to wszystko, naturalnie, przez odpowiednio zredagowane sprawozdania, recenzje i bibliograficzne notatki. Czy nie zawzięte zadanie postawili sobie nasi słowianofilowie?»

Program «Świata Słowiańskiego» jest w oczach wszechpolaków zbiorem «humorystycznych wynurzeń». Wszechpolacy nazywają usiłowania, zmierzające do poznania słowiańszczyzny i zacieśnienia węzłów między Polską a innymi słowiańskimi ludami «chimerą» i biadają, że «tacy ideologowie» znajdują materialną pomoc w kraju.

«Słowo Polskie» osiągnęło już znaczną wprawę w przekręcaniu faktów. Sztuka ta jest wszechpolakom niezbędna. Bo gdyby np., zamiast nicować, przeinaczać i fał-

szywie kombinować poszczególne zwroty i wyrażenia z odezwy redakcyjnej «Świata Słowiańskiego», zamieściło by to «Słowo» cały ten krótki dokument, to wielkie zachodzi pytanie, czy tą prostszą, lecz mniej pewną metodą, udałoby mu się w pożądany dla siebie sposób nastrój czytelników?

Ton.

△ Z Krakowa pisać do nas: Na zaproszenie krakowskiego Towarzystwa prawniczego przybył tu znany adwokat i ekonomista z Warszawy, p. Adolf Suligowski i wobec licznej publiczności z najwyższymi honorami i z wielkimi aplaudamentami wygłosił w auli uniwersyteckiej odczyt informacyjny «O ziemstwach w Rosji». Audytorjum z wielkim zajęciem wysłuchiwało odczytu, w którym prelegent zarysował początki i ustrój instytucji ziemstw, a po skończonej prelekcji wyraziło wdzięczność swą gromkimi oklaskami. Na część p. S. odbyła się następnie uczta, wydana przez prawników krakowskich. A.

△ Lwów. Główny organ rusinów galicyjskich «Dilo» obchodził jubileusz czterdzielatkowego istnienia. Założycielem pisma był polityk i uczonej rusiniki, Włodzimierz Barwiński, brat żyjącego obecnie działacza «Dilo» służy od szeregu lat skrajnie nacjonalistycznemu i szowinistycznemu kierunkowi, a na tendencje jego wielki wpływ wywiera młodzież, która zaśladała nawet lub zaślada w redakcji. J.

△ Z Krakowa pisać do nas: W górskiej wiosce Głowicach, pod Żywcem, zmarł, przeżywszy lat 96, Józef Berini, ostatni z «tyśiący walecznych», którzy w r. 1831 nieśmiertelną chwałą okryli pułk czwarty. Berini, urodzony w Słoboszewicach w Sandomierskiem, wzięty został w roku 1828, jako zwykły żołnierz, do wojska ówczesnego Królestwa Polskiego i wcielony do drugiej kompanii czwartego pułku piechoty. Podczas wojny r. 1831, biorąc udział we wszystkich walkach, jakie ów pułk staczał, na polu bitwy pod Ostrołęką mianowany został oficerem. Po blisko trzydziestoletnim pobycie w irniekłej guberni, wrócił do Warszawy, a następnie osiadł w Galicji, jako leśniczy w dobrach Hranekach i tu, otoczony rodziną, dożył się niezwykle sędziwej starości. Pogrzeb ostatniego czwartaka odbył się bardzo wroczysto w Głowicach, gdzie na jego grobie stanął mu skromny pomnik ze sładek publicznych. S.

△ Cieszyń. Nowowyzbrany zarząd «Macierzy szkolnej dla Księstwa Cieszyńskiego» przedstawił się jak następuje: ks. Józ. Karowski, dziekan i proboszcz w Rudzkiej, prezes; Hl. Filasiewicz, dyrektor Towarzystwa oszczędności i załozek w Cieszyńcu, wiceprezes; ks. Jan Bilko, wikary we Fryszacie; dr. Mich. Dunleak, poseł do Rady państwa w Zakopanem; ks. Tom. Dudek, aktuarjusz i proboszcz w Boguminie; Jan Heczko, nauczyciel w Koszarzyskach; dr. Hon. Kłuszynski, lekarz w Piotrowicach; ks. Fr. Michajda, pastor w Nawatu; ks. Jan Miłk, wikary w Polskiej-Ostrawie; ks. Kar. Olszak, aktuarjusz i proboszcz w Wielkich Kończycach; dr. Wac. Olszak, lekarz w Karwinie; Jan Olszak, rolnik w Kalemblach; ks. Jan Stenawski, nauczyciel rel. ow. w Cieszyńcu; ks. Rudolf Tomaszek, wikary w Cieszyńcu; dr. Kaz. Wróblewski, prof. głu. w Cieszyńcu. Nowy zarząd, na którego czele w miejsce ks. Londzina stanął ks. Józef Karowski, wydał odezwę, wzywając ogół społeczeństwa polskiego do niesienia materialnej pomocy «Macierzy». Mimo upaństwowienia gimnazjum w Cieszyńcu, «Macierz» ma przed sobą bardzo rozległe i wielu wysiłków wymagające zadania. «Przewodze materialnej niemożności—czytamy w odezwie—oprzed się bez

pomocy społeczeństwa polskiego pozaszlachetnego nie zdolamy, tembardziej, że choć Niemcy szlachcy sami przez się są materialnie silni, to jeszcze mimo to ofiary pieniężne na germanizację płyną obficie z tej i tamtej strony granicy austriackiej, płyną, powiedzmy wyraźnie, coraz to obficiej, gdy u nas zapal dla obrony kresów zachodnich, przed kilką jeszcze laty tak żywy i gorący, coraz to bardziej słabnie, a składki na inwestycje szkolne polskie w Olsztynie od roku na rok maleją.

POD BERLEM PRUSKIEM.

Pogrzeb s. p. Maksymiljana Jackowskiego, b. patrona kółek włościańskich, zgromadził w Poznaniu przedstawicieli wszystkich warstw społecznych. Organy wszystkich stronnictw z jednakową czcią podniosły zasługi zmarłego. W dzisiejszych czasach rozognienia walk partyjnych wypadek to rzadki i zgola wyjątkowy! Zwyczajnie przeciwko jednemu, wypowiadano z jednej strony, zmusza drugą do surowej krytyki.

S. p. Jackowski tego losu uniknął, choć zdania swego pod koresem nie krył. Umiął, gdy była potrzeba, wystąpić jawnie i mocno przeciw warcholstwu i niedojrzałości politycznej. Ci nawet, których mógł dotknąć, nie śmieli obruszać się głośnie przeciw sędziemu patronowi, wiedząc, że każdą myślą i czynem tego obywatela szczerą miłość ojczyzny kierowała.

Czytelnikom «Kraju» znana jest organizacja wielkopolskich kółek włościańskich, których świetny rozwój jest w znacznej mierze dziełem nie-
spożytej energii i pracy Maks. Jackowskiego. Nie szukając szamanych laurów, życiem swem stwierdził, iż marzenie poety, wyrażone w słowach: «z polską szlachcią polski lud» nie jest nieziszczalną utopją. Maksymiljan Jackowski był nie tylko cichym apostołem oszczędności w chacie, pracowitości w polu, a miłości w ojczyźnie. Był równocześnie wielkim tęcznikiem między dworem a chatą kłosem. Pracował nad uświadamieniem ludu wielkopolskiego nie w interesie tego lub owego stronnictwa, lecz w interesie ogólnej sprawy narodowej. Słusznie wyraził się o zmarłym poseł Bernard Czarzawowski, iż

«jest on jednym z tych wielkich wielkopolskich poróżbiorewch dzieł, którzy do całej Polski należą, bo pracując między tymi, którzy nas «żywią i bronią», na starej polskiej ziemi, i nosząc tak jak ja życie i bronię, uszlachetniali wrodzoną im miłość do niej i wprowadzali ich w szereg synów, całą ojczyznę miłujących — na wzór i na przykład innym naszym ziomkom».

Kto wie, jaką rolę w walce o byt narodowy odgrywa w Wielkopolsce prasa, tego musi szczerze zaboleć wiadomość o niedalekiem zniknięciu z widowni «Kurjera Poznańskiego». Dziennik ten w ciągu ostat-

nich lat przechodził ciężkie koleje. I teraz właśnie, gdy budziła się nadzieja spokojniejszej i lepszej przyszłości, redakcja zawiadania, że z powodu braku poparcia ze strony akcjonariuszów, zmuszona jest od d. 31 marca zawiesić wydawnictwo.

«Kurjer Poznański» od dość dawna był organem wyższej władzy duchownej, która dawała pismu materialne poparcie. Oheenie między redakcją a ową wyższą władzą nastąpiło rozdwojenie. «Kur. Pozn.» zaczął ostro występować przeciw księżom — germanizatorom. Ujawnił kilka dokumentów, które wywołały w prasie polskiej zasłużone oburzenie. Musiano nastąpić z tego powodu jakieś starcie między przedstawicielami rządu a wyższą władzą duchowną. W Poznaniu twierdzą, iż szczególnie ks. biskup Likowski uczuł się niezadowolonym z tej akcji «Kurjera».

Ks. Zimmermann, naczelny redaktor «Kurj. Pozn.», nie chciał ustąpić ze stanowiska, które zajął wobec księży germanizatorów. Wyższa władza duchowna odmówiła mu dalszej pomocy finansowej. Szkoda dziennika, który porządnie i uczciwie spełniał swe zadania narodowo-społeczne — szkoda tem większa, że opróżniona płacówka łatwo może wpaść w ręce niepowołane.

Herf.

Z B E R L I N A.

Podczas rozpraw ołatawych w Sejmie pruskim przemawiał ze strony polskiej ks. prab. Jazdzewski. Ze szczerym zapalem i gorzką ironją odpowiedział na wzywienie hr. Bülowa do «złożenia broni». «Przed kim mamy ją składać — pytał — przed ustawami wyjątkowymi, ukutymi na naszą zgubę? Czy może przed nową ustawą osadniczą, będącą miłaniem w prawodawstwie całego świata? Nie, wobec takiego ohechadzenia się z nami nigdy nie złożymy broni, ani przed rządem, ani przed niesprawiedliwymi ustawami! Walczyć będziemy do ostatniego tchu, a zagrzewać nas do tej walki będzie wiara w słuszość naszej sprawy!»

Aż dwóch ministrów pośpieszyło z repliką na te mocne słowa, które nawet na niemieckich wywoływały wrażenie. P. Hammerstein powtórzył zwykłą piosenkę: rząd pozwoli polakom pielegnować mowę ojczystą i tradycje wówczas dopiero, gdy staną się dobrzyi prusakami, to jest wtedy, gdy sprzeniewierzywszy się swej narodowości, wystąpić się jej będą. Minister spraw wewnętrznych nie miałby nie przeciw temu, żeby np. kolega jego, p. Podbielski, odezwał się czasem w domu po polsku, i żeby na obiad wigilijny domagał się klusek z makiem. Byle duszę miał pruską, p. Hammerstein gotów jest do ustępstw. Wio zapewne, że renegat nie będzie chciał z tego rodzaju łask korzystać.

Szczególnie atoli p. Hammerstein uczepił się jednego wyrażenia ks. Jazdzewskiego. Mówca polski, powołując się na

dziesięciowiekową historię i kulturę narodu polskiego, powiedział, że nie byłoby ostatecznie w tem nic dziwnego, gdyby polacy niekli w sercach ciche i platonizujące życzenie, aby kiedyś ich naród mógł stać się znowu państwem.

Jakie znaczenie miał ten zwrot w ustach ks. Jazdzewskiego, który był zawsze rzecznikiem polityki umiarkowania i trzeźwości, nie potrzeba bliżej tłumaczyć. P. Hammerstein nie chciał jednak rozminąć tak, jak pojmował swe słowa mówca, i oświadczenie ks. Jazdzewskiego zarejestrował, jako rozstrzygający dowód o niezmiennem i niepoprawnem w swem skądliwem marzycielstwie dążeniu polaków do oderwania się od państwa pruskiego. P. Staudt, minister oświaty, ograniczył już nieco argumentami o «możliwości polskiej rewolucji» i pogrozkami «o polskim niebezpieczeństwie» poparł wywoły kolegi.

Z przemówienia p. Hammersteina jeden ustęp osobliwie zwrócił uwagę. Minister pruski zwierzył się, iż życzenie łakotystów, aby używanie języka polskiego na zebraniach publicznych zostało zakazaniem, «wyjęte mi jest z pod serca». Dotąd wszakże nie mógł tej sprawy uregulować. Choć ogólny zakaz odhywania wieców w języku polskim jest nie do przeprowadzenia (*fast nicht zu lassig*), pewne ograniczenia trzeba konieczności zarządzać. Kierując się tą myślą, on, Hammerstein, przedłoży Sejmowi odpowiednią nowelę do ustawy o słowarzyszeniach przy końcu sesji bieżącej lub z początkiem sesji przyszłej.

Many więc zapowiedź nowej ustawy przesładowczej! Jeśli rząd pruski ośmielił się na taki niestosychny zamach na konstytucję, sam będzie musiał przypisać sobie skutki swego postępowania. W Wielkopolsce, zwyczajnie omawiania jawnie i głośno spraw publicznych nadto się zakorzenił, aby odjęcie tego prawa nie wywołało wielkiego rozdrażnienia. Zakaz używania mowy ojczystej na podobnych zgromadzeniach równałby się zakazowi samych zgromadzeń. Rząd pruski stworzyłby zatem romyślne agitację tajną, która musiałaby się niezwłocznie rozwinąć i nad którą żywiły umiarkowanie straciłyby prędko wszelką kontrolę. Stworzyłby na kresach monarchji ferment jeszcze trudniejszy do opamiętania i niebezpieczniejszy w wynikach.

Zas jednocześnie ze szpalt całej prasy galizinowej daje się słyszeć przygrywka do innego tańca. Półurzędowa «Schlesische Zig» otrzymuje z Warszawy wiadomości o niestosychnym rzekomo wzburzeniu umysłów, o bliskich krwawych zajściach. *Via New-York*, wrocławskie i berlińskie dzienniki otrzymują jeszcze dokładniejsze informacje. Królestwo Polskie znajduje się w przededniu zbrojnej walki, Skarb Narodowy, wynoszący 3 miliony dolarów (?), został wyzerpany na przygotowania. I tak jest, a nie inaczej, bo wszystkie te pogłoski uznaj za prawdziwe. p. Juliusz Wendt, redaktor polskiego pisma w Ameryce (?).

I te niekzemne plotki zjawiają się w oddanych rządowi pruskiemu dziennikach w chwili, kiedy wszystkie pisma zakordonowe polskie, bez wyjątku, najbardziej konserwatywne i najbardziej radykalne, z jednakową stanowczością stwierdzają całkowity spokój i równowagę umysłową społeczeństwa polskiego.

w Królestwie. Łatwo pojąć, jak upragnione byłyby Prusom inne objawy. Należy mianowicie, że skwapliwie udzieliliby pomocy... Tymczasem telegram rozniósł dość niedyskretnie po świecie, że wojska pruskie, stojące pod Rytnem, wykonują walczy niepraktykowane dawniej manewry. Michałok ostrzy sobie zęby... Na szczęście polacy wzięli się już zupełnie do posługiwania i ołtarz na rzecz króla pruskiego.

Widz.

PROCES MŁODZIEŻY POLSKIEJ

W GŁIWICACH.

Mala garda młodocianości obojga płci, zamieszkałych fabrycznie miast Głiwice i Okalico, schodziła się czasem w domach prywatnych, by odczytywać wspólnie dzieła poetów polskich i umacniać się wzajemnie w zasadach wstrzemięźliwości, według elementarnych przepisów prof. Lutosławskiego. Trzynasto- i siedemnastoletnie panienki obiecywały sobie na tych zebraniach, że nie dadzą się „zgermanizować”. Niekiedy chórem zaśpiewały pieśni narodową.

Do niej doszły czynnych uszu policji pruskiej. W pierwszych obronach ojezyzny pruskiej dech zamarł z przerażenia. Podjęto gorączkowe rewizje i badania. „Pod płaszczykiem wstrzemięźliwości kryje się agitacja „wielkopolska!” — objawił radca policyjny Mädlar. Gdy małoletnich „zbrodniarzy” stawiono przed sądem, prokurator Rouge poszedł w swych wnioskach dalej. Czego chciało tych dwunastu chłopaków i ów dziesięć pańienek? Zgrzytały zębami, patrzyli pruski. Ci spiskowcy czytali książki polskie, wygłaszali mowy, śpiewali „Z dymem pożarów”... Chcieli pokazać, że Szląsk należy do wspólnej ojezyzny polskiej.

— *Taka działalność jest w stanie zburzyć podwaliny państwa pruskiego!* Prokuratorze Rouge! Idealista przenajśłodszy! Wiga jest jeszcze w Prusach człowiek, który wierzy, że pieśni i modły dzieci mogą obalić panowanie brutalnej siły? Prokuratorze Rouge! Jeśli mówisz szczerze, pragnąłbym uścisnąć twą dłoń i wyrazić ci moją cześć. Ale, niestety! Tyś szczerze tego nie mówił. Ty nie wierzyłeś przez chwilę, iżby te dzieciaki, zaznajamiające się z Mickiewiczem, podkopywały byt państwa pruskiego! Mówiłeś z chłodnym rozmysłem nieprawdę, żeby otworzyć dla tych dzieciaków bramy więzienia, a dla siebie — względy łaski.

I mimo świetnej obrony adwokatów polskich, pp.: Różańskiego, Segdy, Dokowskiego i Wnukowskiego, sąd pośpieszył przychylić się do wniosków prokuratora. Nie mógł uwzględnić ich całkowicie. Nie było sposobu. Prokurator Rouge przeholował nieco. Jednego z oskarżonych, p. Ignacego Sikorę, skazano na miesiąc więzienia. Innych zasądzone na krótszą karę. „Sprawiedliwości pruskiej” stało się zadość.

Ż—ca.

Poruszył.

> **Berlin.** Podczas rozpraw nad budżetem w Sejmie Rzeszy, dr. Alfred Chlapowski wygłosił mowę, w której surowo napomknął szynkany, jakich doznaje ludność polska ze strony władz pocztowych.

> **Westfalja.** W Rochlitzhausen, pod Gelsenkirchen, odbyła się narada dozoru szkolnego z radą gimnazjalną, w obecności radcy rejonowego z Arnsherga i landrata powiatu Gelsenkirchen. Na porządku uchwalono założyć przy tamtejszej szkole katolickiej osobną klasę dla polskich dzieci. „*Pos. Tagblatt*”, powtarzając tę wiadomość, pisze: „Tu na wschodzie, wśród wyjątkowej walki, szczęśliwie germanizujemy, a tam na zachodzie zaczynają roboty polonizowania”.

> **Manchester.** Tutajsza kolonia polska: litowska, licząca około 1,000 członków (400 polaków, 500 litwinów), zyskała, dzięki zabiegom proboszcza msjś. św. Kazimierza, ks. Alojzego Polima, własny kościółek, w którym naprzemiennie odbywają się nabożeństwa po polsku i po litowsku. Przy kościele istnieje sala do zebrań i czytelnia.

> **Peszt.** Stowarzyszeniu polaków w Budapeszcie przyznała sekcja skarhowa rady miejskiej subwencję za r. 1904 w wysokości 100 koron.

> **Stany Zjednoczone.** Z Milwaukee donosi jeden z czytelników krakowskiego „*Przeglądu*” ludu: „Po akeożeniu wyborów prezydenta robota w fabrykach znacznie się poprawiła. Z naszych ludzi niema już nikogo bez roboty. W browarze tamtejszym, największym na całą Amerykę, praca naszych przeszła tysiąc, w żelaznych fabrykach powino ponad pięć tysięcy. Ogółem liczą w Milwaukee polaków do 70 tysięcy, głównie z Prus. Z Chicago jest też przeszło 10 tys., z brzożowskiego, amerykańskiego i milskiego powiatów. Dłuzewszymi nasze poszukiwane są do służby a zamężnych rodzin polskich”.

POLITYKA ZAGRANICZNA.

Z TYGODNIA.

Komisja admirałów w sprawie wypadku pod Dogger-Bankiem ma pracy niemało i pracej młot samolennie. Przewodniczący, admirał Fournier, wystudjował dokładnie akty całej sprawy i nawet zycielersy świadków i ich rodzin, bo nie pomija sposobności, by powinszować rybakowi Smithowi odwagi, jaką okazał przy ratowaniu tonących, albo powiedzieć lejtendantowi Ellisowi, że zna zasługi wojenne jego krewnych. Nie próżnują także radcy prawni i sekretarze rosyjscy i angielscy. Profesor Tauba, p. Nekliudow, sam nawet admirał Dubasow, badają świadków młodszych szczegółowo, a dopomaga im dobrany radca francuzki, p. Fromagenut. Przeszło już przed komisją dwudziesta kilku rybaków z Hull, obecnie stają świadkowie ze strony rosyjskiej, paru rybaków i oficerowie floty. Zwolna sprawa zaczyna rozjaśniać się. Badanie zbliża się ku końcowi. Wrażenie głębsze wywierają zeznania marynarza ze statku „Crane”, Smitha. Opowiada, jak statek jego zasypało gradem pocisków, jak zginęli właściciele „Crane” i jeden z marynarzy, a kilku zostało rannych, jak statek zaczął tonąć i jak ratowano się na łodzi, przyslanej z innego statku. Świadek Green z tego statku zeznaje, jak po zaprzestaniu kanonady ujrzał jakiś parowiec bez ogni. Zdawało mu się na chwilę, że to torpedowiec, ale po chwili poznał, że to był „Crane” toną-

cy i posłał na ratunek łódkę własną. Świadek Welpton z „Mino” zeznaje, że ujrzał statki rosyjskie w odległości 150 jardów, że oślepiły go światłom reflektorów, poczem na „Mino” posypały się pociski. Świadek Smereck potwierdza zeznanie Greena, oświadczając, że statek, pierwotnie uważany za torpedowiec, był w rzeczywistości parowcem rybackim bez ogni. Wszyscy świadkowie angielscy twierdzą jednomyślnie, że żadnego obcego nierybackiego statku wśród floty nie było. Baron Tauba czyni uwagę, że wobec nocy ciemnej trzeba to twierdzenie mieć za wątpliwe. Telegramy dodają od siebie, że zeznania świadków, zdaniem dyplomatów, czynią wrażenie nieokreślone. Co do świadków ze strony rosyjskiej, badanie ich zaledwie się zaczęło. Trzech rybaków twierdzi, że widzieli wśród fal jakiś przedmiot czarny, duży, nieczytliwy. Komisja zapragnęła zbadać bliżej, gdzie mianowicie znajdował się ów przedmiot. Wynikło złudziństwo nieporozumień, ponieważ opowiadania świadków nie zgadzają się z mapami, na których oznaczano stale miejsce znajdowania się wszystkich statków w czasie polowu ryb. Admirał Fournier oświadczył wreszcie po długich badaniach, że zeznania nie są dość jasne. P. Nekliudow zażądał jednoczesnego zbadania wszystkich tych świadków. Radca angielski O'Fyrm podniósł sprawę zbadania świadka Petchera w sprawie przybycia do Hull dwóch agentów rosyjskich. Komisja odłożyła to na później. Wystuchano lejtanta rosyjskiego z transportu „Kamezatki”, która, ujeżdższy przed sobą parostatek szwedzki „Aldebaran”, przesłała do eskadry telegram bez drutu w uniennym, że rozpoczął się atak torpedowców. Potem kapitan Klado odczytał po francuzku swoje ciekawe zeznanie, zgodnie z artykułami, jakie zamieścił w „*Now. Wr.*”. Dochodzenie zbliżyło się ku końcowi.

W pogoni za sensacją, niektórzy dzienniki europejskie stworzyły legendę niezwykłą, opartą może na jakichś rumiunsejnych z przed lat czterdziestu parn. Ogłosiły światu, że w Królestwie wszystko wro i burzy się, że bada dzień wybuchną tam rozuchy niesłychane, i że, w przewidywaniu ruchawki rząd rosyjski umówił się zawczasu z dworami berlińskim i wiedeńskim o militarne zajęcia Kongresówki na wypadek zaburzeń. Aż sam p. Gautsch musiał wobec parlamentu zaprzeczyć tej dziwnej bajce, napominając zresztą interpellatorów, by nie zmuszali go do sprostowań wszystkich wieści klandiowych, ukazujących się na szpaltach dzienników. W Berlinie ministrowie nie przemawiali. Pocięła tylko „*Norddeutscherka*” półurzędowa zamieściła krótką uwagę, że wieści o rzekomej konwencji są fałszywe i pozbawione cienia podstawy. Ale bez dyplomacji w najnowszych dziejach Warszawy nie obeszło się. Telegram „*Ag. Ros.*” z Londynu przyniósł wiadomość, że na skutek przedstawień posła angielskiego w Petersburgu, wydano

złup rozkaz przeprowadzenia ścisłego śledztwa w sprawie innaści żołnierzy na konsula i na wice-konsula W. Brytanji w Warszawie.

W Paryżu dzieją się rzeczy oddawna niesłychane. P. Delcassé wystąpił w Izbie z przemówieniem patriotycznym, podnoszącem wartość przynależną franko-rosyjskiego i ostro potępiającem zarzuty przeciw sprzymierzaniu się z Rosją pp. Allarta, Jaurès i innych mówców z lewicy. W sali Tivoli odbyło się zgromadzenie osmiu tysięcy osób. Przemawiali: Jaurès, Pressensé, Vaillant, Kabanowicz i wielu innych. Po wyjściu z sali, na Avenue de la République rzucono bomby, które zraniły paru gwardzistów narodowych i kilka osób, znajdujących się w pobliżu. Radea ambasady rosyjskiej, ks. Trubeckoj, znalazł u siebie na schodach pakiet podejrzany, który, jak zbadała policja, był t. zw. bombą wywrotną, wybuchającą przy nieostrożnem poruszeniu. Poselstwo rosyjskie i mieszkania kilku rosyjskich wybitnych obywateli strażą. Uwieczono wielu emigrantów rosyjskich oraz osób, podejrzanych o udział w zamachach wspomnianych. Tyle mówią telegramy.

Król Petar serbski trochę zawczasem przyjął ofiarowaną mu koronę. Lepszyby może uczynił, gdyby zaczekał, aż kraj uspokoi się nieco i odwróci od sprawców królobójstwa. Ale korona, nawet serbska, nieci. Pojechał więc do Belgradu i musiał królobójców szanować. Rządził krajem. Chciał wyzwolić się później z pod ich wpływu, ale nie było już rady. Nadarzyła się wszakże sposobność nowa. Kasu królestwa jest, jak zwykle, pusta, a pieniądze potrzeba gwałtowna. Sekretarz królewski, p. Baludzyć, pojechał do Wiednia i ułożył się już z bankierami o pożyczkę na warunki przyzwoitych, jak na ciężkie czasy, warunkach. Tymczasem rząd rozpoczął rokowania z bankierami paryżskimi. Agenci p. Paszicia działali w Paryżu, p. Baludzyć w Wiedniu. Nikt nie chciał ustąpić. Skandal stał się głośny. Dzienniki ministerjalne pisały jedno, dzienniki dworskie co innego. Były zamieszki wreszcie, urządzono napad na redakcję, potłuczono szyby, poszła maszyna drukarska, zrujnowano lokal, a policja przybyła na ratunek zapóźno. Z tem wszystkiemu król stał przy swym. Wreszcie p. Paszic użył argumentu jeszcze wymowniejszego. Ogłosił komunikat urzędowy, stwierdzający, że szlachetna sprawa mordu w konaku belgradzkim, bohaterowie z nocy 8 czerwca, którym cała Serbja zawdzięcza swoje szczęście i swoją pomyślność, że i ci mogą być cześci godni nie wspólnego z intrygami p. Baludzyća nie mają. Król Petar odczytał ten komunikat i zapewne zamyslił się poważnie. Trzeba było zacząć od wzięcia korony, odpędzić pokusę, albo stawiać warunki przed objęciem władzy. Zapóźno dziś i wypadła godzina z łosom.

Prześwieta Porta pożyczyła znowu 6 milionów lir, czyli sto milionów franków. Trzeba płacić za nowe działa szybko-

strzelne, bo bez nich żyć nie można. Chiny pożyczyły trochę mniej, milion funtów zaledwo. Mają dużo drobnych wydatków. Tworzą nową prowincję, do której wcielają część Szantungu, w obawie przed Niemcami, którzy do całego Szantungu roszczą jakieś prawa. Kłopot nowy wyrósł na zachodzie. Rosjanie zajęli część prowincji III i weszli do Kaszgaru. Z Pekinu lecia w świat noty żalosne.

J. Mł.

WOJNA.

NA WIDOWNI WOJENNEJ.

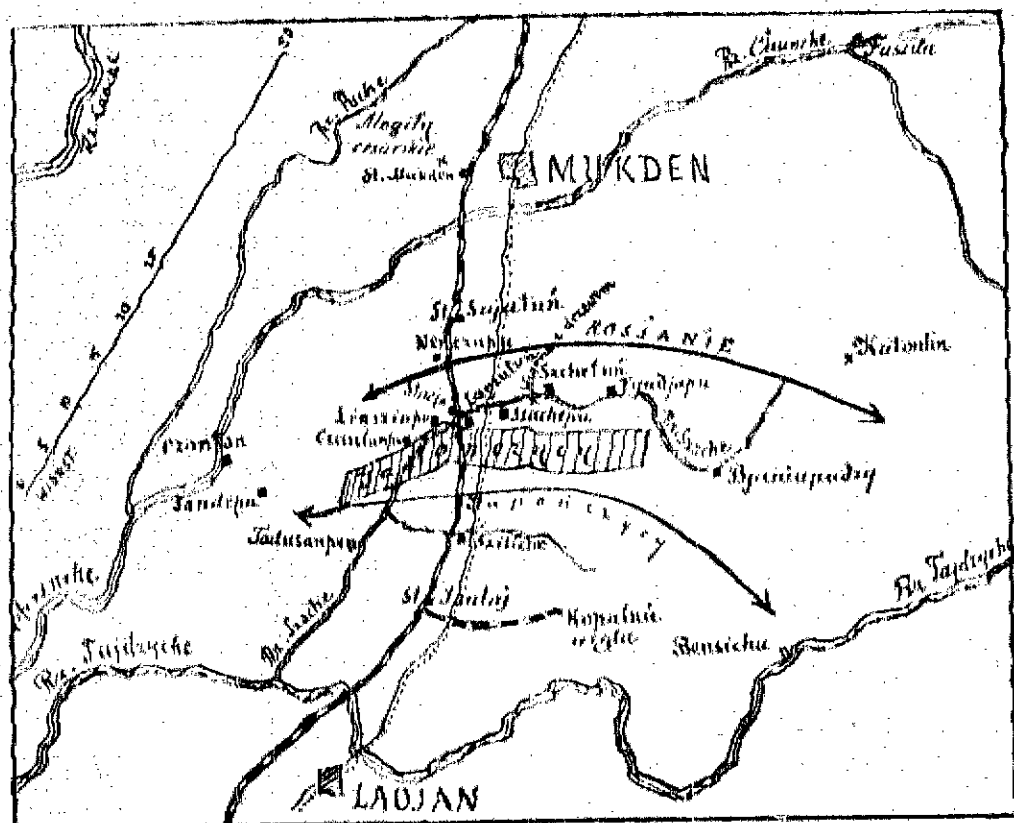
Petersburg, 20 stycznia (27 lutego).

Sto dni trwała cisza względna nad Szachem, od 5 (18) października aż do 12 (25) stycznia. Przez ten długi czas przybywały jen. Kuropatkinowi nowe pułki z Rosji europejskiej, a marszałkowi Ojawni posiłki z Japonji i z Portu Artura, w postaci armji jen. Noghi z jej ciężką artylerją. I oto znów powstaje kwestja: po ile wojska mają obecnie obie strony? Aby się zorientować choć trochę w tej zawiłej kwestji, przytoczymy maksymalne i minimalne cyfry, ujęte przez nas u sprawozdawców wojskowych. Tak więc pułkownik Giedke, sprawozdawca pism berlińskich, donosi z Munkonu, że armja rosyjska nad Szachem liczy: 262 tys. bagnetów, 25 tys. szabel, 1,156 dział, zaś armja japońska: 185 tys. bagnetów, 8 tys. szabel i 780 dział. Natomiast sprawozdawca «Russk. Wied.», którego przypuszczenia niejednokrotnie się sprawdziły, podaje takie cyfry dla armji rosyjskiej: 485 tys. bagnetów i szabel oraz 1,530 dział, zaś dla armji japońskiej: 440 tys. bagnetów i szabel oraz 1,500 dział. Cyfry tego sprawozdawcy wykazują nominalną liczebność wojsk, która zwykle bywa wyższą od faktycznej. Nie popełnimy zbyt wielkiej pomyłki, jeżeli przypusełmy, że do boju obie strony wprowadzić mogą przeciętnie po 250 do 300 tys. ludzi, przyczem po stronie rosyjskiej znajduje się przewaga kilkudziesięciu tysięcy. Dziś więc nad Szachem stoją naprzeciwko siebie z jednej strony trzy armje rosyjskie: pierwsza—Leniewicza, druga—Gripenberga, trzecia—Kaulbarsa; z drugiej zaś strony trzy armje japońskie: pierwsza—Kuroki, druga—Oku, czwarta—Nodzu, oraz zbliża się armja Noghi, nosząca nazwę trzeciej. Liczebność nominalna każdej z tych armji rosyjskich i japońskich waha się pomiędzy 70 a 100 tys. ludzi, a 200 do 400 dział różnego gatunku.

Jakie korpusy znajdują się dziś pod ogólną wodzą jen. Kuropatkina, na to daje odpowiedź «Russk. Iwulid» (Nr. 1 r. b.), wyliczając zmobilizowane i wystawne na plac wojny: sześć korpusów syberyjskich (z tych trzech znajdował się w Portu Artura, a jeden zostaje przy Władywostoku), oraz sześć korpusów europejskich: I, IV, VIII, X, XVI i XVII, a nadto pięć europejskich brygad strzelców (Nr. 1 do 5), które można poniekąd uważać za jeden korpus (korpus liczy zwykle dwie dywizje po dwie brygady w każdej; w brygadzie dwa pułki, po cztery lub po trzy bataljony w każdym; bataljon liczy przeciętnie tysiąc bagnetów).

Ma więc pod sobą jen. Kuropatkin co najmniej 11 korpusów, czyli 22 dywizje (przeważnie po cztery bataljony w pułku), przeciwko 26 dywizjom Ojamy (13 połowym i 13 rezerwowym), liczącym najwyżej po 3 bataljony w pułku. Tyle sił mają obie strony w chwili obecnej; sądzić należy, że przygotowały się jeszcze nowe siły, gdyż kursują pogłoski o projektowanym utworzeniu czwartej armji rosyjskiej oraz piątej japońskiej pod wodzą jen. Kawamury.

Po trzech przeszło miesiącach ciszy wzmożone wojska jen. Kuropatkina w zeszłym tygodniu rozpoczęły działania na wielką skalę. Z dotąd ogłoszonych doniesień widać, że operacja rosjan przybrała postać ciężkiej trzydniowej bitwy na zachodnim skrzydle, ochrzczonej już mianem «bitwy pod Sandepu». Silnie obwarowana, wieś ta stanowi jedną z najważniejszych pozycji japońskich na zachodzie i zdobycie jej może złamać linję obwarowań japońskich nad całą rzeką Szachem. Jeszcze 10 (23) stycznia, na oddalonem od Sandepu o 80 wiorst wschodniem skrzydle zauważono ruch 10 bataljonów z armji Kurokiego przeciwko oddziałowi jen. Remonkampfa. Ruch ten był widocznie demonstracyjny, bo wkrótce ustał. Tymczasem 11 (24) stycznia rosjanie zdecydowali się uderzyć pośpiesznie na zachodnie skrzydło japońskie w kierunku Sandepu. Nazajutrz zrana, pomiędzy mrozu, znaczna część armji Gripenberga rzuciła się na kilka wsi przednich, strzegących dostępu do Sandepu i w ciągu dnia zmieła słabsze oddziały japońskie, które szybko cofały się, zostawiając około 300 ludzi (prawdopodobnie rannych) w ręku rosjan. Zdobycie jednej z tych wsi (Chejgotaj) kosztowało rosjan 45 oficerów i 1,000 ludzi zabitych i rannych. Dotarliśmy dalej pod Sandepu, rosjanie ostrzeliwali jej obwarowania przez cały dzień 13 (26) stycznia i pod wieczór wdarli się

Mapka sporządzonej, wyobrażająca rozkład armii japońskiej w Mandżurji po bitwie szachajskiej. Obie armie wojujące są obecnie przedzielone doliną rzeki Szachaj.

do tej wsi, tracąc 24 oficerów i 1,600 żołnierzy zabitych i rannych. Jednakże główną redutę Sandepu japończycy utrzymali w swym ręku, a tymczasem nadeszły większe siły i japończycy sami zaatakowali Rosjan, którzy opuścili Sandepu i pod naporem japońskim odeszli. Według doniesienia Ojamy, Rosjanie 15 (28) stycznia wrócili na prawy brzeg rzeki Chunchu, a japończycy odzyskali swoje przednie wsie. Mikado reskryptem podziękował wojskom za odparcie Rosjan. Ojama dodaje, że ze strony Rosjan walczyły wojska VIII korpusu (odeskiego), 2 i 5 brygad strzelceckich, część X korpusu i część I korpusu syberyjskiego. Według depeszy reuterowskiej z Tokio, straty japońskie podczas tej bitwy wyniosły 7 tys., rosyjskie zaś 11 tys. ludzi. Japończycy także wzięli paręset jeńców. Generałowie Miszezenko i Kondratowicz odnieśli rany. O ile wnosić można z tych operacji, zachodnie skrzydło japońskie, wsparte mocno już przez wojska gen. Noghi, okazało się zbyt silnie zabezpieczonem i nie dało się złamać. Czy bitwa pod Sandepu była tylko bitwą częściową, czy początkiem bitwy ogólnej — trudno zgadnąć. Zdaje się, że pierwsze przypuszczenie jest słuszniejsze, bo dotąd jeszcze centralne i wschodnie armje z obu stron zachowują spokój. Mimo to na całym prawie froncie trwają drobne utarczki, a w rejonie Sandepu strzelają czasem działa.

Szt.

Bitwa pod Sandepu.

Część walka na zachodnich skrajach obu armii rozegrała się w dniach 12 do 14 stycznia st. st. w rejonie poniżej wymienionych wsi, położonych jedna od drugiej w odległości 3 do 8 wiorst w następującym porządku:

- Ozanlan
- Tataldzy
- Chejlatczu
- Sandepu
- Chejgotaj
- Landanman
- Samapu
- Labutaj
- Oziłdży
- Santajdzy
- Manykaj

Podajemy tu reszot depeszy gen. Kurapatkina i marszałka Ojamy, dotyczących tej bitwy, która pochłonęła prawie 2/3 tej liczby ofiar, co bitwa bojańska.

Gen. Kurapatkin donosi, że 12 stycznia, ruszywszy od strony Ozanlanu, Rosjanie zajęli wieś Chosintozu i Tataldzy, zaś Chejgotaj zdobyli atakiem całodziennym, jednocześnie zaś konnica rosyjska zajęła Oziłdzy i Manykaj. 13 stycznia Rosjanie posunęli się pod Sandepu, lecz japończycy wykonali tu kontr-atak, chociaż konnica rosyjska obehodziła ich z południa. Włocząc 13 stycznia Rosjanie wdarli się byli do wsi Sandepu, lecz nie zdołali zdobyć głównej reduty. Włocząc 14 stycznia Rosjanie przysunęli się pod Samapu i zdobyli Labutaj i Santajdzy. Podstawę japońscy zaatakowali Rosjan — wykazani siłami, przeto odeszli od Sandepu i pobliskich wsi.

Marszałek Ojama donosi, że japończycy utrzymali w ręku 13 stycznia Sandepu i stamtąd mocno nacisnęli w Landanman. Ataki Rosjan na te pozycje zostały odparte. Japończycy ruszyli naprzód 15 stycznia, uderzyli na Chejgotaj i obsadzili go znowu 16 stycznia zrana, odparwszy gwałtowne kontr-ataki Rosjan na tę wieś i na Sandepu. Rosjanie odeszli, zostawiając 1,200 trupów.

Echa wojny.

Blokada. W r. z. japończycy zabrali 23 okręty, które usiłowały przerwać blokadę, pomiędzy nimi 13 rosyjskich, a niedawno 9 angielskich, które wiozły z górą 25 tys. tonn węgla. Na zagwoźdzone wojska do Portu Artura japończycy poświęcili 17

okrętów, a prócz tego stracili kilka okrętów przewoźowych, kupieckich, które rospisano zatopili.

Sprawa kapitulacji Portu Artura wciąż budzi wśród publiczności rosyjskiej i w prasie zajęcia, ale wiadomości urzędowych brakuje. Wejskowy «Kazniedezik» pisze: «Wiemy dokładnie, że po depeszach gen. adju. Stossu z d. 13 grudnia st. st. w ministerstwie wojny żądanych urzędowych wiadomości nie miało aż do 10 stycznia, kiedy otrzymano depeszę gen. maj. Donsina z d. 6 stycznia. (W depeszy tej podano tylko że słów przybyłego do Szanghaju gen. Stossu ogólnie dotyczy wziętych do niewoli wojsk lądowych). Dalszych zaś wiadomości nie ma. Przytaczając te słowa «Now. Wr.» wyraża zdziwienie; że nawet o nazwiskach pozostałych przy życiu port-arturszyków publiczność musi dowiadywać się z depesz korespondentów prywatnych.

O zaburzeniach. Korespondent «Now. Wr.», Olginski, telegrafuje z Mukden, że japończycy podrzucili do armii rosyjskiej wiadomości o zaburzeniach w Rosji. «Boże, Boże — woła Olginski — jakże wy w Rosji nie rozumiecie, że wstyd, zrozumiecie, wstyd, ból i rozpacz ogarnęła nas, gdy otrzymujemy te bezczelne wyrazy współczucia, że wieści triumfujące Na Hoga, zrozumiecie, że nie czas teraz na te rachunki, że nie wolno dawać wrogowi, jakkolwiek go miano za oświeconego i miłego, taką przewagę moralną! Nie zapominajcie, że tak bardzo cierpiąca armja jest krewią z krwi waszej!» («Now. Wr.»).

Losy port-arturszyków. Gen. Stoss i paręset oficerów przez Nagasaki odplynęli do Rosji. Do Japonji zaś wywieziono około 20 tys. żołnierzy i jeńców z Portu Artura oraz kilkaset oficerów, którzy zdecydowali się dzielić z nimi niewolę. Ranni i chorzy port-arturszycy, w liczbie kilku tysięcy wraz z lekarzami, zostali jeszcze pod opieką władz japońskich w szpitalach Portu Artura (komendantem tej twierdzy mianowany wice-admirał Szibajama); port-arturszycy, którzy nie brali udziału w walkach, wywiezieni są do Oziła, gdzie na statkach prywatnych odjeżdżają do Rosji. Własność prywatną w Porcie Artura japończycy uznali za nietykalną. «Times» podaje, że w twierdzy znajdowało się w początki oblężenia 65 tys. żołnierzy, marynarzy i osób cywilnych. Podczas oblężenia zginęło 10 tys. ludzi, a w tej liczbie 200 oficerów; 874 oficerów i 28,500 szeregowców dostało się do niewoli. Z tej liczby japończycy wypuścili na wolność 441 oficerów oraz 1,100 innych osób, które podpisały zobowiązanie, że nie wezmą udziału w dalszej wojnie.

Archiwizacja katolików z Tokio. przybyły do Paryża, oddaje wielkie podzięki tolerancji religijnej w Japonji i podnosi wysoki patriotyzm japończyków, stanowiących jakby jedno ciało z mianem nie czcąc. Zapisał ich jest tak wielki, że nie zastąpił ani dotąd, aż nie wyziorą wszystkie środki, (Agen. Ros.).

Blizsze informacje.

Kapelani polscy. «Russk. Inw.» donosi, że z rozkazu władz wojskowych przy sztabie brygad strzelców 1-ej z Płocka i 2-ej z Częstochowy, które uduły się na teatr wojny, ustanowiono na czas operacji wojennych posady kapelanów katolickich, po jednym przy każdej brygadzie, każdemu zaś z nich dodano służbę kościelną i osobistą również z pośród żołnierzy wyznania rzymsko-katolickiego. Koszty ministerstwo wojny przyjęło na siebie. Jak wiadomo, obediście brygady zmobilizowano przy udziale rezerwistów z Królestwa, prawie wyłącznie katolików. Z diecezji płockiej przeznaczony został na kapelana ks. Henryk Żmijowski.

Nowi generałowie. Za waleczność w Mandżurji mianowani zostali generał — majorami dowódcy pułków: zurawskiego — Martynów, wyborskiego — Zajackowski, woroneżkiego

ko — Rzeszowski, 19 wch. ryboryjsko-
go — Syczowski, 20-go — Guld, 21-go — Baski,
30-go — Bazyński.

Nabożeństwo. W Warszawie, 23 stycznia, w kościele po-franciszkańskim odprawiano uroczyste nabożeństwo żałobne za poległych pod Portem Artura oficerów i żołnierzy wyznania rzymsko-katolickiego.

Urolopowanie. «Ruski. Inw.» donosi, że chorążego 1-go nerczyńskiego zabójczego pułku kozaków, Stanisława ks. Radziwiłła (obecnie ordynata nieświeżskiego), uwolniono za urolopem na wyjazd zagranicę na rok czasu, w celu kuracji.

«Choiński» w Charkowie. J. K. ks. Cholelak-Popiel otrzymał z Charkowa telegram o urzędzonej w d. 6 b. m. «cholno» dla osób znajdujących się w oddziale sanitarnym warszawsko-lódzkiej. Dzięki hojności miejscowych poleków, wszystkim sprawiono uroczystą wigilię, a oprócz tego szeregowa rozdano podarki, złożoną z ciepłych rzeczy, przedmiotów pierwszej potrzeby i takiel. P. Horwathowa przysłała dla każdego żołnierza worki, zawierające przedmioty niezbędne. W uroczystości tej wzięli udział przedstawiciele społeczeństwa miejscowego, prawie wszyscy znajdujący się w Charkowie polacy, lekarze, oficerowie, rezeryści, oraz ks. kapłan Wyrzykowski i przeszło 150 szeregowców katolików z załogi miejscowej.

Z KRÓLESTWA POLSKIEGO.

WARSZAWA, w styczniu.

[Sprawozdanie komitetu dla głodnych. Upadek księgarń. P. Rytkowski] w Warszawie.

— Spotkałem temi dniami ks. km. Zygmunta Chelmińskiego, który mnie zapuścił.

— Czyście już napisali o sprawozdaniu naszym?

— Piszemy właśnie.

— Może chcecie szczegółów? Są dosyć interesujące. Przyslijcie w takim razie kogo do mnie.

Czytelnicy nasi będą więc mieli niedługo wieści ciekawe i źródłowe o działalności „Komitetu dla głodnych”; tymczasem zaś podajemy im trochę danych ze sprawozdania. Komitet ten zawinął się w lipcu pod egidą Towarzystwa przeciwbractwa i obecnie ogłasza statystykę swej działalności półrocznej. Kuchnie Towarzystwa wydały „rzemieśnikom, robotnikom i wyrobnikom, którzy dostarczali świadectw, o braku pracy”, obiadów, składających się zupy i pół finta chleba, w lipcu—11 tys. i potem crescendo aż do listopada, gdy wydano 23 tys., w grudniu zaś 20 tys.; same pół-funtowe porcje chleba wydawano od września (5 tys.) do grudnia (36 tys.). Posilono ogółem ludzi 182 tysięcy razy, na co wydano sumę stosunkowo do rezultatu bardzo niewielką—9 tys. rubli. Domy zarobkowe Towarzystwa bardzo się rozwinęły w ubiegłym smutnym roku; dostarczały one zarobku ludziom w roku 1902—w ciągu 21 tys. dni roboczych, w roku 1903—23 tys. dni rob., w 1904—35 tys. dni rob. licząc tylko za półrocze drugie; sprawozdanie liczyło podaje bowiem dla wykazania działalności nie Towarzystwa ale Komitetu dla głodnych; na dobro komitetu tego idzie więc różnica, przewyżka—12 tysięcy dni roboczych, odpowiadających sumie około 2 tys. rubli. Przytulki noclegowe, ponad zwykłą działalność swoją, udzieliły za

ubiegłe półrocze schronienia nocnego 2,793 razy, co kosztowało 111 rubli. W ten sposób wydano razem na akcje ratunkową w tych trzech formach 11 tys. rubli. W styczniu jednak potrzeby, zapewne skutkiem urozów większych, podniosły się, i komitet, który miał dochodów 21 tys. rb., obawia się, że mu starczy funduszy do końca.

Druga strona działalności naszego komitetu to dostarczanie rzemieśnikom naszym pracy, dzięki obstarunkom intendencji. Sprawozdanie głosi, że komitet tak to prace zorganizował, że jest w możności dostarczać dziennie 3 tysiące par obuwia. Otrzymano również obstarunki na bieliznę i rozdzielono je innym towarzystwom: biurowi dostarczania pracy, gminie ewangelickiej i gminie żydowskiej—i komitet wkrótce otrzyma możliwość dostarczania intendencji 1,000 par dziennie; komitet otrzymał jeszcze zamówienie na 3 tys. krawieckich kompletów (szynel, mundur, spodnie, czapka, krawat i epolety) i organizuje wykonanie tego obstarunku. Sprawozdanie podpisał ks. Chelmiński i p. Ksawery Chmiel. Widać z niego, iż zrobiono ogromnie wiele małym bardzo środkami.

Niepocieszający fakt notują pisma nasze: ubytek księgarń. Dawniej już zamknęli sklepy swoje Paprocki i Orgelbrand, a obecnie Sennwald, Dubowski i Demby. A jednak handel książkami należał niedawno do pomyślnych, bo księgarze dostają za pośrednictwem swoje aż 38 proc. ceny książki. Niektórzy przypisują upadek ten drożyznie sklepów; to są istotnie drogie, ale tylko na pierwszych udeciach, księgarnia zaś doskonale może prosperować i na bieżących. Raczej przyczyną upadku należy chyba szukać w mnóstwie taniej tandety, jaką paru spółdzielców drukowanej bibuły wylało na rynek; czytelnik na dzień za 25 kop., nawet za 11 kop. książkę, prawda że źle wydaną, źle tłamać, na helym papierze, błędą farbą obkłada i nawet nie czyta, ale o tytule obliczającym i pokazując ilości stron.

Dawid w Warszawie p. Włodawski Swalkowski, rosyjski publicysta, który swojego czasu podniósł sprawę wrzesińską w „Nowym Wr.” a obecnie kwestję polską wprowadził na szpetty „Rusi”. P. Sw. rozmawiał z wieloma działaczami naszymi, do różnych partij należącymi, aby poznać obecny polityczny nastrój naszego kraju. Grupa ludzi umiarkowanych, w uznaniu dobrej dla nas woli rosyjskiego publicysty, przyjęła go obiadem składkowym, na którym prof. Wl. Spasowicz wypowiedział pięknie i podniosłą mowę. Wychodząc z zasady, że słowianin, gdy się w swem kole, mówić winni każdy rodzinnym swoim językiem, polacy przemawiali po polsku, a p. Swalkowski odpowiadał im po rosyjsku.

Wk.

— Gubernatorowie Królestwa Polskiego w razie nieobecności w Warszawie jenerał-gubernatora i urlopu jego pondenika, stosować się mają w czynnościach swoich do przepisów, wydanych dla guberni, gdzie ulana jeszcze gubernatorstwa, zwracając się jednak o wskazówki do jenerał-gubernatora w sprawach doniosłszych, politycznych i składow osobistych.

— Na mocy otrzymanego polecenia, wszystkie zarządy dóbr państwa w Królestwie mogą załatwiać sprawy: otwierania

należnych szkół rolniczych, wydawania materiału leśnego zakładanym szkółkom, wozu nad ziemi, wydobywania masłków dla stacji doświadczalnych i instytucji rolniczych.

— **Warszawska Sekcja rolna.** Prezydującą sprawę o działalność sekcji w ciągu ostatnich lat trzech i zawiadomienie o staraniach co do organizacji gmin rolniczych w Królestwie. P. S. Bielecki przedstawił projekt Tys. wazymnej pomocy rolników, wzorowany na podobnych instytucjach, istniejących w Galicji i w Rumunii. Wobec projektu wybrano delegację: P. K. Bazyński przedstawił wyniki próby z uprawy tui dla fabryk żyrdawskich, które dają po 30 rubli zysku z mowli, bez względu na brak doświadczania.

— **Z Łodzi.** Tutajże Towarzystwo hygieniczne zasługuje na szczególną uwagę; pracuje ono umiejętnie, energicznie, wszechstronnie; dbając stale o zdrowość publiczną, nadto ważną w miastach fabrycznych. Świeżo postanowiło rozdawać nagrody piekarni, od 5 do 30 rb., właścicielom sklepów spożywczych, piekarni, furgonów piekarskich i rzemieślników, zakładów fryzjerskich, oraz stróżom domów, którzy będą najwięcej dbali o czystość. — «Łódź» poświęcił wyzorującą, obszerną charakterystykę pierwszemu młodzieńcemu obecnie piśmiu polskiemu p. L. «Dziennik Łódzki», które zaczęło tu wychodzić przed 20 laty. Cenzura «Dziennika» musiała pisać do Warszawy, ponieważ poleniaster i naczelnik powiatu, narazem na rozmaite nieprzyjemności, rzekli się kühno obowiązku cenzurowania. Numer zatem trzeba było oczekiwad na 24 godziny przed wydrukowaniem. Następnie—pismo «Łódź»—redaktorowi ówczesnemu, adwokatowi Chomętowskiemu, dano do zrozumienia, że niewłaściwym jest, aby adwokat, mający sprawy w sądach, zajmował się redaktorstwem. Nie dziwne, że w takich warunkach pismo nie mogło się utrzymać. — Proszę i 4 wkarjuszów parafii św. Krzyża rozstali do piśmi Łódzkiej protest przeciw cenzurowaniu na duchowieństwo, rozpuszczanym podstępny ludnością fabryczną. Argus.

— **Z prowincji.** Pod przewodnictwem naczelnika warszawskiego okręgu komitacji odbyły się narady indywiduów i techników w sprawie ulepszenia dróg w Królestwie. — **Patrkowskie Tow.** kredytowe miejskie otrzymało pozwolenie na objęcie swą działalności: Sosnowen, Będzina, Noworodomska, Tomaszowa, Zgierz i Pabianice. — Towarzystwo kolei Łódź-Pabianice otrzymało koncesję na kolejkę podjazdową z Łodzi do Aleksandrowa, Konstantynowa i Rndy pabianickiej; zsumbna ono wypłacić obligacje na milion rubli. — W Warszawie, w pow. radomskim, poświęcono nowy kościół katolicki. — Wiadomości o sąsiedzi w gub. płockiej, podają w N-ro 64 «Kraju», uzpełnia organ miejscowy szczegółem, że szereg z Czerniowie do Siedlce ludują ziemią własnym kosztem, a na szereg z Czerniowie do Białymia dali polewę, czyli 10 tys. rb. — Komitet pomocy rezerwistom w Kielcach uzyskał pozwolenie na zorganizowanie podkomitetów w każdej gminie, którym przewodniczyć będą księża.

— **Piotrkowska spółka rolna.** Od Nowego Roku rozpoczęła działalność piotrkowska Towarzystwo rolnicze. «Tymczasem» było utworzone zjednoczenie rolnicze jest w syndykacie rolnym. Na ostatnim posiedzeniu p. J. Wilecki wygłosił odezwy do nowych członków zmiennych, wobec nieuwzględnienia ostatnich dwóch lat, a p. J. Sawiecki od organizacji kłębów w Czarniowie. P. Z. del Campa Scipia zwrócił uwagę na bezczynność delegacji i proponował zarządzić nowe wybory.

— **Łomżyńska spółka rolna.** Utworzone komitet, mający zająć się powiększeniem funduszu udziałowego. P. Lubiński wygłosił odezwy o atomku, spółki właścicieli do gubernialnych syndykatów i proponował, aby nabywając po jednym udziałem, weszły one jako członkowie do syndykatu. Stworzyłyby to odrębną organizację centralną, tak potrzebną dla ujednolinitenia działalności spółek.

PO ZABURZENIACH.

Przemowa Najjaśniejszego Pana.

W Carskiem Siole 19 stycznia st. st. Jego Cesarskiej Mości przedstawiono 34 robotników, po jednym od każdej ze znaczniejszych fabryk petersburskich. Przy tej deputacji znajdował się generał-gubernator petersburski, Trepow. Do robotników Jego Cesarska Mość, w obecności ministrów dworu i skarbu, powiedział:

„Wzywam was po to, abyście mogli ode Mnie Samego usłyszeć Moje słowo i bezpośrednio powtórzyć je towarzyszom waszym. Smutne wypadki, ze smutnymi, lecz nieuniknionymi skutkami zaburzeń, wyniki z tego, żeście pozwolili się wprowadzić w błąd i oszukani zostaliście przez zdrajców i wrogów naszej ojczyzny. Wzywając was, abyście szli podać Mi petycję o waszych potrzebach, popychali oni was do buntu przeciwko Mnie i Mojemu rządowi, przemocą odrywając was od potrzebnej pracy w takto czasu, gdy wszyscy prawdziwi rosyjanie powinni zgodnie i nie opuszczając rąk pracować nad pokonaniem naszego uprzejmego wroga zewnętrznego.

„Strejki i zgromadzenia buntownicze tylko podniecają niepracujący tłum do takich zaburzeń, które zawsze zmuszają władzę i będą zmuszać do użycia siły zbrojnej, co pociąga za sobą nieuniknienie niewinnych ofiary. Wiem, że nie jest lekko życie robotnika. Wiele trzeba polepszyć i uporządkować, lecz miejcie cierpliwość. Sami w sumieniu swoim rozumiecie, że należy być sprawiedliwym także względem waszych pracodawców i liczyć się z warunkami naszego przemysłu. Lecz tłumem buntowniczym oświadczam Mi o swoich potrzebach—to przestępstwo. W troskach Moich o robotników postaram się, aby wszystko, co możliwe, dla polepszenia ich bytu uczynić, oraz zabezpieczyć im prawne drogi do wyjaśniania dojrzałych ich potrzeb.

„Wierzę w uczciwe uczucia robotników i w niezlomne ich oddanie się Mnie, a dlatego przebaczam im winę. Wracajcie teraz do spokojnej pracy waszej, zbożnie bierzcie się do roboty razem z waszymi towarzyszami i niech Bóg was wspomaga.”

Przemówienie to Jego Cesarskiej Mości rozlepięto 20 stycznia s. s. na ulicach m. Petersburga. Zarazem Jego Cesarska Mość oraz Ich Cesarskie Mości Cesarzowe ofiarowały z własnych funduszy 60 tys. rb. na rodziny zabitych i rannych 9 stycznia robotników petersburskich.

Oroędzie Synodu.

Synod rządzący, jako najwyższa instytucja w sprawach religij, ogłosił orędzie następującej treści: Zaznaczywszy na wstępie, że Bóg dotknął Rosję ciężkim doświadczeniem, jakim jest wojna z Japonją, Synod pisze:

„W takiej chwili, kiedy wszyscy prawowierni synowie ojczyzny, od dziecka do starca, od magnata do człowieka najniższego

stanu, powinniśmy okazać głęboką wiarę w Boga, wznieść najgorętsze modły do Pana, zmyć swoje grzechy łzami pokuty, stanąć jednomyślnie w obronie wiary, Monarchii i Ojczyzny; nowy cios, silniejszy od pierwszego, uderza w naszą ojczyznę. W stolicy i w innych miastach Rosji rozpoczęły się strejki robotnicze i zaburzenia uliczne. Rosjanie, prawdziwi prawosławni i od wiek wieków przywykli stać przy wierze, Monarsze i Ojczyźnie, podlegani przez ludzi złej woli i nieprzyjaciół ojczyzny, wewnętrznych i zewnętrznych, działającymi tysiącami porzuciłi spokojną pracę i postanowili drogą zbiegową i gwałtów dochodzić swoich, pogwałconych jakoby praw. Niepokojąc i burząc spokojnych mieszkańców, wielu pozabawili kawałka chleba, a innych swoich braci przyprowadzili o śmierć nadaremno, bez pokuty, za złością w sercu, z bluźnierstwem i wymysłami na ustach. Wystąpni podlegając robotników, mając pomiędzy sobą niegodnego kapłana, który pogwałcił świętą świętą świątynię i będzie oddany pod sąd duchowny, nie powstrzymali się przed do rąk oszukany przez się robotnikom zabranym gwałtem z kaplicy krzyż święty, obrzucił chorągwie, aby tem pewniej, pod ochroną czczonych przez wierzących rzeczy świętych, prowadzić jednych do zaburzeń, innych do zguby. A co najsmutniejsze, zaburzenia wywołało przekupstwo ze strony wrogów ojczyzny i wszelkiego porządku społecznego. Znaczące fundusze zostały przysłane przez tych ostatnich dla wywołania u nas wojny domowej i przeszkodzenia, przez odciąganie robotników od pracy, wysłania na Daleki Wschód sił lądowych i morskich, aby utrudnić zaopatrzenie armji we wszelkie potrzebne zapasy i tym sposobem kolegnąć na Rosję nieskończoną niebezpieczeństwa. Nasi wrogowie pragną podkopać nasze twierdze, wiarę prawosławną i samowładztwo. Przez nie Rosja żyje, przez nie wzrasta i wzmacnia się i bez nich zgłuszy.”

Synod wzywa robotników do pracy, radzi im strzedz się fałszywych doradców, którzy są pomocnikami i najemnikami złego wroga, czyhającego na zgubę Rosji.

W Moskwie rozklejono po rogach ulic plakaty, wydrukowane w kancelarii naczelnika miasta, głoszące między innymi, że zaburzenia i strejki w Rosji są wywołane przez japończyków i angiłków, że kieruje tym ruchem liga angielsko-japońska i że angiłowie rozdzielili pomiędzy strejkujących robotników znaczne fundusze. Wobec takiego ogłoszenia, poseł angielski w Petersburgu założył niezłocznie protest i zażądał śledztwa w tej sprawie. Rząd petersburski zapewnił, że postara się, aby nie podobnego nie powtórzyło się.

Z powodu mianowania jen. Trepowa generał-gubernatorem petersburskim, „Agencja Petersburska” rozesłała do piśm zagranicznych komunikat, w którym zaznacza zdziwienie petersburskich sfer urzędowych i giełdowych wobec faktu, że nominacja ta nie spotkała zaufania zagranicą, podczas gdy w Petersburgu zrobiła ona wrażenie przeciwnie, albowiem walory na giełdzie podniosły się.

„Zaprowadzenie generał-gubernatorstwa—czytamy w komunikacie—uwagą jest w Petersburgu za środek tymczasowy, zastosowany wobec niezwykłych wypadków. Ostatnie zajścia wykazały, że policja nie była w stanie zapobiec ruchowi robotniczemu i pokierować nim, albowiem robotnicy weszli na drogę politycznych żądań. W takich warunkach tylko osoba, posiadająca pełnomocnictwa nadzwyczajne, może

przywrócić spokój, który jest pierwszym, niezbędnym warunkiem dla wprowadzenia reform. Nieusprawiedliwionem jest przeto przypuszczenie, że ustanowienie generał-gubernatorstwa wskazuje na zwrot działalności państwowej w kierunku reakcji.”

Komunikat kończy się zapewnieniem, że porządek ma być utrwalony nie tylko środkami represyjnymi, lecz i przez „zakończyczenie żądaniom ludności”.

Korespondentowi petersburskiemu „Standarda” oświadczył jen. Trepow, że porządek będzie nie tylko przywrócony, lecz i utrzymany nadal, bo rząd ma dość środków, aby stłumić nieznaczne zaburzenia, wybuchające tu i owdzie. Rząd pozostanie zawsze panem położenia. Jen. Trepow dodał, że nie widzi wcale powodu do obawiania się ruchów terrorystycznych.

W rozmowie z petersburskim korespondentem gazety „Echo de Paris”, prezes Komitetu ministrów, S. Witte, oświadczył między innymi:

„Podczas kryzysu nie miałam żadnych stosunków urzędowych z moimi kolegami, a zatem nie mogłem nic wiedzieć o wypadkach zarządzanych. O wypadkach niedzielnym dowiedziałem się dopiero wówczas, kiedy zobaczyłem tłum robotników, przechodzący pod moimi oknami i kiedy usłyszałem strzały. Jestem prezesem Komitetu ministrów, lecz nie prezesem gabinetu. Nie postąpiam władzy aktualnej, a więc nie potrzebowałem pytać się o radę. Nic nie wiedziałem i nikogo nie widziałem. Co się tyczy mojego zdania, jako człowieka prywatnego, to zachowuję je dla siebie i nie mam zwyczaju komentować dziennikarzom moich poglądów osobistych.”

Jak donosi „Praw. Wiestnik”, wiadomości kłólijsze wskazują, że podczas zaburzeń w Petersburgu dnia 9 (22) stycznia było zabitych 96 osób, z pomiędzy zaś 333 rannych umarło 42, a 53, po udzieleniu pomocy lekarskiej, udało się do własnych mieszkań. Śledztwami rannych już wyszło ze szpitali, zaś 231 pozostaje w szpitalach, a mianowicie: 215 w szpitalach miejskich i 16 w Putilowskim.

Podczas rozruchów w Petersburgu, został zabity współpracownik „Birz. Wied.”, Grigorij Barabicki. Był to młody jeszcze bardzo człowiek, cieszył się opinią pracowitego i utalentowanego dziennikarza.

Dnia 12 (25) stycznia odbył się pośród studenta petersburskiego instytutu politechnicznego, zabitego podczas rozruchów przy parkanie ogrodu Aleksandrowskiego. Dla oddania ostatniej usługi koledze, przybyli studenci politechniki, wszyscy profeszowie instytutu z dyrektorem na czele i studenci instytutu leśnego.

Jak donosi „Rus”, podczas zaburzeń został zabity niemiecki poddany p. Stein, idący ze swego mieszkania przy ulicy Włodzimierskiej na Wyspę Wasiljewską. Na moście Polchowym kula przeszła mu serce. Zmarły pozostawił żonę i kilkoro dzieci. Jak donosi „Königsberger Zeitung”, poseł niemiecki w Petersburgu, hr. Alwenleben, doręczył hr. Samardorowi notę, która została przesłana jen. majorowi Trepowowi.

Ogłoszone na dzień 12 (25) stycznia rozpoczęcie zapiasu na lekcje w uniwersytecie petersburskim zostało odroczone na czas nieokreślony. Konferencja Cesarskiej Akademji wojenno-moździernej zawiesiła wykłady na wszystkich kursach aż do 28 stycznia. Instytut technologiczny, komunikacji, elektrotechniczny, instytutów cywilnych zo-

stały zamknięte, jak donosi «Słowo», aż do specjalnego rozporządzenia w tej kwestji. Została również zamknięta na czas nieokreślony Cesarska Biblioteka publiczna w Petersburgu.

Właściciele restauracji w Petersburgu zostali zawiadomieni przez policję, że nie mają prawa przyjmowania obywateli na obiad, kolację i bankiety na znaczniejszą liczbę uczestników bez zezwolenia władzy odnośnej.

W Rydze.

Gazety miejscowe podają następujące wiadomości urzędowe o wypadkach dni ostatnich: «D. 12 (25) stycznia, o godz. 6 rano, zaczął się strajk robotniczy. Na Miennickim rynku zebrał się ogromny tłum, a jeden robotnik, wdrapawszy się na dach jednej budki, odczytał proklamację o ostatnich wypadkach w Petersburgu, poczem tłum ruszył ku fabryce cementu, ale zastąpił mu drogę dwóje rot 112 malarosławskiego pułku. Tutaj zaaranżowano szereg najgorętszych podżegaczy, którym odebrano proklamację i 15 przedmiotów żelaznych, mogących być zastosowanymi do walki ulicznej. Tłum tymczasem ruszył w inną stronę i, przebiegając fabryki, nakazywał zawieszenie robót.

O godzinie piętej po południu tłum, złożony z 700—800 robotników, przybył przed fabrykę Kapłana przy ulicy Stolskiej, gdzie robót nie zawieszono jeszcze, wobec czego zaczęto szturmować do bramy fabryki i strzelać do policjantów, którzy starali się zatrzymać tłum. Wobec tego policja zaczęła strzelać i rozpuściła tłum.

Tłum przebiegał ulicą, ale wogóle nie dopuszczał się gwałtów. Powybijano tylko okna w redakcjach gazet: «Baltijas Wohstnols» i «Priłaitijskij Kraj».

Aresztowano tego dnia sto osób, z których pozostawiono w areszcie 44, resztę wypuszczono na wolność.

Dnia 13 (26) stycznia demonstracja powtórzyła się i wzięli w nią udział studenci i kobiety. O godzinie 2-iej po południu na moście kolejowym doszło do starcia pomiędzy strajkującymi a pół-rotą inżynierskiego batalionu podoficerów. Zdarło czołkę z głowy dobośza i uderzono w głowę podoficera, poczem żołnierze użyli broni. Na placu pozostało 22 zabitych i w ich liczbie dwóje kobiety i 60 rannych. Tłum strzelał do wojska z rewolwerów, ciskał kamieniami i ranił osiem żołnierzy, z których jeden zmarł w szpitalu tegoż dnia. Z pomiędzy rannych demonstrantów zmarło w szpitalach 12.

Przyniesiono do szpitala Czerwonego Krzyża siedmiu rannych studentów, z których trzech zmarło. Rannym kuba w głowę student politechniki, Płeczurkin, zmarł w klinice prywatnej doktora Manteuffla. Został zabity przez zarządcę rosyjskiej Kasy pożyczkowej-oszczędnościowej, Niemczynow, który był także kasjerem rządowych sklepów z wódką i dnia tego zebrał znaczną sumę. Przypuszczalnie złośliwy pragnął ograubić go, ale zawiedli się w swoich zamiarach, bo Niemczynow wniosł był już rano pieniądże do kasy gubernialnej. Został zabity pomocnik komisarza policyjnego, Bilow.

Tegoż dnia, o godz. 3 po południu, zebrał się wielki tłum na ulicy Jelizawetyńskiej, który strzelał do wojska i policji, na co odpowiedzieli tylko policjanci, poczem tłum rozprószył się.

O godz. 8 wieczorem deputacja od studentów zażądała od dyrektorów teatru rosyjskiego i niemieckiego zawieszenia przedstawień, co wykonano niezwłocznie.

Dnia 14 (27) stycznia do Rygi przybyła sotnia kozaków. Porządek nie został zakłócony dnia tego. Wykłady w zakładach naukowych zawieszono. Na drugi dzień odbył się pogrzeb studenta Płeczurkina, na który przybyła masa osób. Wieczorem demon-

stracje wznowiły się, ale szybko zostały uśmierzone. Dział 18 (29) stycznia przeszedł spokojnie. Przez cały czas wojsko strzegło wodociągów, fabryk gazu i telefonów.

W Kijowie.

Jak donosi «Kijowsk. Gaz.», d. 12 (25) stycznia zawiedli pracę robotnicy zakładów mechanicznych Towarzystwa południowo-rosyjskiego, Gratera, Graffa i inne. Zastępowali także część piekarni, wobec czego chleb podrożał. Dział minął spokojnie. Dworzec kolei, wodociąg, stacja elektryczna i niektóre fabryki były obsadzone wojskiem. Porządek nigdzie zakłócony nie był i do starć pomiędzy strajkującymi a wojskiem nie przyszło. Strajk trwał trzy dni i 14 (27) stycznia część robotników wróciła do pracy, inni prowadzili rokowania z pracodawcami.

W Helsińforsie.

Jak donosi «Finl. Gazeta», dnia 11 (24) stycznia, po rogach ulic w Helsińforsie rozklejono proklamację, wzywającą mieszkańców, aby zbrali się o godz. 7 wieczorem na ulicy Henrykowskiej, naprzeciwko domu studenckiego, dla wysłuchania ważnych wiadomości, otrzymanych z Petersburga. «O naznaczonej godzinie zebrał się tłum, który wysłuchiwał ozerwone sztandary i ruszył ulicami miasta, wydając podburzające okrzyki. Przed pomnikiem Runaberga jakiś pan z twarzą zamaskowaną białą farbą, wypowiadał mowę, po której tłum udał się przed dom generał-gubernatora i przed mieszkanie prokuratora Senatu, gdzie urządzono wrógłą demonstrację. Następnie tłum powybił okna w mieszkaniu redakcji staro-fenomańskiej gazety «Uusi Suomalais» i zniszczył wiele numerów tego dziennika. Tłum potłukł szyby w oknach wszystkich restauracji, hotelów i piwiarni. Przed domem Ryserskim, gdzie się odbywała posiedzenia konstytucjonalistów, tłum urządził owacyjną demonstrację, a około północy rozszedł się. Policja nie uciekała się dnia tego do żadnych energicznych środków.

Na drugi dzień wieczorem demonstracje powtórzyły się, a kiedy policja chciała aresztować najgorętszych gwałcieńców porządku, dano don z tłumu kilka strzałów i zraniono dwóch konstabliów, poczem policja dobyła pałaszów i rozpuściła tłum.

Zaburzenia miały również miejsce w Abo, Hjelmsborgu, Wyborgu, Kotku, Lachtyrle, Tammerforsie, Lawicie i innych miastach. W Lawicie tłum zaatakował biuro policji, ale odeparto go dzięki energii konstabliów.

ZABURZENIA W WARSZAWIE.

Urzędowy «Warszawski Dziennik» zamieszcza następujący komunikat:

«W Warszawie podczas strajku, wzbudzonego przez robotników, miały miejsce, podobnie jak w Petersburgu i w innych miejscowościach, rozruchy, spowodowane przeważnie przez ludzi bez określonego zajęcia i tłum szumowin miejskich, przebiegający zazwyczaj w różnych wertepach i domach noclegowych. Korzystając z tego, że władze policyjne i patroli wojskowe nie mogły znajdować się jednocześnie we wszystkich miejscach, gdzie czyniono ekscesy, szumowiny społeczne puściły wodze swoim instynktom zwierzęcym i w kilku miejscach udało im się porozbić sklepy i magazyny, co zmusiło kupców do zamknięcia innych zakładów handlowych, a ta ostatnia okoliczność spowodowała na spokojną ludność Warszawy jeszcze większą panikę».

Po tej charakterystyce ogólnej,

komunikat «Dziennika» podaje następujący opis szczegółowy:

«W piątek, d. 14 (27) stycznia, robotnicy w fabrykach i zakładach przemysłowych rozpoczęli pracę w zwykłym czasie, ale około godz. 7 rano już zastrejkowało kilka zakładów. Zwałe grupy strajkujących obiegły inne zakłady przemysłowe, gdzie na ich wezwanie zawieszono niezwłocznie pracę i robotnicy wychodzili na ulicę. Jedną z pierwszych zawiesiła roboty gazownia za rogatkami Wolskimi, w gminie Czyste. Dla ochrony gazowni przysłano rotę żołnierzy, a miejsca robotników zostały obsadzone przez szeregowców.

Wiadomość o strajku wywołała panikę wśród spokojnej ludności Warszawy. W obawie braku żywności i wody, zaczęto zakupywać mięso, chleb, wóde i węgiel. O godz. 2, wobec tak niezwyklej konsumpcji, zabrakło wody w rurach wodociagowych górnych pięter domów, co jeszcze bardziej powiększyło popłoch, chociaż wkrótce woda pojawiła się znów w rurach. Sklepy z pieczywem obiegły tłumy. Szybko rozchwytno nawet stary chleb i bułki, a gdy ich zabrakło, rzucano się do piekarni, gdzie się zaczął ścis i tłok. Dwa furgony z chlebem napadnięto i rabowano pośród ulicy.

Przed godz. 3 były już zawieszono roboty w większości fabryk, zakładów przemysłowych i rzemieślniczych, a tłumy robotników wyległy na sąsiednie ulice.

Dla utrzymania porządku wezwano przez policję wojska garnizonu warszawskiego, które rozeszano po wszystkich dzielnicach miasta.

Wszystkie sklepy, sprzedające wódkę, zamknięto.

Okolo godz. 4 po południu, przy rogu ulic Chłodnej i Wroniej, zebrał się tłum, wynoszący około tysiąca ludzi. Z tłumu zaczęto rzucać kamieniami i strzelać do policjantów i zastraszonych pieszych. Patrol policyjny był zmuszony dać kilka pojedynczych strzałów, przyczem zabito w tłumie dwóch ludzi, których nazwiska pozostały dotąd nieznane. Na widok nadciągającego wojska tłum rozbiegł się.

Drugi wypadek zaatakowania policji miał miejsce przy ulicy Leszna, gdzie tłum pragnął odbić 6 aresztowanych, ale został rozpuści.

O godz. 6 wieczorem rabusie rzucili się na sklep z wódką, mieszczący się pod № 66 przy ul. Chłodnej, a o godz. 8 na także sklep pod № 16 przy ul. Młynarskiej i zaczęli rabować trunki i pieniądze, potłukiszy przytem mnóstwo naczyń i polemawszy sprzęty. Tu udało się przyaresztować 18 rabusów i odebrać im część zrabowanych trunków. Rozbito także sklep z wódką pod № 41 przy ulicy Wroniej, ale rabusiom nie udało się tu nic zabrać.

W godzinach poobiednich banda strajkujących wpadła na stację telefonów. Wyleknęta obsługa telefonów rozbiegła się, ale wkrótce telefony zaczęły znówu funkcjonować, aczkolwiek nie zupełnie poprawnie, gdyż nie wszystkie telefonistki wróciły na stację, a strajkujący popsuli wiele przewodników.

Jednocześnie grupy strajkujących chodziły z drukarni do drukarni i zawieszaly roboty, grożąc zecerom użyciem gwałtu. To też dnia 15 (28) stycznia ze wszystkich pism warszawskich wyszły

duktów spóżywanych. Jeżeli podczas rozruchów ucierpiałby i firmy rosyjskie, to nie jest to dowodem ruchu antyrosyjskiego; po pierwsze, jest to wyłącznie czyn rabuśki, a po drugie, ucierpiałby też firmy żydowskie i wielkie przedsiębiorstwa firm polskich.

«O ile sprawa stała daleko od jakiegobądź współnictwa pomiędzy partją socjalistyczną a skrajną szowinistyczno-narodową (narodowo-demokratyczną lub wszechpolską), można przekonać się chociażby z zadziej polemiki, która wybuchła pomiędzy organami tych dwóch kierunków w prasie zakordonowej.

«Organ socjalistów, krakowski «Naprzód», w piątek 14 (27) stycznia, obrusza się na wszechpolsków za ich solidarność z ugodońcami. A «Słowo Polskie» napisało literaliście, co następuje: «Stwierdzamy zgodnie z «Czasem», że stronnictwo narodowo-demokratyczne (wszechpolskie) w Rosji jest stanowczo przeciwnie jakimkolwiek rozruchom w Królestwie Polskiem w obecnem położeniu».

«Niechże nasi przyjaciele niemiecy — kończy «Ruś» — uspokoją się: żadnej «ruchawki» ani powstania w Królestwie polney nie zamierzają rozpoczynać».

OBRADY KOMITETU MINISTRÓW.

O pracach i uchwałach Komitetu ministrów, obradującego nad wprowadzeniem w życie Najwyższego Ukazu z d. 12 grudnia, ukazywały się dotychczas w piśmiech petersburskich jedynie informacje prywatne, których ścisłość i dokładność mogła być kwestjonowana.

Ala w d. 18 (31) stycznia kancelarja Komitetu zakomunikowała redakcyom piśm sprawozdanie urzędowe z uchwał, jakie zapadły na pierwszym posiedzeniu Komitetu.

Podług tego sprawozdania, na posiedzeniu w d. 14 (27) grudnia Komitet uchwalił, że trzeba wskazać porządek opracowywania każdego poszczególnego przedmiotu, a mianowicie: względnie do większego lub mniejszego skomplikowania kwestji, poruczyć jej opracowanie bądź poszczególnym ministrom, bądź specjalnym naradom międzyministerjalnym, do których mogą być, oprócz urzędników, powoływani także i rzeczoznawcy, oraz działacze miejscowi; przewodniczyć takim naradom będzie osoba, mianowana ad hoc przez Najjaśniejszego Pana.

W niektórych wypadkach może zajść potrzeba wystąpienia przed Jego Cesarską Mością z wnioskiem o oddanie spraw pod przedwstępne obrady lokalne (t. j. na prowincji).

Ala niezależnie od tego Komitet winien wskazać kierunek przyszłych prac, nakreślić głównejsze ich tematy i wskazać w zarysach ogólnych ich zakres, tak, aby urzeczywistnienie zawartych w Ukazie 12 grudnia Najwyższych rozkazów stało się istotnym i zupełnym wyrazem zamierzeń Jego Cesarskiej Mości.

Niektóre z przyszłych zarządzeń

będzie prawdopodobnie można wykonać w drodze rozporządzeń administracyjnych lub postanowień samego Komitetu ministrów. Inne będą mogły być ostatecznie załatwione dopiero w drodze prawodawczej, ale Komitet uznał, że przedwstępne już teraz roprawy nad nimi w Komitecie nie powinny być kępowane obawą ograniczenia swobody następných obrad Rady Państwa. Komitet bowiem będzie się starał głównie o to, aby projekty nowych praw, mające powstać w ministerstwach lub w specjalnych radach, odzwierciedlały w sobie z największą pełnią wolę Najwyższą, oraz o ujednolajnienie poglądów wszystkich głównych naczelników poszczególnych dykasteryj. Następnie zaś Rada Państwa będzie i ogła rozstrzygać te sprawy z równą swobodą, z jaką obraduje nad wszystkimi innemi sprawami, wnoszonymi pod jej rozpatrzenie i przedstawianymi potem do uznania i ostatecznej decyzji władzy Najwyższej, po należytej nad nimi dyskusji.

Dalej, dla przyspieszenia biegu swej pracy, Komitet postanowił nie żądać od poszczególnych dykasteryj formalnych wniosków, lecz zadawać się rozpatrzeniem głównych danych, które wyjaśniają treść sprawy i mogą być przedstawione bądź ustnie, bądź piśmiennie przez ministrów i głównych naczelników, oraz przez innych członków Komitetu, na podstawie posiadanego przez każdego z nich doświadczenia państwowego, jako też zadawać się wiadomościami, zebranymi przez kancelarję Komitetu ministrów.

Nakoniec Komitet uchwalił zbierać się w razie potrzeby nie tylko na sesje zwyyczajne, lecz i nadzwyczajne, oraz wyraził nadzieję, że mu danem będzie ściśle wykonać w czasie jaknajkrótszym włożone nad wola Monarszą polecenie, a zarazem ustanowić dla zawartych w Ukazie 12 grudnia wskazań Najwyższych zasadnicze warunki ich opracowania, które winny zabezpieczyć im bezwzględne wykonanie.

Wreszcie, zdaniem Komitetu, gwarancją powodzenia powinno być możliwie szerokie ogłaszanie w prasie Najwyższej zatwierdzonych wniosków w sprawie wykonania Ukazu 12 grudnia.

Uchwała powyższa Komitetu ministrów zaszczyconą została 27 grudnia (9 stycznia) Najwyższem zatwierdzeniem.

Dnia 11 (24) stycznia odbyło się nowe posiedzenie Komitetu ministrów. Obrady zagał prezes Komitetu S. Witte, oświadczywszy na wstępie, że należałoby zająć się niezwłocznie kwestją wypadków ostatniej chwili, wyjaśnić ich przyczyny i obmyśleć środki, zapobiegające powtórzeniu się podobnych obja-

wów. Oświadczenie to zostało przyjęte przez Komitet bardzo chłodno. Wiele członków zgromadzenia uważało, że kwestja ta nie wchodzi w zakres jego kompetencji, a chociażby nawet wchodziła, to obradować nad nią nie można dla względów natury formalnej, ponieważ sprawa ta nie została wyszczególnioną w wezwaniach, zapraszających członków Komitetu na posiedzenie dzisiejsze i ponieważ również niema jeszcze żadnych materiałów, na których mogłyby się oprzeć obrady. Opinią powyższą została przyjęta przez większość zgromadzenia, które, przeszedłszy do porządku dziennego, obradowało w dalszym ciągu nad punktem piątym Ukazu 12 grudnia, to jest nad kwestją stanu ochrony wzmoconej. Jak wyjaśniono podczas obrad, przepisy o stanie ochrony wzmoconej zostały ogłoszone w r. 1881, jako owoc pracy tak zwanej komisji Kuchanowa. Właściwie dawały one ludności pewne ulgi, gdyż przed ich ogłoszeniem stan rzeczy był jeszcze gorszy i administracja każdej miejscowości ogłaszała własne przepisy wyjątkowe, które sprzyjały jeszcze bardziej samowoli organów urzędowych. Przepisy o stanie ochrony wyjątkowej, chociaż nosiły charakter tymczasowy, były prolongowane z roku na rok i faktycznie utrzymywały moc prawa stałego. Dykredytowało to właściwo prawa, które zaczęły mieć znaczenie martwej litery. Przepisy te nie były rozpatrywane przez Radę Państwa, lecz zostały zatwierdzone przez Komitet ministrów, który nie jest ciałem prawodawczym.

Obrady Komitetu trwały pięć godzin i ogromną większością głosów uchwalono, że prolongowanie mocy obowiązującej przepisów o stanie ochrony wzmoconej, w tych miejscowościach, gdzie zostały one wprowadzone na pewien czas i czas ten upłynął, nie powinno mieć miejsca. Przepisy mogą być prolongowane tylko w wypadkach potrzeby rzeczywistej i nie na rok, ale do chwili, gdy kwestja potrzeby zostanie wyjaśnioną i gdy specjalna komisja opracuje nowe ustawodawstwo odtużne.

Dymisja ks. Swiatopolk-Mirskiego.

Mówiono o niej oddawna. Gdy stała się faktem dokonany, nie zdziwiła nikogo. Wielu przyjaciół księcia wolałoby tylko może, żeby nastąpiła wcześniej.

Rysen znamiennym byłego ministra — mówi p. St-n w «Now. Wr.» — był stosunek krytyczny do samego siebie, wywołujący nawet nieufność w sily własne i uchylanie się od zaszczytów i odpowiedzialności, które uważał za ciężar zbyt wielki. Wywarło to skutki szkodliwe. Książę Swiatopolk-Mirski

nie odznaczał się stanowczością i bezwzględnością w przeprowadzaniu programu, który miał za sobą współzuciele społeczeństwa rosyjskiego. Nie był bojownikiem ani z charakteru, ani z temperamentu, gardził intrygą, zamiast ją zwalczać, a napotkawszy opór, sumiennie szukał własnych błędów, zamiast go przełamać. Byłby doskonałym kierownikiem polityki spokojnej w czasach spokojnych, ale, na jego nie-szczęście, otrzymał w spadku nieład i za-

meł, musiał zbierać, co posłano przed nim i działał w warunkach, dla nowych zastawów niepomysłnych.

P. St-n jest przekonany, że zarówno dzieje, jak opinia publiczna nie złożą na wczorajszego ministra odpowiedzialności za smutne wypadki dni wczorajszych. Ks. Mieszczerski w «Grażdaninie» ma pogląd nieco odmienny.

«Dowiaduję się — pisze — że skończyło się urzędowanie ks. Swiatopółk-Mirskiego na stanowisku ministra spraw wewnętrznych. Oto w ciągu lat pięciu trzy kości tragicznie urzędowali trzech ministrów. Mówię trzy, ponieważ uważam potoki krwi 9 stycznia za zakończenie tragicznego urzędowania ks. Swiatopółk-Mirskiego. I czuję całą duszą, że tragiczność końca dwóch poprzedników (leższą była od tego zakończenia, ponieważ wyrwano im z rąk władzę razem z życiem, jak wytrąca się miecz z dłoni zabijanego żołnierza; tragiczność zaś końca ks. Swiatopółk-Mirskiego jest bolesniejszą, ponieważ składa on wiarę, moralność zabity przez nadzieję zawiedzione, przez świadomość swej niemocy i potoki krwi narodu rosyjskiego...»

Takie zakończenie urzędowania jest tragiczne już ze względu, że, ustępując z urzędu, niełatwo znaleźć spokój ducha pod wrażeniem wspomnień z ostatniego półrocza. I ks. M., przekonany, że ustąpienie ks. Swiatopółk-Mirskiego było konieczne, sądzi zarazem, że jest ono

«dowodem niezbytym, że wszelka polityka wewnętrzna, oparta na ufnosci w przyzwolenie naszego społeczeństwa, jest graniczącym ze stemi zamurami błędem, i że nie rozumiemy w roli siły panującej niczego poza kłosem...»

Wydawca «Grażdanina» zapatrzyło się w ogólności dość ponuro na czasy bieżące. Sądzi, że zepsuło się wiele rzeczy, że wszakże stoją dotąd niewzruszenie Monarcha i naród.

«Trzeba nam soboru — mówią jedni. Dobrze, ale czy sobór przywróci nam poloność i wiarę, oświecenie i patriotyzm, szkołę i oświatę. Wątpię o tem. Zresztą w chwili obecnej potrzeba nam przed soborem ministra spraw wewnętrznych...»

Potrzeba, żeby był przedowszystkiem ministrem uczciwym, «bo liberalizm nieuczciwy oszukuje naród, a nieuczciwy zachowawca oszukuje Monarchę». W końcu dodaje ks. Mieszczerski, że dowiedział się już o mianowaniu ministrem spraw wewnętrznych członka Rady Państwa, Bułygina.

NOWE PRĄDY.

«Przed oczyma naszymi — pisało «Prawo» — odegrzywa się wielki dramat narodowy. Akt pierwszy już się skończył, zasłona spadła. Był nią Ukaz z d. 12 grudnia... Lada chwila zasłona uniesie się w górę... Co tam ukrywa się za nią? Istotnie nastąpiła chwila niepewności. Nikt nie wie, co przyniesie akt drugi i następne. Nikt wieszczym nie przemawia głosem. I w tem, co mówią dziś dzienniki, słychać raczej głosy zwątpienia. Ukaz 12 grudnia zapowie-

dział reformy doniosło, a dzienniki zapytują, kto te reformy będzie przeprowadzał, kto wcieli w życie zamierzenia Władzy Zwierzchniej? «Cała Rosja myśląca — mówi «Ruś» — zastanawia się nad tem zapytaniem, od którego rozstrzygnięcia zależy rozstrzygnięcie wszystkich innych pytań. Nie jest w możności dać na nie odpowiedzi stanowczej. Czeka.

A czasy idą. «Skończył się — pisze w swoim «Grażdaninie» ks. Mieszczerski — ten rok dla Rosji straszliwy i przeklęty...»

Był takim pod każdym względem, nie tylko w wypadkach bolesnych i coraz smutniejszych, ale w mnożeniu objawów, które wykazały, jak dalece obniżył się nasz poziom moralny, jak zepsuło się nasze życie. Rok miniony, o którym wspominam dziś w samotności — to zmieniony szeregi przesuwających się twarzy, i, Boże, jak przykre czynią wrażenie przy tym chwilowym ich przegladzie; zaikła gdzieś postać dobrego, miłego, otwartego rosyjanina, i jakiegokolwiek przypominają się twarze — wszystkie zawistne, wykrzywione w jakimś kłamnym i złośliwym uśmiechu, a inne wystraszone, znużone, bezwyraziste; nigdzie ani szlachetnego uśmiechu, ani wiary, ani natchnienia...»

Tak przedstawia się ks. Mieszczerskiemu rok ubiegły pod względem moralnym. Ale nie można pominąć w jego dziejach ani wojny, ani polityki. O pierwszej wydawca «Grażdanina» nie chce mówić wcale. Przechodzi wprost do stanu wewnętrznego społeczeństwa. Na początku roku dokonano odkrycia. «Po tem, cośmy z właściwą sobie lekkomyślnością i nieznajomością rzeczy zawyrokowali o japończykach, że są małościem, z którym rozprawimy się w parę dni, okazało się, że japończycy w ciągu lat 30 z okładem przekształcili się z ludu pasterskiego w naród bohaterski, wysoce ukształcony i spójny w całość jednolitą». Przypominają się ks. M. czasy z przed lat dwustu, gdy Piotr W. przekształcał Rosję patriarchalną w państwo europejskie, i zapytuje, czy powiodło się reformatorowi rosyjskiemu jego przedsięwzięcie, jak powiodło się gdzieś za morzem japońskiemu mikado?

„Jakkolwiek to jest bolesne, trzeba przyznać, że nie udało się, ponieważ po dwustu latach istnienia państwa rosyjskiego, które objęło pół świata i posiadało wszystkie znamiona zewnętrzne siłowności i cywilizacji, z instytucjami, armiami, flotą, dyplomacjami, którzy doprowadzili kult Europy do zupełnego zapomnienia o Rosji, zastępcami inteligencji — po tem wszystkim naród rosyjski pozostał tem, czem był za czasów Piotra I, a ignorancja klas wyższych dziś jest większa niż przed pół wiekiem, poziom zaś patriotyzmu i moralności obniżył się...»

Nastął rok nowy. I ks. Mieszczerski usłyszał hasło dziwne, wygłoszone w chwilach, gdy dzwony cerkiewne nawoływały do modlitwy za spokój dusz ofiar dalekiej wojny,

gdy ze Wschodu dochodziły jęki rannych żołnierzy, a matki i żony szlochały nad stratami.

„Naród rosyjski mówił: „Boże, chroń Czarę i daj zwycięstwo Jego wojownikom!“, a inteligencja wołała: „przeć z Samowładztwem!“ Bezrozumne okrzyki. Czyżby ci, którzy razą niemi uszy rosyjskie, nie wiedzieli z historii rosyjskiej, że Samowładztwu i tylko Samowładztwu zawdzięcza Rosja dwieście lat swego wrota-etu ołbrzymiego, jako państwa europejskiego?...»

Niech inteligencja pracuje dla narodu — pisze dalej wydawca «Grażdanina», ale niech pracuje, podzielwszy się na jednostki. Zgromadzać się, skupiać nie ma prawa przeciwko Samowładztwu, ponieważ Samowładztwo — to naród, to państwo rosyjskie. Inteligencja korzysta z błędów Samowładztwa, ale tych błędów było niewiele, właściwie jeden tylko: «panowanie dla państwa, jako dla mechanizmu, nie zaś dla państwa, jako dla narodu». Autor zastanawia się nad pytaniem, w jaki sposób błąd powyższy da się naprawić. Trzeba obudzić życie i dać mu warunki pracy twórczej, rozwiązać sprawę własności, ale nie na modłę zachodnio-europejską, ani ziemsko-inteligencja, tylko w sposób, pożądanym przez sam lud. Trzeba decentralizacji i oświaty. Trzeba zwłaszcza zespolenia władzy z narodem, bo «głos narodu — to głos Boży».

Tragiczne wypadki, których świadkami stały się ulice Petersburga, nie mogły pozostać bez echa w prasie, która zresztą co do faktów musiała ograniczyć się do podania jedynie wiadomości urzędowych.

„Dnia tak straszliwego, jak dzisiejszy — pisał 9 stycznia w swoim dzienniku ks. Mieszczerski — nie przeżyłem jeszcze nigdy... Myśli nie układają się w zdania określone pod wpływem napływających duszy uczuć. Jedno tylko powiedziałem — jedną tylko myśl zrozumiałą i strasliwą: dzień dzisiejszy jest epilogiem krwawym komedji, trwającej od lat dziesiątków, komedji liberalnego urzędnika, który stanął pomiędzy ludem a Tronem. Daj Boże, żeby to krwawe zwycięstwo urzędnika nad świętymi dla narodu rosyjskiego prawami i tradycjami Samowładztwa było zwycięstwem ostatniem...»

Bo potęgą główną, która «rozbiła w niwecz zamiary zuchwale nieprzyjaciół porządku» — był lud rosyjski.

„Ukazał się w robotniku, który nie wstrząsnął powietrza żadnym okrzykiem huntuńskim, nie uciekł się do żadnego gwałtu; poculiśmy, że dziesiątki tysięcy ludu stanęły w sprzeczności duchowej z tem, co się działo...»

Stwierdziwszy spokojne zachowanie się tłumów, ks. M. przytacza dalej swoje rozmowy z kilku robotnikami (ma ich zapewne w swojej drukarni), którym tłumaczył, że do

monarchy iść tłumnie nie można, a trzeba korzystać z dróg dozwolonych, które najpewniej do celu prowadzą, i że wypadki 9 stycznia są nauką, zesłaną od Boga ludowi robotniczemu. Z tem wszystkiem wywa czytelników «Grażdanina» do składek na rzecz rodzin, których ojców i mężów dotknęło nieszczęście.

W «Now. Wr.» ukazało się z powodu tych samych wypadków kilkanaście wierszy w swoim rodzaju nadzwyczajnych. Miały na oku przeważnie niezyczliwców «zagranicznych».

„Robotnicy odegrali narzuconą im przez oszukaną rolę bierną statystów rewolucji, w braku wszystkiego, co mogłoby stanowić jej potęgę czynną. Z większą zatem podstawą mówić tu można o smutnem nieporozumieniu, niżeli o rewolucji... Utworzenie urzędu jenerał-gubernatora, zamknięcie związku robotniczego, powstałego w zakłopotanej myśli, że władza policyjna może rozwiązać ważne sprawy społeczne, wreszcie otwarta odczyna władz do sumienia, rozumu i patriotyzmu robotników, wyjaśniająca kłam i oszustwo, których stali się ofiarami pod kierunkiem chyba niezbyt zagadkowego duchownego Japona i jego współpracowników i zwolenników—wszystko to jest dowodem, że porządek legalny został przywrócony“.

W innym ustępie organ p. Suworina zaznacza zresztą, że «byłoby to tryumfem prawdziwym nieprzyjaciół Rosji, gdyby wypadki dni dzisiejszych stały się w jakimkolwiek stopniu hamulcem na drodze za-doszczęznienia dojrzałym potrzebom życia rosyjskiego».

A droga ta prowadzi do reformy, która, zdaniem p. Suworina, opierać się winna na instytucjach własnych, zaczerpniętych z archiwum dziejowego państwa moskiewskiego. Francja dopuściła się błędu strasznego, gdy w r. 1789 zastąpiła swoje rodzime stany jenerałem przez zgromadzenie ustawodawcze, które zaczęło się wzorować na konstytucji angielskiej. Poprawić błędu tego nie było można, a jakby dobrze było, zamiast nadawania sobie kolejno kilku konstytucyj, mieć dotąd spokojne, poważne stany jenerałów, szlachtę, mieszczań, duchowieństwo wyodrębnione i udzielające zbawionych rad królowi. P. Suworinowi chodzi o to, by błędu podobnego uniknęła Rosja.

„Wierzę—mówi—w następność dziejową instytucji rodzinnych. „Ziemskij Sobor“—to nie sobór przedstawicieli ziemstwa współczesnego. Mamy stany: szlachtę, duchowieństwo, kupiectwo, włościan. Niech będącie choćby po stu przedstawicieli każdego stanu. A może stosunek liczebny będzie inny. Powinni zastanowić się nad tem mężowie nauki...“

P. Sigma (Syromiatnikow) powtarza to samo niemal w «Słowie»: „Historja nam dowiodła, że sobory ziemskie zbawiły Rosję w czasach zamę-

tu i że stworzyły Samowładztwo rosyjskie.“

I nie ma powodu obawiać się dziś, że sobór działać będzie na szkodę państwa, że rozczłonkuje Rosję, że będzie dokonywał przewrótów. Uczestnikami jego będą gospodarze, właściciele dóbr, fabryk, sklepów, którzy, zgromadziwszy się w Kremlu moskiewskim i

„rozpraszawszy każdy stan osobno, w położeniu obecnem, powiedzą Monarsze przez swoich starostów, co może znieść ziemia rosyjska i czego nie może, jakie powody upadku i jak im zapobiedz, dla czego im smutno, ciasno i ciemno w kraju, gdzie tak dużo słodcu, przestrzeni, bogactwa...“

Cała prawnie prasa wyśmiała telegramy «Ajeneji łacińskiej» z Paryża o rzekomych przekupstwach anglo-japońskich, których skutkiem ma być ruch w warstwach robotniczych. «Rus» rzuciła je wprost do kosza.

„Niepodobna przypuścić—mówi „Grażdanin“—ażby gdziekolwiek na ziemi rosyjskiej znalazł się robotnik z pośród narodu rosyjskiego, zdolny dać się przekupić dla hurta lub dlatego, żeby przeszkodzić uzbrojeniu eskadry dla wojny z nieprzyjacielem Rosji... Jakkolwiek policja nasza jest pierwotna i bezwładna, niepodobna przypuścić, żeby robotnicy lub ich podlegacze mogli zykalkowalby otrzymywać smuty obżymia, bez niezyjiej wiadomości. To są niepodobienstwa...“

Znowu mowa o japończykach i o wojnie, o której wśród wypadków niezwykłych w ciągu dni kilku nie mówiono wcale. P. Mien-szykow w zreczynym feljetonie zostawia dwa zdania, za i przeciw dalszemu prowadzeniu wojny. Jedno wkłada w usta smutnego adwokata, który jest przekonany, że kampanję uważać należy za niepowrotnie przegraną. Mówili mu ranni oficerowie i korespondenci nie dla druku, mówili szczerze i otwarcie. Twierdzi dalej pesymista, że wszystkie szanse są po stronie japońskiej, że w ich ręku bogata Mandżurja południowa i drogi morskie, że mogą utrzymywać w Mandżurji armję milionową, opartą o Port-Artura i o góry koreańskie, że przeciwstawić im nie można większej sily, ponieważ kolej Syberyjska niema odpowiedniej zdolności przewozowej i ponieważ, jak wykazał kap. Kłado, eskadra admirała Rozestwienskigo nie jest w stanie zwyciężyć floty japońskiej, a jeżeli ma czekać na trzecią eskadrę, dopłyne do Japonji chyba za rok.

Optymistą jest dziennikarz. Wdzi oręć najskuteczniejszy w czasie: „Ażby zakończyć wojnę zwycięstwem, trzeba tylko nie zgadzać się na pokój. Trzeba wojować dwa, trzy, cztery lata... Mamy drogi odwrotu większe i dłuższe, niżeli Korea... Trzeba ustępować—choćby do Urału... Im dalej będą japończy-

cy w Syberji, tem lepiej dla nas. Nastąpi chwila, w której będziemy silniejsi... Tylko genjuali gracze poddają się po pierwszym błędzie. Gracze średni—jak my i japończycy—grają partję do końca, ponieważ zawsze pozostaje szansa na błąd przeciwnika. Budżetu to zbytnio nie obciąża. Wydatki na wojnę wyniosą pół miljaru rocznie lub trochę więcej. Składając broń na warunkach przez Japonję narzuconych, my ją wzbogacimy naszym kosztem. Za miljar rubli zbuduje flotę, która nas rozbroi do reszty. Lepiej sami użyjmy na flotę tego miljaru. Wszak pozatem zaplają japończycy Korei, Mandżurji, Sachalina i Kameczatki. Za Kameczatkę i Sachalin wezmą jeszcze miljonów bez liku... Precz z małodusznością, panowie! Pokój hanibelski—za nie w świecie! Niema nic gorszego od rzeczy nieskończonych...“

Tak mówią dziś optymiści-dziennikarze.

Ma. K.

KRONIKA.

×+ Jak donosi «Praw. Wiest», komisja pod przewodnictwem jen-lejtanta Chitrowo, przeprowadziwszy śledztwo w sprawie wypadku nad Nową d. 6 (19) stycznia, doszła do następujących rezultatów: D. 4 stycznia pierwsza bateria konno-artyleryjskiej brygady odbywała musztrę, podczas której strzelano z sześciu armat nabojami, używanymi specjalnie w takich razach. Po odbyciu musztry należało armaty wyczyścić z zewnątrz i wewnątrz za pomocą stompła. Jeden z żołnierzy tego obowiązku nie spełnił i wyczyścił armatę tylko z zewnątrz. W dniu 6 (19) stycznia tak dowódca baterji jak oficerowie i fajerwerkerzy oglądali armaty tylko z zewnątrz, o zbalansu zaś lufy za pomocą stompła nikt nie pomyślał. Wszystko to pozwala, zdaniem komisji, wnioskować, że w kanale juknej z armat pozostawał kartacz, którego strzelano podczas musztry. Komisja dochodzi do wniosku, że strzelila karabinem armata Nr. 2 z pierwszej sekcji baterji, ponieważ przez wystrzał została ona odrzuconą o dwa kroki w tył. Wobec tego sprawa została skierowaną na drogę sądową. Śledztwo formalnie prowadzi wojenny sąd. Śledczy do spraw najważniejszych, pod kierunkiem prokuratora petersburskiego sądu wojakowego.

×+ Na adresie wierszopoddanych szlachty nowogrodzkiej, przedstawionym przez ministra spraw wewnętrznych, Jego Cesarska Mość własnoręcznie nakreślił ręką: „Dziękuję szczerze szlachcie nowogrodzkiej za uczucia“. W adresie szlachta nasłuchując, że «wierzy gorąco i niezlomnie, iż tylko pod ustną władzą autokratyczną, będącej ręką polski Ojczyzny, jest możebne spokojne i spokojne zaspokojenie potrzeb państwowych. Jednocześnie adres oświadcza, że «moce i siła Tronu i Ojczyzny opierają się na jedności pomiędzy Monarchą a podwładnym mu krajem, oraz że Monarcha znałby należycie potrzeby poddanych wówczas dopiero, gdyby do Jego Tronu dochodziły głosy wybrańców ziemi ruskiej».

×+ Zgromadzenie gubernialne szlachty katuckiej uchwaliło adres, w którym, składając powinowactwa z powodu narodzin Następcy Tronu, oświadcza, że nie wątpi, iż reformy, zapowiedziane przez Ukaz z d. 12 (25) grudnia, dadzą pokój ojczyźnie.

×+ Dnia 20 stycznia (3 lutego) rozpoczyna się posiedzenia zjazdu gubernialnego szlachty guberni moskiewskiej dla dokonania wyborów i załatwienia różnych spraw stanowych. Zjazd budzi zainteresowanie powszechne, ponieważ wybory wyślą, czy partja ziemska, na której czele

siol ks. Trubeckij, p. Szypow i inni, ciency się uznaniem większość szlachty, czy też zwyciężają jej przeciwnicy, zachowawcy, z p. Samarinem na czele. Wiadomości ostatnio głoszą, że odbyło się już zgromadzenie przedwstępne, o charakterze ściśle prywatnym, na którym okazało się, że zachowawcy mają po swojej stronie większość szlachty.

✕+ Jak donosi «Nasza Żitz», na posiedzeniu ziemskiego zgromadzenia gubernialnego w Symbirsku, po odczytaniu projektu adresu, wzywającego do walki z wewnętrznymi wrogami państwa, ośmiastu radnych powstało ze swoich miejsc i, zaprotestowawszy przeciw czynnościom przysiadającego, który nie dopuścił obrad nad adresem, opuścili salę.

✕+ Jak donosi «Ruś», adwokat przysięgi i ich pomocnicy, którzy mieli wnieść obrony w sprawach karnych, naznaczonych w sądzie petersburskim na d. 10 (23) stycznia, złożyli oświadczenie, że nie czują się na siłach do pełnienia tych obowiązków. Prezes wydziałów przyjął to oświadczenie rozmatelc. Tak prezes IX wydziału wzywał jednego z kandydatów do posad sądowych i włożył nań obronę oskarżonego. Prezes zaś wydziału drugiego wszystkie sprawy odroczył. Na to doszły wpłynęła zapewne i ta okoliczność, że niektórzy sędziowie przysięgli oświadczyli również, że nie są zdolni do rozstrzygnięcia spraw.

✕+ Jak donosi «Ruś. Słowa», rada wyższych kursów żeńskich w Moskwie postanowiła odrzucić rozpoczęcie lekcji aż do chwili, gdy będzie istniała pewność zupełnego spokoju. Uchwala tej samej treści powzięta została również przez radę uniwersytecką.

✕+ Wykłady w politechnice kijowskiej zostały zawieszono na czas nieokreślony.

✕+ Obrady sądu polubownego, rozstrzygającego sprawę pomiędzy «wolno-działającymi» a «wolnomysłnymi» studentami petersburskiego Instytutu górniczego zostały odroczone na czas nieokreślony, ponieważ, jak donosi «Ruś», jeden z pozywających, student Lurio, zmarł nagle dnia 9 (22) stycznia, zaś jeden z sędziów, p. Wosson, redaktor «Prawy», opuścił Petersburg na czas nieokreślony.

✕+ Redakcja dziennika «Nasza Żitz» podaje do wiadomości pp. autorów, zapytujących o swoje rękopisy, nadesłano do druku, że nie dysponuje już wieloma z artykułów, znajdujących się w tej redakcyjnej przed 14 (27) stycznia.

✕+ Wobec szkodliwych tendencji gazety «Nasza Żitz», ujawnionych znówu między innymi w artykule wstępnym, zamieszczonym w Nr 61 z d. 16 (29) stycznia r. b., redakcja ostrzeżenia redaktorowi i wydawcy tego pisma, rz. r. stanu Leonidowi Chodakowskiemu i redaktorowi radcy katedralnemu Artemijazowi Kotelnikowowi.

✕+ Minister spraw wewnętrznych zabronił sprzedaży oddzielnych numerów gazety «Russkija Wiedomosti».

✕+ Minister spraw zewnętrznych zabronił drukowania ogłoszeń prywatnych w gazecie «Saratowski Dzwoniok» przez trzy miesiące.

✕+ W Odessie, na placu Politycznym, robotnik Szuł Burak 19 stycznia s. s., wystrzelił do jadącego powozem polemajstra Gotowina i zranił go silnie w prawą łopatkę. Przy sprawie zamachu znaleziono broszury antypaństwowe.

✕+ W Batumie 19 stycznia s. s. nieznanym sprawcą zastrzelili inż. Aleksandra, jednego z właścicieli fabryki «Passek i S-ku».

O NASZYCH SPRAWACH.

Nie schodzą te sprawy ze szpalt dzienników rosyjskich. «Nasza Żitz»

wydrukowała list prof. Mariana Zdziechowskiego, prezesa Klubu słowiańskiego w Krakowie, obiecawszy wystąpić z artykułem własnym z powodu nadesłanej broszury o uczczeniu pamięci Czezerina przez klub wspomniany. Szanowny profesor przypomina czasy dawne, mówi o zamiarach szlachetnych ces. Aleksandra II, które wazakże nie urzeczywistniły się, «dzięki połączonej siłom dyplomacji pruskiej, biurokracji rosyjskiej i większości prasy rosyjskiej».

Alc profesor Z. badał Rosję głębiej. Poznawszy dzieła literatury rosyjskiej, przyszedł do wniosku, że poza Rosją urzędową, ukrywa się Rosja rzeczywista, słowiańska, schowana niegdyś wo mgłę idealizmu lat czterdziestych, którą poznał p. Z. w utworach Hercona, Ogarewa, Turgonjawa. Potem szukał tej Rosji sam i znalazł ją w obcowaniu z Orestesem Millerem, szlachetnym marzycielem słowiańskim, z idealistą zachodowcem Pypinem. Spotkał wreszcie trzech olbrzymów myśli religijnej i filozoficznej rosyjskiej: Lwa Tolstoja, Włodzimierza Solowjewa i Borysa Czezerina. Poznał ich bliżej, gdy

„podsyculem słaby ogień nadziei, że pomimo wszystko, zbliżają się światy nowych dni, gdy zmartwychwstań potężne siły ducha rosyjskiego i skierują Rosję na nową drogę...”

Zaznacza w końcu prof. Z., że interesy polityczne Rosji słowiańskiej godzą się w zupełności z ideą sprawiedliwości w stosunku do Polaków, i że taka zgodność polityki ze sprawiedliwością dałaby pierwszej potęgę olbrzymią moralną, dla której osiągnięcia warto pracować całą duszą.

W artykule wstępnym «Ruś» p. Nestor zaznacza, rozgłaszane w dziennikach zagranicznych wieści sensacyjne o jakimś ruchu rewolucyjnym w Kongresówce, o gotowaniu się rzekomo powstaniu. Był sam przed kilku datami w Królestwie i przekonał się o dwóch rzeczach. Po pierwsze stwierdził,

„że we współczesnym społeczeństwie polskim niema dążności separacyjnych, ani bezwzględnych nieprzyjaciół państwowości rosyjskiej, z wyjątkiem grup socjalistycznych, z których znakomita P. P. S. liczy ze 4 tys. członków i ze 20 tys. zwolenników...”

Powtórnie przekonał się p. N., że w olbrzymiej większości społeczeństwa polskiego w chwili obecnej dają się odróżnić

„nie zasadniczo sprzeczności poglądów, ale raczej odcienia i przeważnie różnice taktyki. Powiedzieć można, że hierna dotąd masa społeczeństwa polskiego wytworzyła wśród siebie nie nowe stronnictwo, ale nowy prąd potężny i zjednoczony, który nazywać można narodowym. Prąd ten płynie wązkim łózyskiem po-

między wysokim brzegiem zaczępnego germanizmu, co chwila grożącego zwaleniem się, i niewzruszonym, ponurem, ale mniej groźnym wybrzeżem państwowości rosyjskiej. Tu ukazują się czasem z poza pleców urzędnika promienna futurystyczna przyszłość słowiańskiej, ale społeczeństwo polskie nie widziało dotąd narodu rosyjskiego”.

Oczytując listy polskie—mówi dalej p. N.—należy pamiętać, że «zawierają nie żadne żądania Polaków, ale pragnienia, wypowiedziane czasem z otwartością naiwną. Naszą rzeczą będzie, przy urzeczywistnieniu tych pragnień, położyć granice nietykalną interesów państwowych».

Współpracownik «Now. Wrem.», p. Smosarew, zarzucił magistratowi warszawskiemu, że odrzucił wniosek firmy Westinghousa co do budowy tramwajów, powołując się na zarządzenie ministerstwa spraw wewnętrznych, którego nie było. Prezydent miasta Warszawy, jen. Bibikow, odpowiedział listem do redakcji, przytaczając korespondencje urzędową w tej sprawie. Niepewna to rzecz walczyć w dziennikach o interesy firm przemysłowych i handlowych.

Szczerbicz.

PODANIE ZIEMIEN MIŃSKICH.

Jak donosi «Ruś», d. 2 (15) stycznia mińska szlachta, po odbyciu narad prywatnych, wysłała do Petersburga dwa telegramy na imię prezesa Komitetu ministrów S. Wittego, oraz na imię ministra spraw wewnętrznych księcia Swiatopółk-Mirskiego. Pierwszy telegram brzmiał:

„My, szlachta guberni mińskiej, ośmielamy zwrócić się do Waszej Ekscelencji, jako do prezesa Komitetu ministrów, na który zostało włożone przez Jego Cesarską Mość wysokie zadanie wprowadzenia w życie woli Najwyższej, wyrażonej w Ukazie z dnia 12 grudnia 1904 r.

„Już od lat czterdziestu, niosąc narówni ze wszystkimi innymi poddanymi monarchii rosyjskiej wszelkie obowiązki, jesteśmy pozbawieni wielu praw cywilnych i politycznych, z jakich korzystają inni poddani państwa, a mianowicie: szlachta, bez różnicy wyznania, jest pozbawiona praw samorządu szlacheckiego i ziemskiego, dla szlachty zaś wyznania rzymsko-katolickiego istnieją ograniczenia wolności sumienia, nadto jest ona pozbawiona prawa rozporządzania nieruchomością własnością ziemską oraz nabywania jej, jak również istnieją dla niej ograniczenia co do służby rządowej, oraz otrzymywania wykształcenia.

„Uważając, że los nasz jest ściśle związany z losem reszty państwa, pokładamy nadzieję na Waszą Ekscelencję i prosimy o wypowiedzenie Swego poważnego słowa na naszą korzyść w sprawie równouprawnienia nas pod względem cywil-

nym i politycznym z resztą obywateli Rosji.

Telegram na imię ministra spraw wewnętrznych brzmiał:

Kopję memorjału, przesłanego d. 2 stycznia na imię Jego Ekscelencji prezesowi Komitetu ministrów, niżej podpisani mają zaszczyt przedstawić łaskawej uwadze Waszej Ekscelencji, jako męża stanu, który zapragnął wpaść we wszystkie wiernopoddanych to przekonanie, że prawo i sprawiedliwość będą wymierzone każdemu, bez różnicy wyznania i pochodzenia.

Telegramy podpisało 37 osób, a w tej liczbie trzech marszałków szlachty, siedmiu rosyjów i 27 polaków.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

URZĘDOWE.

XX D. 31 grudnia miał szczęście być przyjętym przez Jego Cesarską Mość Najjaśniejszego Pana J. K. arcybiskup mohylewski hr. Szembek.

XX Zaliczony do jenerałnego sztabu, minister spraw wewnętrznych, jenerał-adjudant, jenerał-lejtnant, ks. *Światopolk Mirski*, z powodu słabości zdrowia i wskutek własnej prośby, został uwolniony od swoich obowiązków z zachowaniem tytułu jenerał-adjudanta.

XX Zaliczony do sztabu jenerałnego, naczelnik sztabu oddzielnego korpusu żandarmerii, jenerał-major *Dedulin*, został mianowany naczelnikiem miasta Petersburga.

XX Naczelnik głównego zarządu prasy, senator, radca tajny *Zaieran*, wskutek własnej prośby, został zwolniony od pełnionych obowiązków z zachowaniem tytułu senatora.

XX Pomoćnik jenerał-gubernatora moskiewskiego ochmistrz *Butygin* mianowany został członkiem Rady Państwa.

XX Skład departamentów Rady Państwa na r. b. zatwierdzony został jak następuje: prezes Rady Państwa J. O. W. W. ks. *Michał Mikołajewicz*. Departament praw: prezes, rz. r. t. *Welsch* i członkowie: *Polowcow*, *Siemionow*, *Szamszyn*, *Saburow 1-szy*, hr. *Ignatjew 2-gi*, bar. *Iskühl v. Hildenbrandt*, *Grodokow*, *Piatrow 2-gi*, *Kriwskij*, *Stürmer* i *Sti-szyński*; departament spraw cywilnych i duchownych: prezes — *Gorard* i członkowie: *Fuchs*, *Golubiew*, *Gonezarow*, hr. *Tohl*, *Szewin*, *Butowski*, *Zinowjew* i *Platonow*; departament ekonomii państwowej: prezes — hr. *Solski*, członkowie: *Durnowo*, *Kudomzin*, *Ternor*, *Iwaszczenkow*, *Saburow 2-gi*, *Koboko*, *Szydłowski*, *Czerewski* i *Wierchowski*; departament nauki i przemysłu: prezes — *Czichaczew*, członkowie: ks. *Wolkowski*, *Galkin-Wrasskij*, *Pietrow 1-szy*, *Pantolejew*, *Gudin-Lewkowicz*, ks. *Wiazemskij*, ks. *Obolenski*, *Steven* i *Kalaczow*.

XX Posel nadzwyczajny przy Kwirynale rz. r. t. ks. *Urusow*, mianowany został posłem nadzwyczajnym przy dworze wiedeńskim.

XX Najwyżej zezwolono, aby posady polemajstrów w miastach gubernialnych

oraz pomocnika polemajstra m. *Wilna*, zajmowane były przez oficerów armii i korpusu żandarmerii.

XX Minister komunikacji, ks. *Chitkow* powrócił z zagranicy i objął obowiązki swego urzędu.

XX Synod rządzący obradował nad wygłoszoną podczas wielkiej ekstenji prośbą o zachowanie pokoju i uchwałił przywrócić modlitwę, ustanowioną ukazem Synodu z d. 8 maja 1881 r. w słowach następujących:

„O jeśli nie pominieli grzechów i bezkarności naszych i strabiliś od nas wiecie nieistawicie kramoły apostatów. Gospodu pomóżcie!”

„O jeśli utwierdził w ziemi naszej bractwo, mir i błogosławieństwo. Gospodu pomóżcie!”

Co znaczy: „Modlmy się o przebaczenie grzechów i nieprawości naszych i o zatuszowanie rozpustnych kłamstw odstępców. Modlmy się o utwierdzenie w ziemi naszej spokoju wewnętrznego, pokoju i pobożności”.

W PETERSBURGU.

== Do Carskiego Biura d. 10 stycznia (1 lutego) wyjeżdżali członkowie Rady Państwa *Wierchowski*, *Szewicz*, *Branczanow* i *Platonow*, ministrowie sprawiedliwości, dworu i skarbu, członek Rady Państwa, ochmistrz dworu, radca tajny *Butygin* i senator *Iwanow*.

== Mieszkanie jenerał-gubernatora. Jak donosi *«Piel. Łuziet»*, nowy jenerał-gubernator petersburski, jenerał-major *Tropow* zamieszkał w pałacu *Zimowym*, gdzie zajmował apartament, złożony z 23 pokoiów w prawym skrzydle od strony ulicy *Miljonnej*. Rodzina jenerał-gubernatora będzie mieszkać w *Ermitażu*, w pokojach, zajmowanych dotychczas przez hrabinię *Tatolof*. Mieszkanie to jest połączone z pałacem za pomocą galerji.

== Zawalenie się mostu. Jeden z dwóch mostów wspaniałych nad rzeką *Pantanką*, t. zw. *«Biełskij»*, dziś, wa czwartek, zerwał się i wpadł do rzeki. Po moście tym jechał oddział jazdy, jechały sanki, szli ludzie... W chwili gdy oddział wojska prawie cały już przeszedł przez most, lastochy pękły i cały most runął na łód, razem z koniami i ludźmi. Łód nie wytrzymała ciężaru i pękł; w wodzie znalazło się kilka koni i sanki. Łeżba ohar jeszcze niewiadoma.

== Odroczenie wiecu. Z rozporządzenia ministra rolnictwa, obrady wiecu rolników w sprawach doświadczeń agronomicznych, który miał się odbyć w Petersburgu w najbliższym miesiącu, zostały odroczone na czas nieokreślony.

== Kółko pań przy kat. Tow. Dobroczynności. Jak się dowiadujemy ze sprawozdania Kółka za rok ubiegły 1904, działalność jego, po czterolatniem istnieniu, rozwija się w dalszym ciągu w sposób pocieszający. Jednakże, pomimo najszerszych chęci i pracy komitetu, stojącego na jego czele pod przewodnictwem p. *Spasowiczowa*, pomimo zwiększającej się liczby jego członków (104 r. stałych i 25 wspierających), Kółko widzi się zbyt ciężko zmuszonym pomijać wiele potrzeb i zadań, przenoszących skromnie jego środki materialne. Działalność Kółka rozwijała się w roku zeszłym w trzech głównych kierunkach: a) utrzymaniu i rozszerzeniu przytulku dla sierot; b) wysyłaniu dzieci na kolonje letnie; c) wydawaniu za pomocą biedniejszym uczennicom szkoły elementarnej i ich rodzinom. W przytulku (ul. *Baskowa* № 1) mieszkało się 32 dziewczynki, przeważnie sieroty, uczęszczające do szkoły elementarnej przy kościele św. *Katarzyny*. Niektóre

z nich, po jej ukończeniu, zostały umieszczone w pracowniach specjalnych, w szkole kulinarnej i t. d. W kolonjach wakacyjnych przebywało, z najlepszym rezultatem pod względem fizycznym i moralnym, 70 ubogich dziewczynek. Ogólna suma funduszu Kółka w r. 1904, licząc w to ostatek od roku przeszłego, wkładki członków, dochód z przedstawienia teatralnego p. *Kłaskowej* (433 rb.), z przedstawienia dziełkiego p. *L. Piekarskiej* (367 rb.), ofiary pieniężne pojedynczych osób, sumę zebraną przez p. *Spasowiczową* i *Szolemanową* (695 rb.) i t. d., i t. d. — wynosiła 6,292 rb. 82 kop., ogólna suma wydatków 4,532 rb. 59 kop., pozostało więc 1,760 rb. 23 kop. Oprócz ofiar pieniężnych, znaczna wartość stanowiły ofiary w rzeczach do użytku przytulku i kolonji wakacyjnych, jakoteż na hazard dobroczynny. Składka roczna rzeczywistego członka Kółka wynosi 12 rb. rocznie (1 rb. miesięcznie).

== Z teatrów. Znakomita artystka *Kłaska*, p. *Ida Aiberg*, przyjechała na występy w teatr *«Komedia»*. Ustaloną tragiczną grą po niemiecku. — W teatrze *Maryjskim*, gdzie się, po raz pierwszy, w roli *Franczski da Rimini* wystąpiła w poniedziałek p. *Isolka*. *Isolka* nasza ma w operze *Naprawnika*, jakby stworzoną dla swego głosu i talentu partję. Najświetniej wypadł akt trzeci. P. *Jersow*, którego głos rozwija się coraz lepiej, imponował w roli *Paola* wysokimi nutami. — *Francisco* *Marconi* wystąpił w *«Acykancie»*. Po nim, że słynny śpiewak doskonale zachował głos i temperament sceniczny, sala *Konserwatorium* miejscami była pusta. — Z dramatu nie udawało się zapisać się nie da, prócz chyba burzy, wywołanej przez recenzenta *«Rusa»*, który napisał o *benefisantów* teatru *«Michai»* za wysoko nieaktowny sposób pobierania zapłaty za bilety. W teatrze *«Michai»* p. *Janja* dyktowała, tolerowany z wyjątkiem, że *benefisant* rozsyła wybitnym i statym widzom bilety na swój *benefis* z własną kartą wizytową, po czem «wybitny widze», uderzony w dyktant, niezwyczajnie postarzany, wkłada do kasy 20, 30, 100 nawet, i posyła *benefisantowi*. *Benefisant* *Isolka* *Rusa* nazwał podobno datki «napitkami», niegodził artystów. *Cesarskiej* sceny i postrzyżony został w tem twierdzeniu przez jedną z czytelniczek.

== W «Lutni» w sobotę d. 23 b. m. (4 lutego n. st.) odbył się wieczerz tańcujący.

NOTATKI SPOŁECZNE.

SPRAWY KOŚCIELNE.

* «Słowo» petersburskie przysłało telegram *«Pelti Illou»* z Rzymu, donoszący, że *Plus X* wystosował do Jego Cesarskiej Mości wzruszający, niemił ojcowski list z prośbą, aby zasady pokoju i miłości, wyrażone podczas konferencji hańskiejskiej, znalazły wyraz w rzeczywistości, oraz żeby dany był postulat, o ile to możliwe, głosowi, pochodzącemu z głębi duszy narodu. «Tylko akt miłosierdzia zbawi naród rosyjski» — tak miał napisać *Papież* w tym liście, powołanym jakoby do Petersburga przez dwóch papieżkich gwardystów. Inne pisma nie potwierdzają tej całej wiadomości.

* Z Rzymu piszą nam: Stosunki między Watykanem a Kwirynalem stałe mają się ku lepszymu, jak tego dowodem, zjawienie się, po raz pierwszy od r. 1870, radców misyjnych klerikalnych z życzeniami noworocznymi w Kwirynale, oraz bytność kleru Genui w Bazylice św. *Piotra* na uro-

czystości beatyfikacji błogosławionego Janu Vianney, proboszcza z Als, we Francji. Pierwszy tu raz od zaboru Rzymu zdarza się, aby ktoś z rodziny panującej wlościł był na uroczystości papieskiej. Ksiądz Tomasz Gannuski jest bratem królowej Matyldy, wdowy po królu Niemczech, i żona jest z księżną Izabellą bawarską. Książstwo Genów było incognito w Bazylei, razem z synem, młodym księciem Udiny i nie zasiadali w trybunie przeznaczony dla osób z rodziny panującej, ale w oddzielnych fotelach, niedaleko tronu papieskiego. Weryha.

* W niedzielę d. 15 b. m. odbyła się w Rzymie beatyfikacja polaka, ks. Melchiora (rodzkiego), ur. w r. 1584 w Oleszynie. Do zakonu jezuitów wstąpił w Rzymie d. 22 maja 1603 r. Kształcił się w Nauhanu i Pradze, był nauczycielem gramatyki w Rzymie, Nauhanu i w Kłodzku. W r. 1614 wyświęcony został na kapłana; następnie był kaznodzieją w Kopaninach w Czechach. W r. 1618 powołany został, jako kapłan wojskowy, do Koszyc; dnia 7 września 1619 r. poniósł śmierć męczeńską.

* J. Kłoso, mohylowski arcybiskup metropolita hr. Józef Szambek odprawił w poniedziałek d. 13 (16) b. m. o godz. 9 rano w katedralnym kościele, wobec kapłanów, klery i licznie zgromadzonych wiernych, uroczyste nabożeństwo za poległych żołnierzy podczas wojny z Japonią, a dnia 4 (17) stycznia, o tej samej porze uroczystą wotywę z suplikacjami na uproszenie u Pana Boga pokoju. Jednocześnie z rozporządzenia metropolity odbyło się także nabożeństwo i w innych kościołach poterskich. Poniżej o nabożeństwach, z polecenia J. K. metropolity, księża ogłosili z ambon w niedzielę, zgromadziły się na nie tłumy wiernych.

* Z archidiecezji mohylowskiej mianował kapłanów na widowni wojny: ks. Wyrzykowski 2-aj mundurowej armii, ks. Honor. Zmijowski z Olchanowa—1-aj, ks. Łuc. Machajski — 2-aj strzelackiej brygady, ks. Tam. Przyluski—3-aj mundurowej armii.

* W lwowcu (gub. lubelska) otrzymano, jak dowiadujemy się, pozwolenie na budowę kaplicy.

* J. K. ks. arcybiskup warszawski rozstał do księży dziekanów okolic w języku łubelskim, zachęcający do utworzenia komisji miejscowych w celu wspierania przyszłej wystawy *Marjańskiej*. Podobnie okoliczni rozstali także biskupi pozostających diecezyj.

* Według ostatnich danych statystycznych *diecezja łucko-żytomierska* liczy 750,082 katolików, z nich na gub. wotyńską przypada 329,390 osób, na podolską 280,720 osób i na kijowską 139,960 osób. Ksiółków liczy *diecezja łucko-żytomierska* 247, księży 307.

WŁASNOŚĆ ZIEMSKA.

* Według obliczeń krajowego biura statystycznego, *wielka własność ziemska*, t. zw. tabularna, w r. 1890 wynosiła w Galicji 3,090,973 hektarów; w 1902 roku 2,010,630 hektarów, zmniejszając się więc o 1,080,343 hektarów, t. j. o 5,64 proc. Z całego obszaru własności tabularnej w Galicji przypada hektarów na:

	1890	1902
własność państwowa	426,094	536,191
kościelna	2,226,829	2,080,848
żydów	340,498	304,017
banki i spółki akc.	66,662	26,574

Przez rubrykę *własność publiczna* należy rozumieć własność państwa, kraju, funduszów publicznych, kościelnej i fundacyjnej. S.

WŁOŚCIANSTWO.

* Pisząc o zrodzowaniu kredytu włościan z Księstwa w Banku Państwa, *«Echo Płockie»* dodaje, że jest

to tembardziej rozpaczliwe, iż gospodarz obecnie, po nowym roku, przeżywa chwile znacznie cięższe, niż zwykle. Przedewszystkiem nie może dokompletować niezbędnego robotnika, szczególnie da się to powiedzieć o personelu żeńskim. Z mężczyzną, wszystko co zdrowiejsze i zdolniejsze, udalo się do Ameryki, albo na Daleki Wschód, a z wiosną, kiedykolwiek będzie miał jakiś taki fundusz na drogę, pod wpływem wiadomości z za Atlantyki, wybierze się tam, zarówno dorosły, jak i niepełnoletni, chłopiec czy dziewczyna.

* Warszawski zarząd ministerstwa rolnictwa przekazał do departamentu sprawozdanie z odczytów ludowych, urządzonych w Królestwie w r. z. przez pp. St. Brzozowskiego i Łęśniewskiego. Odczytów było 13, których słuchało przeszło 2 tys. włościan. Inne szczegóły są znane czytelnikom *«Kraju»* z zeszłorocznych opisów naszych. Ministerstwo uznało, że odczyty te, bardzo użyteczne, należałoby urządzać także po większych wsiach z demonstrowaniem robót na nielajach.

* Towarzystwo higieniczne w Sosnowcu zapowiada szereg odczytów ludowych w kilku miejscowościach.

* Na rozpoczętych w Królestwie półrocznych zebrańch gminnych rozpatryją sprawę ustanowienia składki od morza dla rodzin rozerwistów. Niektóre gminy odmówiły uchwalenia takiej składki, tłumacząc się nieurodzajem tegorocznym.

* *«Modryna»* drukuje program działu *hygieny ludowej* na wystawie powiatowej, mającej się odbyć w r. h. w Plocku.

STOSUNKI PRACY.

* Według statystyki urzędowej, w r. z. warszawski okrąg fabryczny liczył 8,198 ofejałistów, z czego 13,7 proc. cudzoziemców. Na 5,726 dyrektorów było cudzoziemców 256, na 1,113 majstrów — 506. Najwięcej było alanców, a następnie czechów.

* W Królestwie jest obecnie 16 fabryk wyrobów tytanowych, gdzie pracuje 410 mężczyzn, 902 kobiet i 256 dzieci. Wskutał tamżeś robotniczy kobiet, fabryki prowadzone im dają pracę.

* Fabryki cemu w Królestwie mnożą się i rozwijają; jest ich obecnie około 70. Pod względem liczebności Królestwo zajmuje pierwsze miejsce w państwie. Natomiast obniża się liczba browarów, których było 232, a jest 183.

WYCHODŹTWO.

* W Krakowie bawił przez dni kilka holander, ks. Koller, który muzeusz się języka polskiego i został mianowcem *polakich robotników*, pracujących w Danji w łucie. Ksiądz K., człowiek młody, pełen energii, pokonał trudności językowe i mówi dziś po polsku zupełnie błagie. Pracuje głównie w Żelandji i wyspach pobliskich, podczas gdy młoty ks. Orthved ma w swej opiece półwysp Jutlandski. Do Danji przybywa co lata około 6 tys. robotników i robotnic, przeważnie z Galicji, dla robót polnych. Poniżej poza Kopenhagą niema tam wiele gmin katolickich, przeto musi radzić się zupełnie pozbawieni pomocy religijnej. Obecnie, dzięki ks. K., który objeżdża około 200 miejscowości, otrzymują polskie nabożeństwo, kazania i spowiedź. Ks. K. bardzo chwali religijność włościan polskich owieczek, i przybył do Galicji głównie, aby odwiedzić polskich włościan w ich statkach sędziach. Z.

SZKOŁY I MŁODZIEŻ.

* Na zebrawiu założycieli szkoły ludowej w Kalliszu uchwalono wystąpić przeciw umieszczeniu przez ministerstwo skarbku w projekcie ustawy, wypracowanemu przez inżynierów szkoły na podstawie ustawy normalnej, *dotatkowych artykułów*, na których zawadzie dyrektorami szkół, oraz nauczycielami języka rosyjskiego, lu-

stotji i geografji mogą być wyłącznie osoby pochodzenia rosyjskiego, a uszczęszające na wykłady języka polskiego nie jani dla uczulów obywatelskich. Zebranie ogólne zobowiązało przyszłą radę opiekuńczą szkoły handlowej do niezwłocznego zajęcia się wyjednanem usunięcia z ustawy dotatkowych artykułów, orzekających powyższe ograniczenia.

* *Potężenie nauczycieli szkół początkowych* w Królestwie jest nadm. ciężkie, ekonomicznie także, a przeto większość porucza zajęcie przed zimą, wyrzekając się emerytury. Obliczono tu, że zaledwie 3 proc. jej się dopchnąć może, wielu też umiera młodo wskutek złych warunków.

* Z powodu zajęcia na wykładach dla nauczycieli w Warszawie (zob. *«Sprawy żydowskie»* w Nr 53 *«Kraju»*), rektor uniwersytetu rozesłał do gazet zastrzeżenie, że fakt ten nie ma nic wspólnego z profanacją uniwersytetu warszawskiego, ani też z samym uniwersyteciem.

* W r. z. odmówiono w Łodzi 3 tys. dzieci przyjęcia do szkół miejskich z braku miejsca, a mimo to budżet miejski na r. h. nie przewidywa obwarów szkół nowych.

* Magistrat warszawski w budżecie szkolnym na r. 1905 wyznaczył o 183,800 rb. mniej, niż w r. z., na potrzeby szkolnictwa.

* H. st. E. T. Karaski został mianowany p. o. rektora uniwersytetu warszawskiego w razie choroby lub wyjazdu rektora głównego.

* Szkoła techniczna średnia im. Wawelberga i Rotwanda w Warszawie uzyskała zatwierdzenie nowej ustawy.

* Do Akademii sztuki jenerałnego w Petersburgu, w listopadzie przyjeżdżali w 1904 roku oficerów, było 125 prawosławnych, 10 inderuów, 1 maołometań, katolika żadnego.

* Z Wiednia donoszą: Cesarz zamianował prywatnego docenta w uniwersytecie wiedeńskim, dra Henryka Halbana, nadzwyczajnym profesorem psychologii i neuropatologii w uniwersytecie lwowskim.

* Wydział lekarski uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie uchwalił jednomyślnie przedstawić ministerstwu awansaty w Wiedniu, jako kandydata na profesora psychologii i neuropatologii w Krakowie, dra med. Jana Pilzka, ordynatora szpitala przykliego z Warszawy.

* Czytelnia akademicka we Lwowie wydała obszerną sprawozdanie ze swych czynności za r. 1904/5. Ksiądz zebrał portret Piotra Chmielowskiego. Ze sprawozdania dowiadujemy się, że w łucie Czytelnia utworzonych było 19 specjalnych kółek, w których zrędkowywał się ruch naukowy, artystyczny, literacki i społeczny. Budzet Czytelni przedstawiał się tak: dochody 13,732 kor., rozchody 10,131 kor., pozostałość kasowa na r. 1904/5 — 3,600 kor. Członków zwyczajnych liczyła Czytelnia w roku ubiegłym 854.

SPRAWY ŻYDOWSKIE.

* Co Wielkie Wrozenie wśród setek tysięcy chasydów w Królestwie wywołano śmierć największego rabina, I. Altera z Góry Katwarji pod Warszawą. Był to t. zw. «cadyk» — cudotwórca, który miał najwięcej zwolenników. Chasydzi bowiem dądzali się na łuciu kasty, z której kazda ma osobnego przywódcę, zwanego cadykiem, a mieszkającego zwykle w małym miasteczku. Do tego codziła pielgrzymują kilka razy do roku, a co sobota zbiegają się w swoim domu modlitwy, zwanym «szubel» (szubel). Takich izdelek miał właśnie najwięcej w różnych miastach, zmarły «robo» z Góry. Znamieniem jest, że on i jego zwolennicy byli stanowczymi przeciwnikami ruchu sionistycznego.

* W *«Jurisic»* opowiada p. Polanski, że swojego czasu wice-gubernator bosacki skonsultował 15 tys. ogromniarzy kazania biskupa Anstola, ponieważ, jak ka-

osono w motywach wyroku, ako «niegło wywrzód wpływu sakralny wśród ludu, gdyż wzywało do spokojnego współżycia chrześcijan z żydami» (!).

co B. Jon, gubernator moskiewski zabronił w r. 1891 otwarcia synagogi, zabudowanej przez żydów w Moskwie. Obecnie rozpoczęli oni starania o pozwolenie na otwarcie, powołując się na słowa Ukazu Należytego o tolerancji religijnej.

co Użytkano pozwolenie na otwarcie teatrów targonowych w państwie rosyjskiem.

co Kurator warsz. okręgu nauk zamknął kasę wsparć Tow. nauczycieli żydów w Łodzi.

co Redaktorem „Israelity“ polskiego ma zostać adwokat A. J. Cohn z Petersburga.

OSOBISTE.

Przesesni warsz. Tow. lekarskiego został dr. Teodor Dunin.

Zo Lwowa donoszą: Ks. arcybiskup Hryniewiecki przeszedł bardzo ciężką operację. Mianowicie z powodu próchnienia kości dostajnego pacjenta, widzieli się lekarze zmuszeni wyjąć mu częściowo płę żebra i część mostku pierśniowego. Ogromnie trudną operację dokonał radea dworu profesor Rydygier. Operacja udała się bardzo dobrze.

OFIARNOŚĆ.

— W rocznicę śmierci A. p. Jana Blocha, d. 6 z. m., p. Ks. B. Blochowa złożył zarządowi Muzeum przemysłu w Warszawie 50 tys. rb., z których procent przeznaczono na pożyczki lub wsparcia dla potrzebujących szkoły wyższe, albo średnie. Jednocześnie otrzymał zarząd warszawskiej gminy żydowskiej 20 tys. rb. na zapomogi z procentu dla rzemieślników.

— Maszowski ordynat Jan Galen Białog, ofiarował 25 tys. rb. na przytułek św. Małgorzaty w Płaszczynie, pod Warszawą, na posługi imienia A. p. Ewy z Radomina w Białogowie.

— Państwo Michałowie Tabęccy i p. Stanisław Rotwand złożyli 2 tys. rubli na ochronę przy ul. Stawnej w Warszawie, dla uczczenia zmarłego synka i wnuczka.

— Warsz. Tow. ubezpieczeń od ognia ofiarowało tysiąc rubli na głodnych.

— P. Kurtz ofiarował 30 morgów ziemi w Otwocku, pod Warszawą na uzdrowisko dla alkoholików.

ZYCIE ROSYJSKIE.

Dot. tragiczne. Bezrobocie i zaburzenia na prowincji. Obrady Komitetu ministrów. Sprawa starowierców. Wniosek Związku prawa karnego. Uniwersytet moskiewski. Związek profesorów i jego odezwa.

Ulice Petersburga stały się widowiskiem tragedii krwawej i bolesnej, której nie zapomną nigdy naród ani dzieje. Obwieszczenia urzędowe zdają z jej przebiegu urzędową sprawę. A w wielkiej ciszy, która po wypadkach dni ostatnich nastąpiła, myśl społeczna rosyjska skupia się, szuka odkupienia i z trwogą spogląda w najbliższą przyszłość. Ci-cho dziś w stolicy nadnewskiej, ci-cho i spokojnie.

Telegramy z Moskwy, Wilna, Kowna, Rygi, Rewla, Saratowa, Sewastopola i z innych miast imperjum mówią o wybuchach bezro-

bocia, przybierającego znamiona epidemii, szerzącej się z większą lub mniejszą gwałtownością. W Moskwie zgromadzenia robotników powzięły miały uchwały podobne do petrosburskich, a których młwi «Prawiciełstw. Wiestnik». W Niznym Nowgorodzie, w Saratowie i w innych miastach gromadzono się przygodnie lub planowo. W pierwszym z miast wymienionych rzecz działa się na sali koncertowej, po wysłuchaniu wstępnego dzieła produkcyj artystycznych i wobec zawieszenia dalszego ich biegu. Energiczne wdzanie się organów bezpieczeństwa publicznego stanęło na przeszkodzie obradom i dokonało opróżnienia sali. W Saratowie natomiast wiec odbył się bez przeszkód w Domu ludowym i gubernator miejscowy, p. Stoly-pin, wydał ogłoszony we wszystkich piśmiech rozkaz dzienny, karejący policję za bezczynność.

Różni różnie mówią o czasach obecnych. W ruchu niezwykle, jaki ogarnął społeczeństwo rosyjskie, ziemstwa, warstwy wykształcone, wreszcie świat robotniczy ludowy, jedni widzą objaw niekarności politycznej społeczeństwa i nawołują do jej przywrócenia, drudzy — wyraz wzrostu świadomości społecznej i proszą o zadośćuczynienie jej zadaniom. Jedni i drudzy zresztą zgadzają się na to, że potrzeba krajowi całego reformu dalekosyżnych, jedynie zdolnych przywrócić spokojność umysłu i stworzyć warunki pomyślne dla cywilizacyjnego postępu ludności olbrzymiego państwa.

Nad reformami obraduje Komitet ministrów. Na jednym z ostatnich posiedzeń naradzał się nad sprawą stosowania przepisów o tak zwanej ochronie wzmocnionej, wydanych jako zarządzenie tymczasowe w roku 1884, w formie uchwały samego Komitetu. Ogromna większość obradujących przyszła do wniosku, że zerwanie wznowienie tych przepisów jest zbyt ciężkie, że należy przywrócić w całym kraju stan normalny, w którym ustawa powszechna, zapomniana od lat 25, przestałaby być stale martwą tylko literą. Komitet polecił ad hoc obradującej komisji opracowanie nowych przepisów o stanie ochrony wzmocnionej, uchwalając, że stosowanie ich powinno następować tylko w warunkach nadzwyczajnych, wprost i wyraźnie przez ustawę wskazanych, przytem w ścisłym ograniczonych zakresach obszaru i czasu. Dziś Komitet obraduje nad sprawą wolności sumienia. Powzięto już w tej sprawie uchwały doniosłe, których wprowadzenie w życie wywołałoby zmianę zasadniczą w stosunkach istniejących. Sprawa wolności wyznań ma w Rosji znaczenie ogromne ze

względem na istnienie poważnych liczebnie wyznaniowców «starego obrządku», czyli tak zw. rokoszników (odszczepieńców). Są to potomkowie przeciwników patriarchy Nikona, który w połowie XVII wieku, przy udziale sprowadzonych z Konstantynopola greków sprosta-wiał księgi kanoniczne, używane w cerkwi prawosławnej rosyjskiej i wprowadził obrzędy cerkiewne greckie. Nie uznali tych reform znaczny zastęp roś. an. duchownych i świeckich. Poróżnione strony wy-klęły się wzajemnie i nastąpił rozdział, którego nie zdołali znieść, ani próby pojednania, ani przesładowania straszliwie starowierców. Stali wytrwale przy swoim i stoja do-tych, chociaż ich hierarchja duchow-na miała uznania urzędowego i cho-ciaż nie korzystają z prawa nabo-żeństw publicznych, ani w ogólności z praw innych wyznań chrze-ścijańskich przez ustawodawstwo uznanych. Na wieść o Ukazie 12 grudnia zjechali się do Moskwy i ułożyli memoriał do Komitetu mi-nistrów, żądający przede wszystkim usunięcia stosowanej do nich urzę-downie ubliżającej nazwy odszczep-ieńców (rokoszników) i zastąpienia jej przez nazwę starowierców, po-wtóre prawa budowania świątyń, uznania parafj starowierczych, ja-ko uprawnionych jednostek praw-nych, wolnego przystępowania osób urzędowo prawosławnych do wy-znania starowierczego, wykładu re-ligij w szkołach dzieciom starowier-ców przez własne ich duchowień-stwo, niepościgania kapłanów sta-rowierczych do służby wojskowej, wreszcie równouprawnienia ohywa-telskiego z ludnością prawosławną. Obok starowierców istnieją wśród ludu w Rosji liczne sekty racjonal-istyczne. Ustawa obowiązująca uzna-je niektóre z nich za «szczególniej szkodliwe», inne za mniej szkodliwe, ale względem wszystkich zachowuje się niechętnie lub wprost nieprzyjaź-nie. Zasada wolności wyznań w zastę-sowaniu do nich musi przybrać cha-rakter ogólny, ograniczony o tyle, o ile hasła ich religijne nie stoja w otwartej sprzeczności z kodek-sem karnym, pozbawionym już za-barwienia wyznaniowego.

Istnieje Związek międzynarodowy prawa karnego, stowarzyszenie nau-kowe, do którego należą wszyscy niemal wybitniejsi prawnicy krymi-nologowie krajów cywilizowanych. Związek zerwał zarówno z trady-cjami prawa karnego klasycznego, jak z poglądami Lombroso, który upatrywał w zbrodniarzu szczególny typ antropologiczny. Związek sta-nął na stanowisku socjologicznym i bada przestępczość, jako objaw ustro-ju społecznego i politycznego czasów obecnych. Przed kilku laty powsta-

la grupa rosyjska związku, dzięki zwiastu zabiegom profesora i senatora Fojnickiego, którego na ostatnim wielkim wlecu związku w Petersburgu obrano jednym z czterech przewodniczących stowarzyszenia. Jest także prezesem grupy rosyjskiej. Każda grupa narodowościowa odbywa własne swoje wlece, i przed paru tygodniami grupa rosyjska zgromadziła się w Kijowie. Otwarto więc nader uroczyste, jakkolwiek już przy obiorze prezydium zaszyły niejako nieporozumienia. Po wstępnym przemówieniu p. Fojnickiego, powitały więc rada miasta Kijowa, wydział prawniczy uniwersytetu, sądy, adwokatura i towarzystwa prawnicze. Już w przemówieniach powitalnych podnoszono doniosłość obywateli w Ukazie d. 12 grudnia zamierzeń władzy zwierzchniej i zaznaczono ich wpływ na bieg sprawiedliwości i na orzeczenia kodeksu karnego. Naza jutro, po wysłuchaniu referatu prof. Ozubinskiego o pomocy prawniczej dla ludu, więc powzięły uchwały, ogłoszone dziś we wszystkich dziennikach. Pierwsza z nich stwierdza, że w warunkach dowolności administracyjnej i samowoli nie może być mowy o skutecznej ochronie praw ludności, że usunięcie tych warunków może nastąpić tylko przy zmianie stanowczej. Druga, że należy usunąć z kodeksu karnego karę śmierci. Trzecia, że więc ubolewa nad objawami dowolności w stosunku sądu do stron w niektórych procesach. W chwili uchwalenia pierwszej z powyższych rezolucyj, prof. Fojnicki wyszedł w towarzystwie kilku uczestników wiecu z sali, ogłosiwszy poprzednio zamknięcie wiecu. Pozostali wszakże uczestnicy obrali nowe prezydium i uchwały jednomyślnie przeprowadzili. Ukazanie się przedstawiciela polacji z oświadczeniem, że zjazd został zamknięty, położyło koniec obradom. Epilog całego zajęcia rozgrywa się w Petersburgu, rada bowiem Towarzystwa prawniczego przy uniwersytecie petersburskim, której członkiem jest także prof. Fojnicki, otrzymała deklarację, żądającą zwołania zgromadzenia walnego, dla narad w sprawie usunięcia z Towarzystwa tego wybitnego męża nauki, a niezbyt fortunnego prezesa wiecu kijowskiego.

Uniwersytet moskiewski, najstarszy w Rosji, święcił swój jubileusz półtorowiekowy tylko nabożeństwem w kaplicy uniwersyteckiej. Nie było nawet uroczystego aktu dorocznego „z powodu remontu wielkiej auli”. Z tem wszystkiem napłynęły do wszechniczy niezliczone powinszowania od innych uniwersytetów i zakładów naukowych wyższych, od instytucji samorządnych, od towa-

rzystw naukowych i innych, od pism i od byłych wychowawców, oraz od licznych wybitniejszych przedstawicieli umiędzynarodowienia i władzy. Patronką uniwersytetu jest św. Tatjana, do której poświęcenia przyrównywa prasa żywo chwalebny wszechniczy moskiewskiej. Z ran świętej, gdy znosiła kazię, nie płynęła, według legendy, krew, ale zyciodajne mleko. I mlekiem ducha karmił uniwersytet stary liczne pokolenia, ogniskował życie umysłowe kraju w czasach najmniej sprzyjających jego wzrostowi, gdy, jak przed laty pięćdziesięciu par, ministrowie w rodzaju ks. Sziehmatawa głosili wobec profesorów i młodzieży, że „pożytek filozofii jest wątpliwy, a szkodliwość pewna”, gdy chciało oprzeć program wykładów na „niewzruszonej podstawie” przepisów zasadniczych władzy. Różnie bywało potem, a dziś obowiązująca ustawa uniwersytecka nie uznaje ani samodzielności nauki, ani wolności akademickiej.

W celu osiągnięcia reformy pożądaną, zawiązało się stowarzyszenie profesorów, do którego przystąpiło, jak wspomnieliśmy w przeglądzie poprzednim, kilkaset osób, a wśród nich najwybitniejsi mężowie nauki. Stowarzyszenie ogłosiło w dziennikach odezwę, w której łączą się z uchwałami rady miejskiej moskiewskiej, ziemstw, oraz licznych towarzystw i wieców, i oświadcza, że „nauka rozwijać się może tylko tam, gdzie jest wolna i oświecona przed wpływami obcymi, gdzie może bez przeszkody rzucić promienie światła w najciemniejsze zakątki życia ludzkiego. Gdzie brak tej wolności, tam zarówno szkoła wyższa, jak średnia i początkowa muszą być skazane na upadek i zgniszenie”.

Biegnie czas, i rozwija się życie społeczne we wszystkich kierunkach.

BA. K.

SEJM FINLANDZKI.

Dnia 11 (24) stycznia Sejm finlandzki zebrał się ponownie po ukończeniu ferij świątecznych, ale obrady trwały bardzo krótko i posiedzenia odroczone znów na tydzień. Stan rycerski i szlachecki obradował najkrócej. Otrzymałszy objaśnienie co do paru kwestyj drugorzędnych, jak na przykład co do losów prosby hr. Kreutza, który domagał się uczestniczenia w Sejmie, pomimo to, że nie jest już poddany rosyjskim, Sejm, na wniosek Leo Mechellina, postanowił odroczyć rozpatrzenie wszelkich spraw aż do czasu, gdy nadejdzie odpowiedź na wielką petycję. Stan duchowny powziął podobną uchwałę, ale zastrzegł, iż czyni to dlatego tylko, że komisja sejmowa nie nie robiły podczas ferij i nie opra-

coś ani jednego wniosku, wobec czego nie ma nad czem obradować. Wicekanclerz uniwersytetu, J. Danielson, oświadczył, że odroczenie obrad może wywołać zdziwienie powszechne i dowodzi tylko, że Sejm nie myśli brać się do pracy z należytą energią, co paraliżuje działalność komisji przygotowawczych. Jakkolwiek odpowiedź na wielką petycję nie otrzymano dotąd, nie powinno to powstrzymywać pracy sejmowej.

Biskup Forsman oświadczył, że bezczynność stanów i komisji sejmowych sprzeciwia się zasadom i literze statutu sejmowego. Należy, by chociaż sam stan duchowny wypowiedział się, że zawieszenie czynności Sejmu i komisji jest niekonstytucyjnym i gwałtem statutu. P. Schwarzenberg żądał zapisania do protokołu obrad nagany pod adresem komisji sejmowych, twierdząc, że przedstawiciele narodu nie mają prawa siedzieć z założenymi rękami. „Pracy jest tak wiele, a pracować nie można, bo ludzie wyobrażili sobie, że wszystkie sprawy zależą od zdecydowania jednej kwestji. Czyż gospodarz, którego spotkało niepowodzenie w jednym wydziale gospodarstwa, zakłada ręce? Przeciwnie, pracuje tem pilniej nad innymi działami, bo inaczej całe gospodarstwo upadnie i grozi mu ruina. Nikt i nie nie przeszkadza pracom komisji. Zawieszenie czynności, wykraczając one przeciw prawom zasadniczym, co może mieć zgubne skutki. Nie można tłumaczyć się, powołując się na cudze grzechy. Ludzie, którzy w ten sposób usprawiedliwiają swoje czynności, zapewne wierzą w to, że postępują całkiem legalnie, ale na przedstawicielach narodu, postępujących w ten sposób, leży ciężka odpowiedzialność za nieposzanowanie ustawy, niemniej ciężka, niż odpowiedzialność tłumy ulicznego, wybijającego okna”.

W tym sensie oświadczyło się piętnastu innych przedstawicieli stanu duchownego. Bar. Fahlman skarżył się na: „związek konstytucyjny, który obraduje w tajemnicy i narzuca innym partjom swoje uchwały. Związek do debatowania nad jednymi kwestjami wzywa wszystkich przedstawicieli, nad innymi tylko niektórych”.

Stan duchowny odrzucił swoje obrady nie na tydzień, jak inne stany, lecz tylko na dni cztery.

Przedstawiciele stanu włościańskiego odrzucili swoje posiedzenia na tydzień, ale i tu jeden z przedstawicieli, p. Tichonen, twierdził, że stany nigdy jeszcze nie pozwalały sobie na tak długi odpoczynek, jak obecnie. Wyborcy zapytują zewsząd, co znaczy tak długa przerwa. Komisje przygotowawcze powinny zająć się do pracy z całą energią, aby Sejm mógł na koniec rozpocząć obrady.

Kilku innych przedstawicieli wypowiedziało te same opinie, co i p. Tichonen, ale większość zgromadzenia była zdania, że Sejm nie może obradować zanim zostaną wyjaśnione prawa zasadnicze jego działalności i że ludność Finlandji powinna to rozumieć.

Stan mieszczański obradował krótko i przyjął wniosek stanu rycerskiego bez żadnych zastrzeżeń. Obrady powyższe wskazują, jak i wiele innych objawów, że partje finlandzkie nie działają zupełnie jednomyślnie. „Helsingfors Posten” utyskuje z tego powodu i twierdzi, że

„gdyby podczas sejmiku w r. 1900 partje działały jednomyślnie i gdyby następnie rząd miejscowy i frakcje partji staronomianckiej dążyły wytrwale drogami, wskazanymi przez Sejm, wiele smutnych objawów nie miałyby miejsca. Tymczasem rząd i staronomianci po roku 1900 stali węższą niezgodę, a ich dzienniki, tak stołeczne, jakoteż prowincjonalne, wyrażały poglądy, pozostające w rażącej sprzeczności z opiniami, wygłoszonymi przez Sejm. To też urzędnicy, należący do tej partji, uciekali się nieraz do środków, obrażających ogólnie pojęcia o prawie. Chwila obecna jest tak poważną, że wszyscy powinniśmy działać jednomyślnie. Dość już niezgody“.

Jak donosi „Finl. Rättst.“, w piątek 13 (26) stycznia do pałacu jenerał-gubernatora w Helsingforsie przybyli członkowie różnych stanów Sejmiku, oświadczywszy, że proszą o audjencję w imieniu Sejmiku dla wyjaśnienia kwestji zakazu powrotu do Finlandji hr. Krantz. Przybyłych przyjął radca tajny Dejrich i oświadczył, że jenerał-gubernator nie może udzielić im audjencji jako przedstawicielom Sejmiku. Wybór deputacji może się odbyć nie inaczej, jak na zgromadzeniu ogólnem wszystkich stanów, które może być zwołane nie inaczej, jak za zgodą i z wiedzą jenerał-gubernatora. Wogóle dla porozumiewania się stanów sejmowych z jenerał-gubernatorem istnieją przedstawiciele prawdy: marszałek krajowy i talmanowie stanów.

Wysłuchawszy tego oświadczenia, wypowiedzianego po rosyjsku, deputacja opuściła pałac jenerał-gubernatorski.

KRAJ ZACHODNI.

PRZEGŁAD.

Okólnik jona Klejgelsa o koniokradsztwo. Komiteta teatralna w Mińsku i jej wniosek językowy. Obraca okólnik dalszącej w rolnictwie.

Bez udziału społeczeństwa niepodobna polepszyć dobrobytu tegoż społeczeństwa. O tej prawdzie świadczy okólnik jona Klejgelsa w sprawie walki z koniokradsztwem. Jenerał-gubernator kijowski mówi wyraźnie: „Tylko same gminy wiejskie, zaspalając i wzmacniając swoją działalność ku ochronie swoich dóbr, mogą osiągnąć to, iż wszelkie próby kradzieży (konii) zostaną we właściwym czasie wykryte i udaremnione, oraz że żaden złodziej nie znajdzie sobie miejsca wśród społeczeństwa“.

Okólnik wzywa gminy wiejskie, aby wspólnie z administracją walczyły z koniokradsztwem w poczuciu wspólnych interesów. „Policja jest bezsilna, aby strzedz każdego obywatela osobno“ — wyznaje w tym okólniku główny naczelnik kraju i zaleca komisarzom włościańskim, aby, unikając formalizmu, tłumaczyli ludności konieczność współdziałania z władzą w walce z koniokradsztwem.

Jakkolwiek walka z przestępcami

jest zadaniem przedewszystkiem policyjnym, to jednak wzywaniem społeczeństwa do współdziałania w tym wypadku ma być. Koniokradsztwo stało się taką plagą, że sama policja nie może sobie z nią dać rady i zaprasza do walki z nią siły społeczne. Plaga na wsi jest duża i czas istnieć, aby społeczeństwu pozwolono samemu zabrać się do jej usunięcia.

W radzie miejskiej mińskiej, podczas obrad nad budżetem teatralnym, poruszono sprawę, której nie można odmówić znaczenia kulturalnego. Skonstatowano mianowicie, że zmniejszenie części oświeceniowej m. Mińska nie korzysta z przedstawień w teatrze miejskim. Przyczyną tego szczególnego zjawiska są stare zakazy administracyjne, które komiteta teatralna wyjaśnia w tych słowach: „Nie tylko w Mińsku, lecz i w całym Kraju Północno-Zachodnim (cytuujemy podług „Siew. Zap. Kraju“) widowiska teatralne wolno dawać jedynie w językach rosyjskim i zagranicznych, lecz nie w mowach miejscowych, które są język polski i ludowy żargon żydowski. Teatr tu ugada się za celami tak zw. „rosyjskimi“, wskutek czego polska ludność, chętnie zwiędająca teatry rosyjskie w Petersburgu i w Moskwie, nie odwiedza teatrów w Mińsku, Wilnie, oraz w innych miastach Kraju Północno-Zachodniego, w których przedstawień w języku polskim zakazano. Powołując się tedy na Ukaz z d. 12 grudnia, zapowiadający zniesienie podobnych ograniczeń administracyjnych, komiteta teatralna mińska postanowiła starać się o usunięcie z teatru tych zakazów językowych, nie opartych na żadnej podstawie państwowej, lecz wyłącznie tylko na tymczasowych praktykach administracyjnych. Dla języka litewskiego zakaz ten już zniesiono przed kilkoma miesiącami. Wniosek komisji mińskiej jest tem sprawiedliwszy, że na teatr miejski placą podatki wszyscy mieszkańcy bez różnicy narodowości i języka.“

W rolnictwie krajowym dziś zalega pewna cisza. Zastój ekonomiczny, wypadki polityczne, nierozdaje lat zeszłych nadały mu nawet cechę bezczynności, o której pisał do nas (Nr. 52 „Kraju“ 1904 r.) z pow. dziśnieńskiego p. Paulin, ubolewający nad „ospałością“ ziemian, należących do głębokiego oddziału Tow. rolniczego wileńskiego. Otrzymałszy obojętnie od wice-przewodzącego oddziału, b. Józ. Romanowicza, wyjaśnienie przyczyn tej pozornej tylko, ale nie istotnej ospałości. Równoległe z działalnością Towarzystwa centralnego, obejmującą sprawy wspólne dla całej guberni, oraz stosunki bezpośrednie z władzami — pisał p. R. — trwała mroźna i nie-

rozgłosna praca oddziału, skierowana do podniesienia kultury na szczytach terytorjum kilkunastu gmin. Autor zarzuca p. Paulinowi, że w swojej korespondencji uletytko „zgęszcza barwy“, ale że wprost nie zna miejscowych stosunków. Przytaczamy tu uwagi autora, mające znaczenie ogólne:

„Wobec ustawicznego spadku cen na ziarno i wyjątkowemu grunty — pisał p. Romanowicz — najważniejszą sprawą dla rolników Kraju Zachodniego jest przejście z gospodarstwa zbożowego na gospodarstwo hodowlane i ten właśnie cel wytknął sobie oddział głęboki. Kto chce zdać sobie sprawę z trudności, jakie towarzyszą takim radykalnym zmianom w systemie gospodarstwa, gdzie każdy szczegół z osobna musi być opracowany; kto zna cały ogrom pracy, włożonej w tę kwestję zagranicą, ten chyba nie zrobi zarzutu, że oddział głęboki poświęca prawie cały swój czas sprawie wprowadzenia gospodarstwa nabiałowego.“

Od r. 1901 wciąż trwa nieurodzaj w powiecie dziśnieńskim, stwierdzony oficjalnie, gdyż w r. 1903 rząd wyasygnował około 400 tys. rb. na kupno zboża dla włościan, a w ubiegłym 1904 r. ludność niektórych włości zwróciła się do władz z prośbą o pomoc („Kraj“ Nr. 52, 1904 r., korespondencja z Wilna).

Łącząc się z opłakanym stanem naszego powiatu, gdzie nietylko włościanie, ale i dwory obywatelskie przeżywały ciężkie chwile, spotęgowane jeszcze ty nieszczęsną wojną, oddział głęboki, nie przez ospałość swoich członków, lecz na skutek ich durności, zapadł na jednemu z ogólnych zebrań, postanowił tymczasowo wstrzymać się z otwarcie składu urzędów rolniczych i innych operacji, gdyż nabywca zdolność miejscowej ludności zeszła prawie do zera. Szczupłe zaś środki, ktermi może rozporządzać nasz oddział, niecedzą nam wielką oględność“.

Przytoczyliśmy ten list p. R., jako żywy i słuszny głos ziemianina o dzisiejszej chwili. Godzimy się z nim na to, że „ospałość“ w pracy rolniczej nie jest winą ziemian, ale że wywołują ją przyczyny ekonomiczne i zewnętrzne. To prawda. Ale my mamy na myśli ospałość społeczną, którą objawia ogół naszych ziemian w sprawach publicznych. Takie dziś czasy, że ospałość w tych sprawach byłaby smutną.

St. H.

Z NAD NIEMNA, 10 (23) stycznia.

Przemysł fabryczny i hodowla bydła w gub. mohylewskiej. Szkoła pomlewnicza. Szkoła handlowa w Białymstoku. Magazyny zbożowe włościańskie. Brak wyżywienia włościanów w Mińsku. Blisko pracy w Międzyzdrojach.

Przeprowadzenie kolei żelaznej od Wilna do Złobina wypadło na korzyść gub. mohylewskiej; kolej przecina ją całą i budzi pewno widoki ożywienia przemysłu rolnego i fabrycznego. Podług danych urzędowych, w guberni tej istnieje fabryk i różnego typu zakładów przemysłowych 3,472, obsługiwanych przez 12,862 ludzi. Produkcja roczna przenosi 10 milionów rubli. Najpierwsze miejsce co do rozmiarów zajmu-

je papiernia w Dobrużu, potem idą: gorzelnictwo i drożdża, młyny, garbarnie. Liczba zakładów handlowych dochodzi 10 tysięcy, z obrotem przeszło 58 milj. rocznie. Podżądło spirytusu stanowi najgłówniejszą gałąź przemysłu. Wywołuje ono zwiększoną kulturę ziemiaków i daje rolnictwu brzoję dla wypasu bydła. W ciągu roku mohylowskie gorzelnie zużywały z górą cztery miliony pudów ziemiaków i około 530 tys. pud. siana i innych surogatów zbożowych. Hodowla bydła przedstawia się tu poważnie. Trzy powiaty przedstawiałyby przodują pod tym względem: rohatczowski, homelski i czernihowski. Przeważnie było to miejscowej rasy; jedynie w większych gospodarstwach dworskich spotykają się obory rasowe. W włościańskim postępu w uciążliwieniu rasy bydła nie widać. Narazie, jakkolwiek dwory chętnie im udzielają reproduktorów. Prawidłowe gospodarstwo racie spotyka się tylko po dworach i w szkole rolniczej w Horodkach. Masło, produkowane w gospodarstwach gub. mohylowskiej, wysyła się większymi partiami do Moskwy, Kijowa, Odessy, Warszawy i innych miast. Zakłady wyrobu serów istnieją przy jedynym dworach; produkują ich stanowi około 20 tys. rubli rocznie.

W gospodarce włościańskiej domowej, zwłaszcza w dziale nabiału i wędlin, więcej znaczenia niż instruktorowie mają u nas ochmistrzyni zawodowe. Dobra ochmistrzyni w sztuce przyrządzania wędlin, masła i serów stoi na równi z majstrami kuchennymi, nieraz przewyższa ich. Gdyby istniały liczne szkoły rolnicze zlokalizowane, wychowujące ochmistrzyni, byłoby to dla gospodarstw dworskich wielce pożytecznem. Z tego względu zasługuje na zezwolenie ponieważńska szkoła (w pow. poniewieżkim, gub. kowieńskiej) baronowej Budberg, od lat wielu w stronach naszych jedyna co do swego zakresu. W roku zeszłym szkołę ukończyły 32 uczennice, z których 24 otrzymały atestat. Obecnie jest tu 58 uczennic; prawosławnych 11, katolickich 17, luteranek 30. W tej liczbie: szlachcianek 6, inoszczanek 8, włościanek 46. Personel nauczycielski składa się z dozoreczni, wykładowej gospodarstwo spiżarniane i hodowlę drobiu, nauczycielki języka rosyjskiego i arytmetyki, nauczycielki teorii hodowli bydła, sadownictwa, ogrodnictwa, buchalterji, nauczycielki robót ręcznych, majstra mleczarskiego, nauczycielki krosien, pszczołarza i t. d. Szkoła otrzymuje 5 tys. subsydjum od ministerstwa rolnictwa, wzmianki obowiązana jest utrzymywać 10 bezpłatnych pensjonarek. Wpływa od uczennic przeszło 6 tys. rb. i dopłaca ze swej kieszeni pani Budberg 6 do 7 tys. rb. Wychowanie każdej uczennicy kosztuje 306 rb. przeciętnie, samo zaś utrzymanie 120 rb. rocznie. W najbliższej przyszłości powstaje w Szawlach, gub. kowieńskiej, szkoła handlowa, na którą hr. Zubowowa ofiaruje na 30 lat piękny pałac z parkiem w środku miasta. O ile ograniczeń co do ilości żydów nie będzie, szkoła może oczywiście istnieć o własnych siłach, chociaż prawdopodobnie zapelni ją prawie wyłącznie żydowska młodzież.

Włościańskie magazyny, spełniające doniosłe zadanie—ratowania ludności wioskowej od głodu i nieurodzaju, za pomocą pożyczki ziarna na chleb i siew—są u nas w nieporządku, jak się okazało przy zda-

waniu ich z pod władzy „pośredników“ (komisarzy włościańskich) naczelnikom ziemskim. We wszystkich włościach ujawniły się w zapasach magazynowych nie-urobory, dochodzące niekiedy do 75 proc. ilości, jaka się znajdować powinna była podług rejestrow. Niektórzy iluzniacy w okolicach, dotkniętych kilka lat z rzędu powtarzającym się nieurodzajem, nie mają z czego „odsypać“ długu, inni poszli na wojnę; w wielu wypadkach magazynier, chłop uciepiśmienny, nie może z rachunkami dojść do ładu. Zeszłoroczny „kartoflany“ głód przeżył się też niemną do niebezpieczności pożyczek zbożowych. Czas jakiś zamierzano budować ogromne magazyny centralne dla kilkunastu włośc, lecz system ten okazałby się uciążliwym dla włościan, zmuszając ich jeździć po zboże i ze zbożem, jak również utrzymywać admi-nistrację magazynową i mieć pieczę o całosci budynków. Wróćmy więc do starego stanu rzeczy. Mały jednak śpiichlerz, bez wentylacji, sprzyja rozwijaniu się szkodliwych w zbożu. Tak zwany chleb „magazynowy“ tylko z głodu jeść można. Nasiona z magazynów narażają nieraz gospodarzy na zawód, dając plon bardzo nędzny. Mindzińska włość np. przed kilku laty zupełnie spustoszyła swe pola, biorąc do słowa ziarno z magazynu.

Oczywiście kwestja magazynów zapasowych w naszym kraju potrzebuje przedkłego załatwienia. Przykładem choćby powiat dziśnieński. W roku zeszłym był tam nieurodzaj i ludność przetrwała dzięki tylko dzięki rychłej pomocy Towarzystwa rolniczego wileńskiego. W tym roku znowu tam głód; zapasy wyczerpały się do brzoji; Tow. rolnicze przyrzekało pomoc, ale tymczasem radzi karmić ludność z zapasów magazynowych. Cóż będzie, jeżeli te magazyny są przez pół puste lub zawierają ziarno zgniłe, niezdatne na pokarm? Niefortunny powiat dziśnieński zapewne i w roku przyszłym zbierze plon lichy, gdyż, według ankiety, zarządzanej przez władzę administracyjną, znaczna część tu spóźniono w jesieni z siewem ozimym.

Zamierz urzędzenia w roku 1906 rolniczej wystawy włościańskiej w Pińsku został zaprzeczony przez odnośne kole. Termin ustanowiono na wrzesień.

Student włościański „głęboko pracy“, zakłada się w Białymostku przy Komitecie trzeźwości „biuro pracy“, mające to samo zadanie i cele: wyszukiwanie pracy dla ręk. przetrzymujących przymusowo, oraz stróżowanie robotników i osiedlańców chlebobawcom.

Flis.

WILNO, 17 (30) stycznia.

Wzrostła w Wilnie. Był to zapasowy i plan-kowny gub. Biuro antropometryczne.

□ Zaledwo rozosła się po Wilnie wiadomość o strejku, już go i nie było. Bezrobocie objęło parę garbarń i drukarni, mówiono o szewcach i krawcach, u których rozciąga się czeladź; przez kilka dni miejscowe pisma przestały wychodzić i na tem się wszystko skończyło.

Przez miesiąc cały hawł w Wilnie 158 bataljon rezerwowy, do składu którego zaaliczono 800 polaków zapasowych z powiatów rawskiego i brzeskiego gub. piotrkowskiej. Ulokowano ich w jednym miejscu na kwaterach, w Zwierzyńcu, gdzie żyli sobie niby w rodzinie ze swoim

obyczajem i mową. Przy wyprawianiu na teatr wojny odbyło się u ich lutow-je solenne nabożeństwo w kościele św. Jakóba, nazajutrz zaś urządzono na ban-holno traktament. W marcu ze Zwierzyńca na kolej żelazną szli z karabinami na ramieniu i bez czapek, śpiąc po polsku „Pod Twoją obronę uciekamy się“. Gdy pociąg ruszył, piatekowanie zaintonowali „Zdrowaś Marja“ i przy tej modlitwie, zognani serdecznie przez zebrane tłumy, opuścili nasz gród, gdzie zostawili po sobie najsympatyczniejsze wspomnienie.

W roku minionym założone zostało w Wilnie antropometryczne biuro, w któ-rem podlegają rewizji i zanumerowaniu wszyscy rzemieślnicy, jacy się dostają do ręk. policy. Założenie tego biura spra-wiło nieoczekiwany skutek: zdołało kole-żowi, operujący na naszym banholno, jako punkcie węzłowym, nagle zniknąć prawie zupełnie. Objasniają to zjawisko obawy, że w razie przyłapania w Wil-nie, wypadnie zostać zarejestrowanym i poddanym pomiarowi w biurze antropo-metrycznem, co może popsuć dalszą ka-riery; gdyż w razie ponownego ujęcia, żadne zamaskowanie i podrabianie na-zwisk nie pomoże do zakazania tożsamo-sci, który stwierdzi nieodwołalnie księga antropometryczna.

A. H. Z.

□ Z Wilna piszą do nas: Bismarck, będący głównym źródłem dochodów wło-skich kolonii lotnych, przynosiłoby zwy-kłe przeszło 4 tys. rb., odległość się w soli mieściła 22 i 23 h. u. s. st. Przygotowa-nie prowadzą się od dwóch miesięcy pod kierunkiem p. J. Łoszczewskiej, przewodni-czącej komitetu, w którego skład wcho-dzą następujące osoby: H. Samorok, K. Zu-bowicz, J. Parczewski, Dawidowski, J. Ró-mier, M. Błędziński, K. Huszcza, A. Ja-roszyński, Zabłocki, E. Kojalowski, W. Jędr, J. Klotte i S. Batusz-Szczepanowicz, kieru-jący artystyczną stroną biura. H. H. Z.

□ Kowieńska gub. P. Stan. Śniadkiewicz otrzymał pozwolenie na założenie w mi-asteczku Turowcach księgarni z prawem sprzedaży w niej książek i pism w wszyst-kich językach, nie wyłączając polskiego.

□ Z Podola piszą do nas: Polak pałacu jarmolnickiego, o czem już donosiliśmy, wyrzucił wielkie sterty ulotki włośc-ianek. Ksawerowa hr. Orłowska, ale i ogółowi. W pałacu jarmolnickim od ilu-go szereg lat gromadzono cenną kolekcję, rzadkie dzieła, zabytki archeologiczne, pamiątki epok minionych. Pałac ten zwłodził i gościł w nim Aleksander I. Mi-kołaj i Aleksander II. Wszystkie zbiory bibliograficzne, sztuki, starożytności, gorli-wie gromadzone przez dawniejszych przed-stawicieli rodu hr. Orłowskich i przez sa-mego hr. Ksawerowa, z bardzo nieznacz-nym wyjątkiem, zginęły w płomieniach. Jest to już drugi wypadek spłonięcia w Kraju Południowo-Zachodnim cennych pałaców pod względem naukowo-artystycznym. Ta-kiemuż losowi uległ przed laty znany pa-lac hr. Ułskich w Romanowie na Woły-niu. Ponadto woli nasuwać się pytanie: czy wogóle jest rzeczą praktyczną gromadzenie tego rodzaju bogatych zbiorów w siedzibach prywatnych, skoro istnieją muzea i zakłady odpowiednie (np. we Lwowie i Kra-kowie), w których lokata zbiorów byłaby bardziej zabezpieczoną przed klęskami ży-wiołowymi? J.

□ Z pow. bardyczowskiego piszą do nas: Szachownice gruntowe, jak wiadomo, stanowią nieprzebytą tamę dla postępu gospodarczego. Podajrallwość i niechęć włościan względem wszystkich, co nowe, sprawiły, że rozgraniczenia gruntowe po-

suwają się w kraju naszym zółwim krokiem. Dla naocznego przekonania właścicieli o korzyściach komasacji gruntów, Towarzystwo cukrowe Macharyneckie (właściciel sukcesorów Łazarsa Brodzkiego) założyło niewielką kolonję, nie przekraczającą średniego nadziału właścicielskiego, na niespełna czterech dziesięciinach, przyczem prowadzenie gospodarstwa (siedmiopółowki) oddano zostało, jako dzierżawę, jednemu z właścicieli majątkowych. Przykład naoczny zapewnia przekonanie właścicieli majątkowych o szkodliwości szlachowni gruntowych. Pożądanem byłoby, aby i przy innych gospodarstwach większych, nawet średnich, właściciele propagowali czynem wśród właścicieli konieczność wyzbycia się szlachowni, podtrzymujących odwieczną naszą trzechpółówkę—wpłynęłoby to pomyślnie i na sprawę uregulowania serwitutów. W.

ZASŁUBINY I ZARĘCZINY.

W Równem, u księstwa Adamowicza Lubomirskich, odbyły się zaręczyny ks. Stanisława Lubomirskiego z panną Jadwigą Jętworską. Księżę Stanisław, najmłodszy syn ks. Eugenjusza i Róży, córki Andrzeja hr. Zamoyskiego z Kruszyny jest właścicielem dóbr Kufów, w pow. nowomirskim. Narzeczoną jest córką s. p. Adolfa Jętworskiego i Jadwigi z hr. Tyszkiewiczów.

W Krakowie pobłogosławiony został związek małżeński pomiędzy p. Karłowiczem Sommerem, inżynierem, a p. Leokadią Oppeln-Bronikowską.

W kościele Opiekł św. Józefa (pp. Wł. zytok) pobłogosławiono związek małżeński pomiędzy p. Wiktorem Roszczewskim, właścicielem majątku Komorowo, w pow. warsz., a panną Marią Lemańską, córką Gustawa Lemańskiego, obywatela ziemskiego w gub. lub. i nieślubnej małżonki jego, Apolonji z Połłarów.

W kościele oo. Pijarów odbyła się uroczystość zaślubin p. Bronisława Popławskiego z p. Krystyną Abramowiczówną, córką Michalina z Gostkowskich i s. p. Władysława.

W Połdnie 10 (23) stycznia odbył się ślub p. Jana Smilgiewicza, prokurenta zarządzającego warszawskim oddziałem firmy «Ludwig Nobel», z panną Stefanią Bucewiczówną ze Zmudzi.

DONIESIENIA.

Sanatorjum dla chor. nerw. «Therapies dera D. Goldberga w Pruszkowie, pod Warszawą, przyjm. dotkniętych wszel. rodzajami cierpien. nerw., oraz nerwobólów. Cena od 5—10 rb. dz. Poroz. się można w sanat., albo w Warszawie, al. Jerozolimska 61.

OBRAZY artystów polskich. Duży wybór. Warszawa, Marszałkowska 129. Salon sztuki.

Dobre ubiory męskie niedrogo poleca **LEOPOLD KOCH**, Warszawa, Miodowa Nr 2.

„BIBLIOTEKA NAUKOWA“

Zamieszczona artykuły naukowe ze wszystkich dziedzin wiedzy, oraz studia i dzieła obserwacyjne. Wychodzi dwa razy na miesiąc. Prenumerata roczna rb. 6, półroczna rb. 3, kw. rb. 1,50. Z przesyłką „rb. 6, „rb. 4, „rb. 2 — Redakcja: Warszawa, Nowy Świat 27, telefon 3649. Prospekty gratis i franco.

F. GACHET TAILLEUR Warszawa, Trzechacka 1. Nouveautés anglaises et françaises pour hommes et pour dames.

Od Administracji. Rubryki «Zasłubiny i Zaręczyny» oraz «Nekrologie» są płatne 50 k. od wiersza.

EKONOMISTA.

TRAKTAT HANDLOWY Z NIEMCAMI.

Równocześnie w Rosji i w Niemczech—stosownie do warunków umowy—ogłoszono w dniu 19 b. m. st. st. konwencję, uzupełniającą układy handlowe z 1894 r., a zawierającą zmiany, zaprowadzone w dotychczasowej taryfie celnej, oraz w przepisach handlowych, na mocy układów, ratyfikowanych przez podpisy sekretarza stanu Wittego i kanclerza Bismarcka w lipcu r. z. Ogłoszenie konwencji nie oznacza jeszcze wprowadzenia jej w czyn. Musi ona być przedtem zatwierdzoną w Rosji przez władzę Najwyższą, a w Niemczech przez parlament, poczem wprowadzenie jej w życie nastąpi w terminie 12-miesięcznym, nie później jednak, jak w dniu 18 czerwca (1 lipca) 1906 r. Termin obowiązywania nowego układu określono na 12 lat, mianowicie do końca 1917 r.

Ogłoszenie konwencji daje możliwość bliższego określenia ewentualnego wpływu nowego układu handlowego na bieg życia ekonomicznego w Rosji. Że nie będzie on pomyślny, do tego należało być przygotowanym już w czasie toku obrad, prowadzonych w chwili zaabsorbowania Rosji przez wojnę, czego Niemcy naturalnie nie omieszkali wyzyskać.

Najważniejszymi dla Rosji są oczywiście dla na zboże i inne produkty gospodarki rolnej. Pod tym względem Niemcy nie odstąpiły ani na krok od zaprojektowanych pod naciskiem agrariuszów wygórowanych stawek celnych. Na najważniejsze gatunki zboża, mianowicie na pszenicę, żyto i owies podniesiono znacznie dla dotychczasowe, a więc dla pszenicy o 15 kop. na pudzie, dla żyta o 11 kop. i dla owsa o 17 kop. Jedynie dla jęczmienia zrobiono ustępstwo, obniżając stawkę obecną o 5 1/2 kop. na pudzie. W pewnym stopniu uległy zwyczajnie również dla od koni, trzody chlewnej, drobin i masła, wbrew pierwotnym informacjom prasy, która przewidywała w tym względzie ustępstwa ze strony niemieckiej. Natomiast rzeczywiście osiągnięto pewne obniżki cel dla eksportu materiałów drzewnych, oraz smarów. W ostatecznym wyniku, w dziale eksportu z Rosji, grupa zboża opłaci w stosunku do przeciętnych ilo-

ści zboża, wywozonych co roku z granic, o 13 1/2 milj. rb. więcej cel niż dotychczas i grupa hodowlana więcej o 1 1/2 milj. rubli, natomiast na artykułach, dla których cel zostało obniżone, będzie zaoszczędzone co roku 3 1/4 milj. rb. Daje to nadwyżki opłat celnych w sumie 11 1/2 milj. rb.

Ażeby nadwyżkę tę zrównoważyć i powetować, Rosja ze swej strony podniosła cel na szereg produktów, importowanych z Niemiec. Zmiana ta dotknęła głównie przemysł chemiczny i mechaniczny. W zakresie chemikaliów nadwyżka cel stanowić będzie rocznie sumę około 1,2 milj. rubli, w zakresie zaś produkcji mechanicznej wyższemu cłem obciążono głównie fabrykację maszyn, na sumę około 5,7 milj. rb., oraz wyrobów z miedzi, żelaza i stali, na takąż mniej więcej sumę. W rezultacie zmiana cel wwozowych przysporzyła Rosji 13 1/2 milj. rb.

Opierając się na tem obliczeniu, urzędowa «Torg.-Prom. Gaz.» wypowiada przekonanie, że nowy traktat zapewni Rosji pewne korzyści bezpośrednie, a nadto wpłynąć powinien pomyślnie i pod innym względem: pod wpływem wzajemnej protekcji przemysł się rozwinie, a wraz z nim wzrastać będzie zasobność klasy robotniczej, która przez zwiększone spożycie zboża zneutralizuje w pewnym stopniu szkodliwy wpływ niemieckich cel zbożowych.

Przeciwko optymistycznemu rozumowaniu temu mówią jednak względy następujące. Samo obliczenie strat i wpływów dochodów celnych, przytoczone powyżej, jest bardzo dwojako i problematyczne. Pod wpływem podwyższonej taryfy do wóz artykułów zagranicznych łatwo uleść może zmniejszeniu, a co za tem idzie i spodziewany dochód celny z tej pozycji będzie mniejszy. Natomiast wywóz zboża z Rosji, przysparzający w tego rodzaju obliczeniach zmniejszenie dochodu, nie powinien się obniżyć raz dlatego, że zboże jest bądź co bądź artykułem pierwszej i niezbędnej potrzeby i popyt nań w Niemczech nie może się zmniejszyć, a powtóre, że, wobec nieuniknionej redukcji cen zboża w Rosji pod wpływem zwiększonych cel, wytwórcy zmuszeni będą powetować te straty przez wzmożony eksport ziarna. Wobec tego oczekiwać raczej należy znacznego niedoboru opłat celnych na *credit* Rosji, i, przeciwnie, wzrostu ich na *debit*.

Co się zaś tyczy spodziewanych błogich skutków pośredniego wpływu nowych układów, to, zdawałoby się, że rzecz powinna się mieć wręcz przeciwnie. Przemysł może się rozwijać tylko pod wa-

runkiem zapewnionego zbytu swoich wyrobów wewnątrz kraju, czy też poza jego granicami. Jak dotąd Rosja wywozi tylko produkty surowe, a wytwórczość przemysłowa ma odbyć prawie wyłącznie na rynku wewnętrznym. Głównym nabywcą na tym rynku jest w rolniczej Rosji rolnik. Ze zaś nowe układy celne przyprowadzą o straty właśnie rolnictwo, przeto zdolność płatnicza rynku wewnętrznego może się tylko zmniejszyć, a więc i o normalnym wzroście przemysłu nie może być mowy. Wzmocniona protekcja celna przemysłu może w tych warunkach przyczynić się tylko do dalszego skoszarowania przemysłu rosyjskiego, który i obecnie opiera swój byt głównie na zamówieniach i pomocy skarbu. Jak poważnymi zaś mogą być straty rolnictwa, świadczy następujący obrachunek: biorąc wypadek najpomysłniejszy, mianowicie podział nadwyżki celnej w równej części pomiędzy wytwórcą a spożywcą, oraz licząc, że z ogólnej sumy zbioru pszenicy na eksport idzie $\frac{1}{4}$, otrzymaną, iż każdy młóg pszenicy przysporzy rolnikowi straty od $\frac{1}{4}$ do 2 rubli.

Tak się zapowiada wpływ nowego traktatu celnego dla państwa rosyjskiego wogóle. W stosunku do Królestwa Polskiego oraz Kraju Północno-Zachodniego zmian zasadniczych pod tym względem niema. Ażkolwiek bowiem produkcja zbożowa nie wystarcza dla potrzeb miejscowych, to jednak sporo ziarna miejscowego wychodzi zagranicę, a natomiast sprowadzane jest tańsze zboże z gubernii wewnętrznych Cesarstwa. Kierunek zaś hodowlany, przeważający w naszych gospodarstwach wiejskich, nie jest w stanie powetować strat, jakie daje produkcja zboża, gdyż obiecywano dlań ulgi celne nie zostały uzyskane. Jedyne przemysł, mniej faworyzowany u nas niż w Cesarstwie opieką rządową, zyskać może na zapowiadanej zmianie cel.

J. G.

— Wład za podniesieniem taryf na materiały drzewne, dokonano obecnie rewizji taryf na przewóz cukru. Jako założenie postawiono również zasadę, że taryfy powinny być podwyższone, aby w ten sposób zapobiedz wciąż rosnącemu deficytowi kolei żelaznych w Rosji. Do udziału w obradach zaproszono także przedstawicieli przemysłu cukrowniczego. Po kilkudniowej pracy komisja przy departamencie do spraw kolejowych uchwaliła podnieść obowiązujące taryfy na przewóz cukru o 8 procent.

— Projekt podatku przemysłowo-handlowego, wobec poważnych wątpliwości, podniesionych przy jego rozpatrywaniu, jest obecnie gruntownie przerabiany. W ten sposób na zapowiadaną drugą sesję posiedzenia komisji projekt zreformowanego podatku proceduralnego wejdzie już w zmienionej formie. Zwolnienie drugiej sesji przewidywane było na koniec stycznia r. b.

Stanowczy jednak toru nie jest dotąd wiadomy.

— Komitet taryfowy ukończył również taryf na przewóz kolejami materiałów drzewnych. Uchwalono znieść linje demarkacyjną, która dzieliła Rosję na dwie części: północną i południową, i zastosować w komunikacji wewnętrznej na całym obszarze państwa szemat wyższej taryfy, dziś stosowanej względem transportów drzewa, wywołanego ze stacji kolei południowych. Taryfę północną, postanowiono zachować jedynie dla ładunków materiałów leśnych, wysyłanych zagranicę przez porty bałtyckie, dalej przez Odesę i Nikolajów, wreszcie przez stację pograniczną zachodnią. Bez zmiany pozostają też zmienione taryfy, ustanowione w widokach konkurencji z komunikacją wodną. Projektowana reforma taryf zapewni kolejom około 1,4 milj. rubli zwykłego dochodu i wprowadzona ma być z d. 1 listopada 1905 r.

— Przy ministerstwie skarbu odbył się zjazd dyrektorów oraz nauczycieli niższych szkół handlowych. Zjazd ten miał na celu ujednolicienie nader rozmaitych programów nauk, wykładanych w szkołach powyższych, a to by umożliwić dalsze kształcenie się wychowanków w średnich zakładach naukowych. Większość dyrektorów obstawała jednak za zachowaniem nadal tej rozmaitej programów, ściśle przystosowanych do potrzeb miejscowych i dających doskonałe rezultaty.

— Ogólny dług państwowy Rosji wynosił z początkiem roku bieżącego, według obliczeń „Naszych Dni”, 7,3 miljardów rub., w porównaniu z sumą długu na początku roku zeszłego więcej o 700 milj. rubli. Na rok bieżący wyznaczono na spłatę zobowiązań z tytułu długów 300 milj. rubli.

— W Charbinie powstała wielka fabryka mydła, świec i innych przetworów tłuszczowych, założona przez rodaka naszego, inż. A. Oszendowskiego. Jak dalece potrzebny była tego rodzaju fabryka, świadczy fakt, iż niezwłocznie po otwarciu otrzymała ona zamówienia od miejscowych władz wojskowych i zarządu Czerwonego Krzyża na dostawę świec i mydła dla armii i szpitali na sumę 600 tysięcy rubli.

— Kolej Syberyjska. Jak donoszą „Nasze Dni”, zarząd budowy kolei żelaznych odbywa posiedzenie, poświęcone sprawom budowy drugiego toru kolei syberyjskiej. Kierunek nowego toru nie został dotąd ściśle oznaczony. Wobec względnie łagodnej zimy tegorocznej, rozpoczęto budowę linii telegraficznej w kierunku Tobolsk—Czerlubińsk.

KRONIKA GIEŁDOWA.

Petersburg, 20 stycznia (2 lutego). Od dni ostatnich nasadziła mocna tendencja, pod wpływem ruchów robotniczych, urwała się i byty dół, 10-go i 11-go, kiedy stan giełdy graniczył z paniką. Ogólnie usposobienie obecnie spokojne, ale ciągle co chwilę szkodliwe. Wśród pracowni banki—ross. dla handlu zew. 310, chiński 100—102, handl. przemysłowy 254—255, dyskontowy 478—478, międzybankowy dominujący 373 i 371, wiedeński wieśniak 313—308, walory—nawłowe: kaspijskie 412,5, bakidskie 412,5—412, metalurgiczne: britańskie 168—168, polskie 130,75—130,5, bałtyckie 1073—1065, „Fenika” 247—251, Koleja żel. południowa—zachodnia 113—112,5, Pożyczki premijowe: 1—491—399, 11—423—413,75, 111—266—264, Renta około 88,5.

Odesa: Bank Państwa sprzedaje: na Londyn po 94,30 na 10 funt. szl., na Berlin 45,30 na 100 marek, na Paryż 27,75 na 100 franków, na Wiedeń 80,50 na 100 koron.

Warszawa, 1 lutego. Giełda miejscowa jeszcze jest w zawieszaniu. Notowane urzędowo wydają nie wchodzić. Jak w piątek. Materiały do notowań w ciągu dni ostatnich — jak telegraficznie do „Targ. Prom. Gazu”—brak.

RYNKI ZBOŻOWE.

Zagranicą usposobienia wchłaniają się na rynek niemieckich słabo z pszenicą i żytem, a innem siarnem mocno. We francuskich portach morza bródalskim z pszenicą mocno, Płacowu:

	Pszenica	Żyto	Owies	Jęczmień
w New-Yorku...	143			
„Londynie....	147,5		80	75,75
„Berlinie....	126,25	111	105,75	93,75
„Kredawu....	99—100	78	84—85	76—77,5

Ceny w Londynie podane są na siarno rosyjskie. Na rynek wewnętrzny obroty słynące, przy usposobieniu niezdecydowanym, w centralnych guberniach nieco słabiej z pszenicą, a innem siarnem mocno. W portach morza. Płacowu:

	Pszenica	Żyto	Owies	Jęczmień
w Libawie...		84	70—80	
„Odesie....	98	76	70	68

CHIMIKI. Ceny w Norymberdze z d. 1 lutego: hallstener 1 gat. 160 178, 11 gat. 145—155, 111 gat. 140 152, targowy 1 gat. 145—155, 11 gat. 140—155, 111 gat. 100—150 mar. za 50 kilogr. Usposobienie spokojne.

NEKROLOGJA.

Edward Krausse

prezes Kasy przemysłowców lubelskich, przemysłowiec i obywatel, zmarł d. 9 grudnia 1904 r. w Lublinie, przeżywszy lat 68.

Człowiek prawy, szczerzy i niezwykle uczynny, niejedną łzę otarł, niejedną był stworzył; wielkie położył zasługi w podniesieniu przemysłu krajowego, a szczególnie mielnickiego.

Przed laty dwudziestu, z chwilą założenia Kasy przemysłowców obrany na jej prezesa, pełnił te obowiązki z trześcielną przetrwa do ostatnich dni swego życia.

Światny rozwój i pożyteczną działalność swoją zawdzięcza Kasie przemysłowców s. p. Edwardowi Kraussowi, który, zainicjując w ostatnich latach osobistych swych interesów, poświęcił się całej duszą umiłowanej przez siebie instytucji.

Pokój ci, szczerzy pracowniku na niwie społeczeństwa!

HENRYK WERNIO

zawodowy wychowawca, literat i autor wielu dzieł pedagogicznych, niezrównany i pożyteczny pracownik, ur. w r. 1829 w Warszawie, tam zmarł i pochowany został.

Głęboko żałujemy.

MIROSLAW HULEWICZ

właściciel Werbna w pow. dubieńskim na Wołyniu, zmarł 22 grudnia s. r. 1904 r., przeżywszy lat 68; pochowany w grobach rodzinnych w Berestecku.

S. p. Mirosław Hulewicz do r. 1863 pełnił urząd mirowskiego pośrednika z wyborną pozycją, ale brał udział w życiu publicznym, gdyż marłwa epoka, w jakiej upłynęło jego życie, nie dawała do tego pola. Najszczęśliwszy w małżeństwie, śladem lat tylko żył z żoną, a po jej stracie spędził szary żywot, oddany dalece i pracy na roli. Skromny z usposobienia i daleki od wszelkiej próżności, tyle wielkich zalet posiadał, że oddawała zdobył sobie szczerą opinię najszlachetniejszego z ludzi. Kochano go i szanowano za jego piękną duszę, zdolną tylko do szlachetnych porwów — za charakter bez skazy, za wielkie serce, w którym mieściły się skarby dobroci, delikatności, przyjaźni i czułości na ludzką nieszczęść. Nie „czapka i papka” zjednywał on sobie ludzi, lecz tym sympatycznym magnesem, jaki miał w sobie i ciepłym serdecznym, pociągającym nietylko przyjaźń, lecz

142

1991

LISTA ZMAHLYCH.

ABSTRACT

DZIAŁ GŁÓWNY.

ŻYCIE I SZTUKA

Erazm Piltz

wszelkie maszyny i narzędzia rolnicze, katalogiem objęte. (3053)

Ator (którego podraszczeni Amieral wygwizdano). Nawet umarł w spokoju
wła dala! (Mog. Bl.)

CEGLĘ SZKLANNĄ „FALCONIER“

koloryowa i biała;
połyskała, wygładziła
właściciel: patentu

STECK i S-ka

W Warszawie, ul.
1136, Al. Jeroz.
olimowska 61. (2007)

Po rb. 45, 50 i 55!

Piękne Serwisy Stołowe

na 12 osób, a najlepszej porcelany do obiadów, w piękne kwiaty, ręcznie malowane lub z monogramami, składają się z następujących przedmiotów: 80 talerzy płaskich, 10 głębokich, 12 desek, 12 komu, 12 par sztućców do kawy, 12 par do herbaty, 1 waza, 4 półmisek owalnych, 2 okrągłe, 2 do śladu, 4 salaterki, 2 kieliszki, 2 fazyki do sosu, 1 kabanos lub kosa do owoców, 2 musztardniki i 2 kieliszki, 2 kieliszki, 2 masłowniki, 1 miseczek do kawy lub czekolady, razem 121 sztuk. Serwis kamienne angielskie sztuk 88, po rb. 45, 50, 55, za duplety rb. 8 dodają do serwisu komplet szkl. kryształowego szt. 88. Serwis do herbaty na 12 osób porcelanowy pięknie malowany od rb. 5. Gwarantujemy na wymiar od rb. 5, 60. Wazony do kwiatów w ogromnym wyborze od rb. 1, 50. Kosze do placu oraz wszelkie wyroby porcelanowe, szklane, fajanowe po cenach bez konkurencji, spracowane w Warszawie. Gwarantujemy na wymiar od rb. 5, 60. Wazony do kwiatów, szkl. i fajan. (2504)

Proszę zwrócić uwagę na adres:

MARJAN GIRTLER,

w Warszawie, Nowy-Swiat 22.

Castoline
do
„L. S. Bejlin“

RÉMEDE POUR
LES CHEVEUX

NOWY ŚRODEK DO WŁOSÓW
KASTOLIN

L. S. BEJLINA

rozni się od istniejących dotychczas tego rodzaju środków, tem, że usuwa rozpoczynając się siwizną. Środek ten uszczelnia łupież, zapobiega wypadaniu włosów i wywołuje nadzwyczajnie szybki ich porost.

Po kilkorazowym użyciu dają się zauważyć zbawienne skutki użycia „Kastolina“.

◆ Cena flakonu rb. 2 kop. 60. ◆

Wyłączna sprzedaż u wynalazcy.

Kurtowulkom odpowiedni rabat. Towar wysyła się za gotówkę lub za zaliczeniem.

SKŁAD GŁÓWNY:

L. S. BEJLIN,

WARSZAWA, Marszałkowska Nr. 49. (2003)

Magazyn od r. 1880 Magazyn i Fabryk

J. Kuczmierowski

W Warszawie, Marszałkowska 36 108, została nagroda, złotym medalem na parysk. wyst. Poloni: siodła, saperski, kufry, walizy, wszelkie galanterie skórzane, wyroby gumowe i sportowe. Towar wyborowy, ceny niskie. Cenniki na żądanie. (2071)

S. Hiszpański

Magazyn w Warszawie, ul. Włocławskiej 17, firma istnieje od 1888 r. (2047)

Hotel

Francuzki

w WARSZAWIE

po gruntownej rekonstrukcji i zaprowadzeniu wszelkich nowoczesnych ulepszeń, otwarty został. (2800)

DERY!

Atmowa wycożuje i łuszczy w wielkim wyborze, poleca

W. CYBULSKI

Wyroby szlifiersko-rymarskie, Warszawa, Nowo-Senatorska 7. (2034)

PROGRAMOWY.

Nasze okno czasu nowy, A z nim zanikają się nieznajomości. W znak widylio programowy Spółczestwo nasze całej, Młodszeńszki, męski, domy, Wszyscy mają swe programy. Rozprawiają bieli, czarui, Spółczestwo wina łosy. Pożyty w kwiłpce Cmentarz W ruci Jozki, w gory nosy, Pożatolęcin—tworze Rikę, Wszyscy robia pulitkę. Wykoczyli nowi wodze, Jeli padać, jeli radaci, Kady chce po łunę droda. Kraj do zezęsela doprowadzi, Kady chce się: „Dad wam Helen Ja dalsz tylko moze Jedoni. Sto programów wśród nas gości, Istna dawna Babel wieści, Brak, jak zwykło, jest Jedności, Kady z nas galeitulej amierza. Ma cielez z miłata, z chasty, dworu. Moze programów do wyboru. (Mucha)

Skuteczna walka z zimnem i wilgocią.

I
OGRZEWACZE POKOJOWE

wynalazka Zieliński i Bralickowski, opatentowane w kraju i zagranicą. Ogrzewacze te różnią się od dotychczasowych prostą konstrukcją i możliwością ustawienia do każdego piece, bez rozróżnienia kalorycznego, w ciągu jednej godziny. Ogrzewacze te są tak urządzone, że wygry 50% i ogrzewają w ciągu kilku minut największy pokój. Ogrzewacze te nie mają żadnych części ruchomych i nie przegrzewają się, gdyż stanowią jedną całość. Ogrzewacze te kosztują

Rb. 16 za sztukę.

Dla pp. kurtowulkom odpowiedni rabat. Wyłączna sprzedaż: ROMAN KUNKEL, Warszawa, ul. Sienk. 23. Telefon 4008. (2011)

BIURO TECHNICZNE „ATLANTA“

WARSZAWA, Brygidyńska 11. Telefon 2042.

Poleca: odznaczono na międzynarodowej wystawie spirytusowej w Wiedniu 1904 r. wielkimi państwowymi medalami złotymi.

Lokomobile Spirytusowe nowego systemu ATTMANN'a, fabryki J. E. CHRISTIE, z mocowaniem najpiękniejszych fabryk angielskich.

Motory Naftowe „The National patent Oil Engine“, zupełnie nowej konstrukcji, bez lampki i ze specjalnym regulatorem.

Motory gazowe, zasilane gazem z własnej gazowni (generatora), najtańsza siła mechaniczna, używana obecnie w wielkiej liczbie do poruszania urządzeń.

Mate Angielskie Maszyny Parowe i Kotle dla mleczarni.

Urządzenie Młynów i Tartaków

(2821)

Kosztorysy na żądanie. Motory gazowe i naftowe na składzie.

CENY FABRYCZNE.

CENY NIZKIE

WYBÓR WIELKI

8 MAZOWIECKA 8

(2868)

Biuro Architektoniczno-Budowlane

ROGOJSKI, B-cia HORN, RUPIEWICZ

Warszawa, Królewska 5. Telefon 1382.

WYKONYWA:

Projekty architektoniczne i budowlano-konstrukcyjne. Dokór techniczny i prowadzenie robót budowlanych. Sporządzanie i sprawdzanie kosztorysów i rachunków budowlanych.

Całkowite przedsiębiorstwa budowlane, lub też oddzielne roboty malarzkie, ciesielskie i stolarskie. (2723)

NA TARGU. Po prostu jakas

— Po prostu jakas.

— Jakas? Przecież zawsze kosztowały tylko połowę.

— To na takie zimno? Kury nie chcą mrozić.

— Ah! Ale po pięć kopiejek to było.

(Kulec)

Tatarsal Warszawski

MARI WODZIŃSKIEJ,

magazynowy wieloletni posiadacz na wystawach krajowych i zagranicznych.

SPECJALNY ZAKŁAD

SPRZEDAŻY I KUPNA KONI.

Przyjmując konie na stałość, na sprzedaż i do użytku.

Szkoła jazdy konnej.

Warszawa, al. Mickiewicza 8.

Telefon Nr. 1320. (2004)

Warszawskie Biuro

POŚREDNICTWA PRACY

WARSZAWA.

Al. Jerozolimskie 80.

ODDZIAŁY:

Nauczycielski

Rolny

Randowy

Przemysłowy

Pracy kobiet

Rzemieślniczy

Służbowy

Robotniczy.

(3017)

W MAGAZYNIE BIELIZNY.

Kupajcie. Proszę o tuzin kołnierzyków. Moga być szare.

— Szare? Takich obecnie nie mamy. Moga być dobrzejszej porcelany białe, daleko przyzwoitsze.

— Nie chce przy białym kołnierzyku szyć musi być zawsze czysta.

(Mucha)

POŁUDNIOWO-RUSKIE DNEPROWSKIE TOWARZYSTWO METALURGICZNE

Zakłady Dnieprowskie

Zakłady położone przy stacji „Trytuznaja“, Jekaterynławskiej dr. żel.

Marka fabryczna

Żelazna.

ZAKŁADY DNEPROWSKIE WYRABIAJĄ:

Murawie basenarowski, biały odlewany, sfergot.
Vermangan, ferro-silicium, surowice chromowy i ko-
sturyczny.
Szyny wszelkich typów dla dróg żelaznych, parowych,
kolejowych i dla elektrycznych tramwajów.
Szyny profili lekkich dla kopali i t. d.
Szyny żelazne.
Kupły żelazne walcowane.
Obrotowe dla kół parowozowych, tendrowych i wagono-
wych.
Hłoki żelazne.
Hłoki walcowane, z i bez kół.
Żelazo kolumnowe i kolumny.
Wale walcowane do transmisyj.
Błachy stalowe i żelazne.

Rury wodociągowe i inne od 2" do 12" średnicy.
Żelazo dwukątowe, płaskie, kątowne, teowa T, stalowe
płaskie, obrotowe, kwadratowe, okrągłe, półokrągłe
rusztowe, sprężynowe, żelazo łane i stal.
Żelazo kalibrowane.
Druć walcowana do 3 mm. średnicy, z długiego żelaza i
stali.
Kotły parowe zewnętrzne i wodorotłokowe.
Rezerwuary i kolumny.
Druć stalowa dla kół.
Formy mostowe, wiadukty duchowe.
Kafary do szybów.
Żelazne wagoniki dla kopali.
Waleki i kopytarki.
Cegła okładkowe stalowa i żelazna.

ODLEWY STAŁOWE I ŻELAZNE. — DOSTAWA RUDY MANGANOWEJ.

Zamówienia przyjmują:
Dyrekcja Zakładów w Kamienskoje

Zarząd Towarzystwa w Petersburgu: Horskaja № 24, adres dla telegramów: „Petersburg-Metal“, telefon
№ 800 — i AGENTURY w Moskwie: Tatarskij bulwar № 60, w Charkowie: Horskaja № 28, w Kijowie: Krescia-
nka 13, oraz AGENTURY w Wersawii: J. J. Rudolfski, Saski Vian 10, w Wilnie: M. Brzinski, w Odessie: Z. Menhas,
w Rydze: P. Hallerfort, w Mikołajowie: F. Frischen, w Jekaterynosławiu: M. Karpas.

Adres dla listów: Zaporozże-Kamienskoje, Jekaterynławskiej dr. żel.
Adres dla depesz: Zaporozże-Kamienskoje Metal.

(6880)

Sachsen-Altenburg.
Technikum Altenburg
Maschinenbau, Elektrotechnik,
Pragmatische Maschinenlehre.
Lehrwerkstätte

KARMELKI

* Ziel pierświowych, od kaszki i zafu-
zienia

„KETTL BOSS“

B. Semadeniego w Kijowie.

Sklad „Ketli“ u Aleksandra WENGE
w Petersburgu, ul. Drobowa № 33. Co-
na pudła 25 kop., mała pudła 15 kop.
Sprzedaż węgla w Moskwie (6643)

NAJNOWSZE TANIE.
(Na obywateli karmawia).

„Na karmawia“ — wale.
„Wale“ — wale. — polka mała.
„Wale“, „Wale“ — dobrodziejstwo — po-
lona.
„Przeświadczenie“ — mała.
„Na Nalewki“ — galopada.
(Kolej)

W MIŃSKU

Hotel Garbi został powiększony przez
danie kilkuset numerów na dołnu
półki i przeniesiony na GRAND
HOTEL GARBI. (6842)

ROLNIK

„Rokownik“ praktyczny i poważny
wydawnictwo z podstawowych gospo-
darstw rolnych, w Krasnodarze, Pol-
skim i Górnym, posiadać każdy
rolnik. Krasnodar, ul. Siedmi, Adres:
Krasnodar, do zapoznajowania się Krasnodar.
(4906)

RZADCA: Krasnodar, ul. Siedmi, Adres:
Krasnodar, do zapoznajowania się Krasnodar.
(4906)

OGIERY

„Rokownik“ praktyczny i poważny
wydawnictwo z podstawowych gospo-
darstw rolnych, w Krasnodarze, Pol-
skim i Górnym, posiadać każdy
rolnik. Krasnodar, ul. Siedmi, Adres:
Krasnodar, do zapoznajowania się Krasnodar.
(4906)

Elewatorzy i Biuro nauczycielskie
P. JASINSKIEJ
rekomend. nauczycielki, hony, egzamin
matury, Wilno, Tatarsk 9. (6924)

BIURO NAUCZYCIELSKIE
Stefan Lipiński z Trembeckich Zwi-
lone, Krasnodar, ul. Siedmi, Adres:
Krasnodar, do zapoznajowania się Krasnodar.
(4906)

W m. Tatarsk, ul. Siedmi, Adres:
Krasnodar, do zapoznajowania się Krasnodar.
(4906)

Jarmark na nasiona

Wszystkie informacje udziela Biuro Zwi-
zku Polskiego Towarzystwa rolnego.
(4906)

SZCZĘŚLIWY W GRZE. — Mój mój
wczoraj znowu dostał wygranej w klubie.
— A nie domyślał się, komu właściwie
zawdzięczał swe zwycięstwo.
(Journ. Amus.)

PATENTY na wynalazki wydawnictwa KAZIMIERZ OSSOWSKI BIURO PATENTOWE:

PETERSBURG: Wozdewski pros. 3.
BERLIN: Postdammerstrasse 3. (6746)

Dr. Szindler-Harnaj
„Marjenbadzkie redukcyjne
pigulki“ przeciw

OTYŁOŚCI

i znakomity przeczyszczający środek.

Przedstawienie opakowania 60 pigulek
w pudełkach czerwonego koloru,
z opisaniem sposobu użycia w ruskim,
francuskim i niemieckim języku. Sprze-
dak we wszystkich znaczących apte-
kach i składach aptecznych. (6811)

Drzewkaśliwek „Wegierok“

tanie sprzedaje, znowu udaje się wysyłać
cennik z instrukcją sadzenia. Pragnę
zakończyć na nadejście wiosny do
1. marca, — korespondencja rekomendowa-
na. Odpowiadając na skrajnie wykonanie
obstaliaków, nadejście cyfry pod
następującymi adresami: Agromoski
J. Kolałowski, ul. Siedmi, Adres:
Krasnodar, do zapoznajowania się Krasnodar.
(4906)

KAŻDY

może zarobić łatwo i uciec do
400 rubli miesięcznie, bez samoz-
godnych wiadomości i kosztów.
Należy spisać adres na U. 140 do

Annoncen-Bureau des Merkur
in Mannheim (Haden), Warden-
strasse 33. (6668)

TAKŻE PREZENT. — A co dać jutro
mamusi na imię? —
— Nowe zęby.
(Mueha)

PRZY SPOTKANIU PRZYJACIELA. — Powiedz mi, mój przyjacielu, dlaczego
Karlo nie wziął z sobą zapasów?
— Powiem ci, mój przyjacielu, dlaczego.
(Kolej)

C. SKORYNA i S-ka

Fabryka Maszyn i Kamieni Młynskich.

WARSZAWA — PRAGA, ul. Olszowa 14.
Budowa młynów, instalacja turbin. (6927)

Dom Bankowy

W. Suchodolski i S-ka

w Warszawie, ul. Wierzbowa № 3. Telefon 4330.

Kupuje i sprzedaje wszelkie Papiery procentowe, Akcje, Mo-
nety zagraniczne — wydaje przekazy oraz załatwia wszelkie czynno-
ści, wchodzące w zakres interesów bankierskich.

Asekuruje Pożyczki Premjowe.

Kupuje i sprzedaje na zlecenie osób i przelicza zboże, wełnę, chmiel
i wogóle produkty, mające związek z gospodarstwem rolnem. (3022)

TOWARZYSTWO AKCYJNE Zakładów Przemysłowo-Budowlanych

Fr. MARTENS i Ad. DAAB

w WARSZAWIE,
Czarniakowska № 51. — Telefon № 1838.
Budowa domów w jeneralnem przedsiębiorstwie. (2719)

Pierwszorzędne Biuro Kaucjonowane Nauczycielskie

FELICJI GINEJKO
w Warszawie, Nowy Świat 21. Poleca nauczycieli, nauczycielki, frehłowski, hony,
Francuski, Angielski, Niemiecki. (2741)